STRATEGIA ROZWOJU LOKALNEGO

KIEROWANEGO PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ (LSR)

NA LATA 2016-2023

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Partnerstwo Kaczawskie Lokalna Grupa Działania

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

Stowarzyszenie „Lokalna Grupa Działania Partnerstwo Kaczawskie"

Gmina Bolków · Gmina Krotoszyce · Gmina Legnickie Pole · Gmina Męcinka · Gmina Mściwojów · Gmina Paszowice · Gmina Pielgrzymka · Gmina Ruja · Gmina Świerzawa · Gmina Wądroże Wielkie · Gmina Wojcieszów · Gmina Zagrodno · Gmina Złotoryja · Miasto Złotoryja

Mściwojów, grudzień 2015 rok

SPIS TREŚCI

ROZDZIAŁ I. CHARAKTERYSTYKA LGD 2
ROZDZIAŁ II. PARTYCYPACYJNY CHARAKTER LSR 8
ROZDZIAŁ III. DIAGNOZA – OPIS OBSZARU I LUDNOŚCI 13
ROZDZIAŁ IV. ANALIZA SWOT 28
ROZDZIAŁ V. CELE I WSKAŹNIKI 32
ROZDZIAŁ VI. SPOSÓB WYBORU I OCENY OPERACJI ORAZ SPOSÓB USTANAWIANIA KRYTERIÓW WYBORU. 44
ROZDZIAŁ VII. PLAN DZIAŁANIA. 48
ROZDZIAŁ VIII. BUDŻET LSR 49
ROZDZIAŁ IX. PLAN KOMUNIKACJI 50
ROZDZIAŁ X. ZINTEGROWANIE 52
ROZDZIAŁ XI. MONITORING I EWALUACJA 58
ROZDZIAŁ XII. STARTEGICZNA OCENA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO 59
WYKAZ WYKORZYSTANEJ LITERATURY 60
ZAŁĄCZNIKI 61
SPIS TABEL 76
SPIS WYKRESÓW 76

ROZDZIAŁ I. CHARAKTERYSTYKA LGD

1. NAZWA LGD

Stowarzyszenie „Lokalna Grupa Działania Partnerstwo Kaczawskie" (dalej nazywana LGD Partnerstwo Kaczawskie) jest podmiotem, który jest odpowiedzialny za realizację Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność Lokalnej Strategii Rozwoju (zwaną dalej LSR).

Status prawny LGD: Stowarzyszenie „Lokalna Grupa Działania Partnerstwo Kaczawskie" ma status stowarzyszenia.

- Data wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego: 4 listopada 2008 roku
- Numer pozycji rejestru (numer KRS): 0000317167
- Siedziba oraz Biuro mieści się pod adresem: Stowarzyszenie „Lokalna Grupa Działania Partnerstwo Kaczawskie", 59-407 Mściwojów 54

2. OPIS OBSZARU

Do obszaru LGD Partnerstwo Kaczawskie" należy 14 gmin o łącznej powierzchni 1365 km^2: gmina Bolków, gmina Krotoszyce, gmina Legnickie Pole, gmina Męcinka, gmina Mściwojów, gmina Paszowice, gmina Pielgrzymka, gmina Ruja, gmina Wądroże Wielkie, gmina miejska Wojcieszów, gmina Świerzawa, gmina Zagrodno, gmina wiejska Złotoryja, gmina miejska Złotoryja. Każda para gmin pozostaje w bezpośrednim lub przynajmniej w dalszym sąsiedztwie, tworząc tym samym zwarty geograficznie obszar.

Liczba mieszkańców obszaru na koniec 2014 r. wynosiła 84 063 mieszkańców, z kolei na koniec 2013 r. 84 269 mieszkańców. Obszar działania LGD obejmuje liczbę mieszkańców większą niż średnia liczba mieszkańców objętych LSR w latach 2007-2013 w woj. dolnośląskim, która wynosiła 62 910,42 osoby. (opracowanie własne na podst. danych udostępnionych przez LGD z Województwa Dolnośląskiego).

Tabela 1. Zestawienie podstawowych charakterystyk gmin tworzących obszar LGD

Jednostka terytorialna	Powierzchnia	Ludność	
		2013	2014
Obszar LGD	**1365 km^2**	**84 269**	**84063**
Gmina Bolków	153 km^2	10872	10823
Gmina Krotoszyce	68 km^2	3256	3285
Gmina Legnickie Pole	85 km^2	5129	5171
Gmina Męcinka	148 km^2	4968	4991
Gmina Mściwojów	72 km^2	4181	4160
Gmina Paszowice	101 km^2	4015	3996
Gmina Pielgrzymka	105 km^2	4636	4638
Gmina Ruja	73 km^2	2695	2711
Gmina Wądroże Wielkie	89 km^2	4097	4059
Gmina miejska Wojcieszów	32 km^2	3864	3814
Gmina Świerzawa	160 km^2	7766	7745
Gmina Zagrodno	122 km^2	5484	5451
Gmina wiejska Złotoryja	145 km^2	7139	7134
Gmina miejska Złotoryja	12 km^2	16167	16085

Źródło danych: Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny - opracowanie własne

3. MAPA OBSZARU OBJĘTEGO LSR

Mapa 1. Obszar objęty LSR

Źródło: Opracowanie własne

4. OPIS PROCESU TWORZENIA PARTNERSTWA

Stowarzyszenie „Lokalna Grupa Działania (dalej nazywana LGD) Partnerstwo Kaczawskie" jest podmiotem, który jest odpowiedzialny za realizację Lokalnej Strategii Rozwoju (dalej LSR). Stowarzyszenie zostało powołane w sierpniu 2008 roku w drodze wieloletniej współpracy trójsektorowej samorządów, mieszkańców, stowarzyszeń i firm z terenu 11 gmin. Partnerstwo zbudowane zostało w oparciu o wzajemne zaufanie oraz współpracę trzech sektorów: publicznego, społecznego oraz gospodarczego na mocnych filarach działającej na tym obszarze od 2004 r. Grupy Partnerskiej „Góry i Pogórze Kaczawskie", która otrzymała istotne wsparcie merytoryczne z Krajowej Sieci Grup Partnerskich na Rzecz Zrównoważonego Rozowju, koordynowanej przez Fundację Partnerstwo dla Środowiska z Krakowa. Mocne wsparcie dla regionu oraz instytucjonalne do korzystania z funduszy dało przeobrażone z lokalnego Stowarzyszenia na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju Gminy Mściwojów w 2006 roku Stowarzyszenie Kaczawskie, które w latach 2007-2008 realizowało II Schemat Pilotażowy Program Leader + w ramach Sektorowego Program Operacyjnego „Restrukturyzacja i Modernizacja Sektora Żywnościowego oraz Rozwój Obszarów Wiejskich 2004 – 2006" i do dziś z dużym sukcesem realizuje misję zrównoważonego rozwoju Krainy Wygasłych Wulkanów, korzystając z wielu źródeł zewnętrznych. W ciągu ostatnich 10 lat swojej działalności obydwa stowarzyszenia pozyskały w sumie ponad 12 mln zł na projekty partnerskie obejmujące obszar Gór i Pogórza Kaczawskiego.

Stowarzyszenie zostało powołane w szczególności do realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju, którą z wielkim społecznym zapałem opracowaliśmy w celu realizacji Programu Leader, oś 4 z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013 finansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW). W ramach tych środków zrealizowaliśmy 3 działania „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju", „Wdrażanie projektów współpracy" oraz „Funkcjonowanie lokalnej grupy działania". Wysokość budżetu na realizację projektów w ramach działania „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju" wynosiła **6 978 676** zł a wydatkowane zostało **6 737 213,43** zł, co stanowi **96,54 %** tych środków**.**

Proces budowania oraz zacieśniania partnerskiej współpracy wciąż trwa choć należy uznać za ogromny sukes działania grupy, która z każdym rokiem konsoliduje i umacnia swoje struktury, a w przeciągu ostatniego roku powiększyła się o kolejne 3 gminy, które postanowiły włączyć się w realizację LSR w ramach Inicjawty Leader z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020.

Zasięg działania naszego partnerstwa rozpościera się na dość rozległym obszarze pomiędzy Legnicą, Jelenią Górą, a Strzegomiem w regionie nazywanym Krainą Wygasłych Wulkanów w dużej części obejmujący Góry i Pogórze Kaczawskie. Region ten uważany jest przez wielu turystów, przyrodników i przewodników za jedno z najpiękniejszych miejsc w Polsce. Partnerstwo swym zasięgiem obejmuje 14 gmin na terenie 3 powiatów: jaworskiego, legnickiego i złotoryjskiego. Jest to 10 gmin wiejskich: Krotoszyce, Legnickie Pole, Męcinka, Mściwojów, Paszowice, Pielgrzymka, Ruja, Wądroże Wielkie, Zagrodno, Złotoryja – wiejska, 2 gminy wiejsko – miejskie: Bolków i Świerzawa oraz 2 gminy miejskie: Wojcieszów i Złotoryja, które zdecydowały, poprzez podjęcie stosownych uchwał Rady Gminy, o przystąpiniu do Lokalnej Grupy Działania Partnerstwo Kaczawskie oraz Inicjawtywy LEADER.

Rozszerzenie partnerstwa i obszaru LGD

W poprzedniej perspektywie finansowej Stowarzyszenie obejmowało swoim zasięgiem 11 gmin, w 2015 r. do LGD przystąpiły nowe 3 gminy: Legnickie Pole, Ruja oraz miasto Złotoryja. Powiększony obszar nadal jest spójny terytorialnie, historycznie i przyrodniczo, posiadając szlaki turystyczne biegnące przez większość gmin LGD, podobne ukształtowanie terenu oraz dziedzictwo historyczne związane z pierwszym osadnictwem, bitwą z Tatarami, bitwami napoleońskimi czy też wydobywaniem złota.

5. OPIS STRUKTURY LGD (W TYM CHARAKTERYSTYKA CZŁONKÓW LGD)

Strukturę Stowarzyszenia „Lokalna Grupa Działania Partnerstwo Kaczawskie" tworzą: Walne Zebranie Członków, Zarząd, Rada, Komisja Rewizyjna oraz Biuro Stowarzyszenia.

Walne Zebranie Członków: stanowi najwyższą władzę Stowarzyszenia. Odpowiedzialne jest przede wszystkim za uchwalanie kierunków i programu działania Stowarzyszenia, podejmowanie uchwał w sprawie zatwierdzenia i aktualizacji LSR, zatwierdzanie kryteriów wyboru operacji oraz wybór i odwołanie członków Zarządu, Komisji Rewizyjnej i Rady, a także rozpatrywanie i zatwierdzanie sprawozdań finansowych, Zarządu, Komisji Rewizyjnej i Rady oraz podejmowanie pozostałych decyzji przewidzianych w statucie.

Tabela 2. Struktura członków Stowarzyszenia „LGD Partnerstwo Kaczawskie"

Sektor	Społeczny	Gospodarczy	Publiczny	Mieszkańcy	Razem
Członkowie	34	29	19	35	117
Procentowo	29,06 %	24,79 %	16,24 %	29,91 %	100 %

Źródło danych: LGD Partnerstwo Kaczawskie

Skład WZC jest więc reprezentatywny dla specyfiki obszaru objętego LSR oraz przyjętych kierunków działania:

- **sektor publiczny:** reprezentują przedstawiciele gmin wchodzących w skład Stowarzyszenia (wójtowie, burmistrzowie oraz ich zastępcy, oraz przedstawiciele jednostek pomocniczych gminy),
- **sektor gospodarczy:** reprezentują przedstawiciele przedsiębiorstw oraz podmiotów gospodarczych oraz rolnicy z obszaru LGD,

- **sektor społeczny:** reprezentują mieszkańcy obszaru objętego LSR, w tym przedstawiciele organizacji pozarządowych oraz inne dobrowolne zrzeszenia i ruchy obywatelskie.

Zarząd LGD: składa się z -4 członków, wybieranych i odwoływanych przez Walne Zebranie Członków spośród osób fizycznych będących członkami Stowarzyszenia i reprezentantami członka Stowarzyszenia będącego osobą prawną. Zarząd działa w imieniu Stowarzyszenia, realizując cele statutowe, kieruje całokształtem działalności Stowarzyszenia (na podstawie uchwał WZC), a także reprezentuje Stowarzyszenie i kieruje jego bieżącą działalnością w okresie między Walnymi Zebraniami.

Rada: organ decyzyjny Stowarzyszenia, do którego wyłącznej właściwości należy wybór operacji, które mają być realizowane w ramach opracowanej przez Stowarzyszenie LSR oraz ustalenie kwoty wsparcia. Szczegółowy opis Rady znajduje się w punkcie 6 rozdziału.

Komisja Rewizyjna: 3 osobowy organ nadzoru, wybierany przez Walne Zebranie Członków. Do jej podstawowych kompetencji należy kontrolowanie działalności Stowarzyszenia, ze szczególnym uwzględnieniem działalności finansowej (w tym występowanie do Zarządu z wnioskami pokontrolnymi oraz żądanie wyjaśnień), a także dokonywanie oceny pracy Zarządu.

Biuro LGD: jest jednostką administracyjną Stowarzyszenia, która kieruje pracami organizacyjnymi i przygotowawczymi. Prowadzi sprawy LGD, między innymi poprzez inspirowanie i podejmowanie działań na rzecz Stowarzyszenia oraz pełną obsługę w zakresie spraw administracyjnych, finansowych i organizacyjnych. Biurem kieruje Dyrektor Biura zatrudniony przez Zarząd Stowarzyszenia LGD, który może z upoważnienia Zarządu reprezentować Stowarzyszenie na zewnątrz w granicach umocowania.

6. OPIS SKŁADU ORGANU DECYZYJNEGO

Organem decyzyjnym Stowarzyszenia LGD Partnerstwo Kaczawskie jest Rada, składająca się z 14 osób, wybieranych i odwoływanych przez Walne Zebranie spośród członków Stowarzyszenia. Osoby wchodzące w skład Rady to osoby z dużym doświadczeniem, posiadające odpowiednie kwalifikacje i predyspozycje do pracy przy wyborze projektów do dofinansowania ze środków Unii Europejskiej.

Do kompetencji Rady należy przede wszystkim: dokonywanie oceny projektów oraz wybór operacji, które mają być realizowane w ramach LSR, a także ustalanie przyznanej kwoty wsparcia.

W skład Rady wchodzą przedstawiciele 14 gmin będących członkami LGD.

Tabela 3.Struktura członków Rady Stowarzyszenia „LGD Partnerstwo Kaczawskie”

Sektor	Społeczny	Gospodarczy	Publiczny	Mieszkańcy	Razem
Osoby	3	5	3	3	14
Procentowo	21,43%	35,71%	21,43%	21,43%	100%

Źródło: LGD Partnerstwo Kaczawskie na dzień 15.05.2019

Parytet płci - w skład organu decyzyjnego wchodzi: 6 mężczyzn – 42,86 % **i** 8 kobiet – 57,14 %

Przedstawiony skład Rady spełnia następujące warunki:

1. przedstawiciele władzy publicznej ani żadnej pojedynczej grupy interesu nie mają więcej niż 49 % praw głosu w podejmowaniu decyzji przez ten organ;
2. żaden z członków Rady nie pełni równocześnie funkcji członka Komisji Rewizyjnej ani członka Zarządu, ani nie pozostaje z członkami Zarządu lub Komisji Rewizyjnej w stosunku bliskiego pokrewieństwa lub podległości z tytułu zatrudnienia;
3. żaden z członków Rady nie jest zatrudniony w biurze LGD;
4. w składzie Rady są przedstawiciele wszystkich gmin będących członkami LGD;
5. w skład Rady wchodzą przedstawiciele podmiotów sektora publicznego, społecznego i gospodarczego z wszystkich gmin będących członkami LGD;
6. w składzie Rady znajduje się więcej niż jedna kobieta;
7. w składzie Rady znajdują się osoby poniżej 35 roku życia.

Zgodnie z Regulaminem Rady (załącznik nr 9 do wniosku o wybór LSR), Zarząd LGD prowadzi Rejestr interesów członków Rady, który powinien zawierać informacje na temat zajmowanych stanowisk, pełnionych funkcji, prowadzonej działalności zawodowej / gospodarczej / społecznej / naukowej i innej przez poszczególnych członków Rady, pozwalające na identyfikację faktu i charakteru ich powiązań z wnioskodawcami / poszczególnymi operacjami. Każdy członek Rady zobowiązany jest do udzielenia Zarządowi informacji o dotyczących go aktywnościach i – jeśli dotyczy – podmiotach / instytucjach, z którymi aktywności te są związane, a także – na żądanie Zarządu – do przedłożenia odpowiednich dokumentów na tę okoliczność. Rejestr interesów członków Rady oraz składana przez nich tzw. *Deklaracja bezstronności i poufności*, której formularz stanowi załącznik do Regulaminu Rady mają zapewnić wybór operacji w sposób transparentny i przejrzysty.

W związku z odpowiedzialnością spoczywającą na Radzie, został opracowany Plan szkoleń dla Rady i pracowników biura (stanowiący załącznik nr 14 do wniosku o wybór LSR) w celu podnoszenia ich wiedzy i kompetencji. Szkolenia te będą prowadzone w formie zajęć warsztatowych, seminariów, czy konferencji. Corocznie plan szkoleń przygotowywany będzie w oparciu o zgłoszone przez przedstawicieli organu decyzyjnego zapotrzebowania na szkolenia oraz dostosowane do obowiązującego harmonogramu naboru wniosków. Dzięki działaniom szkoleniowym obsługa beneficjentów, wdrażanie LSR czy udzielane doradztwo przez pracowników biura LGD będzie profesjonalne, merytoryczne i efektywne.

7. CHARAKTERYSTYKA ROZWIĄZAŃ STOSOWANYCH W PROCESIE DECYZYJNYM ORAZ WSKAZANIE DOKUMENTÓW REGULUJĄCYCH FUNKCJONOWANIE LGD

Organami decyzyjnymi w Stowarzyszeniu są: Walne Zebranie Członków, Rada, Zarząd. Funkcje kontrolną sprawuje Komisja Rewizyjna. Każdy z wymienionych organów posiada swój Regulamin organizacyjny dokładnie opisujący zasady i procedury funkcjonowania, zapewniając przejrzystość, jawność działania i podejmowania decyzji, oraz rozdziela kompetencje poszczególnych organów, co reguluje statut w § 23. ust. 7, § 25. ust.10 i 11**,** § 25. ust. 6 .

Głównymi dokumentami regulującymi funkcjonowanie LGD Partnerstwo Kaczawskie są:

- **Statut Stowarzyszenia „Lokalna Grupa Działania Partnerstwo Kaczawskie”** - określa zadania i kompetencje poszczególnych organów oraz cele i sposób działalności Stowarzyszenia (załącznik nr 3 do wniosku o wybór LSR).

- **Regulamin Walnego Zebrania Członków** – określa szczegółowe zasady organizacji i pracy Walnego Zebrania Członków

- **Regulamin pracy Zarządu** - określa sposób zwoływania posiedzeń, podejmowania uchwał, protokołowania posiedzeń, reprezentowanie na zewnątrz Stowarzyszenia, podział prac członków zarządu, jeden z członków zarządu jest zatrudniony w biurze. Zarząd reprezentuje na zewnątrz Stowarzyszenie.

- **Regulamin Organu decyzyjnego - Rady** - określa kompetencje Rady, procedurę wyboru przewodniczącego, wiceprzewodniczących i sekretarza spośród członków Rady, sposób oceny wniosków, przebieg posiedzenia, procedurę wyłączenia członków od udziału w wyborze, sposób dokumentowania posiedzeń Rady, procedurę przejrzystego wyboru operacji, określenie kwoty wsparcia, zasady wynagradzania członków Rady Programowej, wybór operacji poprzez elektroniczny program oceny oraz ocenę papierową, ujawnianie konfliktu interesu w sprawach będących na posiedzeniach Rady oraz w trakcie głosowań odnotowany będzie w rejestrze korzyści Członków Rady. Aktualizacja regulaminu następuje po zgłoszeniu zmian przez Członków Rady. Zmiany w Regulaminie zatwierdzane są przez Walne Zebranie (załącznik nr 9 do wniosku o wybór LSR).

- **Regulamin pracy Komisji Rewizyjnej** – określa zakres przeprowadzanych kontroli, zwoływanie posiedzeń, podejmowanie uchwał, prowadzenie dokumentacji z posiedzeń

- **Regulamin Biura** - określa pracę biura, jego strukturę oraz sposób zatrudnienia wraz z opisem stanowisk z dokładnym podziałem wyznaczonych zadań, określa sposób pomiaru jakości udzielanego doradztwa. Biuro LGD obsługuje i pomaga w organizacji pracy i realizacji zadań wszystkich organów Stowarzyszenia oraz beneficjentów ubiegających się o możliwość dofinansowania ze środków PROW 2014-2020. Zmiany w regulaminie biura dokonywane są przez Zarząd na podstawie wniosków zgłaszanych przez dyrektora biura lub członków Zarządu. Każdego roku dokonuje się analizy pracy

biura, która jest również podstawą do wprowadzenia zmian usprawniających pracę biura. Funkcjonowanie biura LGD i jakość udzielanego doradztwa przez pracowników LGD będzie mierzona w cyklach dwuletnich. Wykorzystywana będzie do tego ankieta badania i mierzenia kompetencji pracowników udostępniana beneficjentom i mieszkańcom obszaru LGD (załącznik nr 15 do wniosku o wybór LSR).

Statut i Regulaminy znajdują się na stronie internetowej www.lgd.partnerstwokaczawskie.pl, w związku z czym każdy członek i inni mają do tego dostęp. Ponadto wszyscy członkowie mają dostęp do powyższych dokumentów w biurze oraz otrzymują na bieżąco wszelkie zmiany wprowadzane przed Walnym Zebraniem. Ponadto LGD przyjęła szczegółowe mechanizmy wyboru i oceny projektów, określone przez Procedury wyboru i oceny operacji, Procedury wyboru i oceny oraz rozliczania, monitoringu i kontroli grantobiorców, a także Procedury wyboru i oceny operacji własnych LGD. Stanowią one załączniki do wniosku o wybór Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność (LSR).
Zgodnie z Procedurami wyboru i oceny, w procesie decyzyjnym zostały zastosowane rozwiązania gwarantujące:

- zachowanie określonego parytetu poszczególnych sektorów przy ocenie i wyborze operacji;
- bezstronność w podejmowaniu decyzji poprzez składanie w toku procedury oceniania i wyboru operacji tzw. Deklaracji bezstronności i poufności oraz zgłaszanie okoliczności wyłączających do Rejestru Interesów;
- jawność procesu wyboru poprzez udostępnianie procedur i protokołów z posiedzeń Rady do wiadomości publicznej (na stronie internetowej LGD, w wersji papierowej do wglądu w biurze LGD; poprzez doradztwo telefoniczne, drogą e-mail, osobiste, omawianie procedur w trakcie szkoleń czy warsztatów dla potencjalnych beneficjentów);
- uwzględnienie sytuacji szczególnych, które mogą zaistnieć w procesie wyboru i oceny operacji, oraz określenie sposobów ich rozwiązania (np. przy równej ilości punktów, rozbieżnościach w ocenie itp.);
- możliwość odwołania się wnioskodawców od niekorzystnych dla nich decyzji Rady;
- wybór najlepszych operacji, w największym stopniu uwzględniających potrzeby grup szczególnie istotnych i grup defaworyzowanych poprzez zastosowanie odpowiednich lokalnych kryteriów wyboru.

8. DOŚWIADCZENIE LGD

Stowarzyszenie „LGD Partnerstwo Kaczawskie" od 6 lat posiada wykwalifikowaną kadrę, posiadającą wiedzę merytoryczną, niezbędną do wdrażania strategii i zarządzania LGD – znają specyfikę regionu, mają wieloletnie doświadczenie w pracy w sektorze publicznym, a następnie społecznym. Wszystkie obecnie zatrudnione w biurze osoby, z wyższym wykształceniem, mają również kwalifikacje do przygotowywania wniosków aplikacyjnych ze środków publicznych, co potwierdza załącznik nr 16a do wniosku o wybór LSR. Z 3 zatrudnionych obecnie osób, dwie pracownice, w tym dyrektor biura posiadają doświadczenie w opracowaniu LSR w ramach PROW na lata 2007-2013 oraz Zintegrowanej Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Pilotażowego Programu LEADER+ Schemat II, oraz nabyte w ramach realizacji tych strategii kwalifikacje niezbędne do zarządzania i rozliczana projektów PROW i z innych środków publicznych. Ponadto w biurze zatrudniona jest od 1 grudnia 2015 nowa pracownica, która odbyła wcześniej 3–miesięczny staż, brała aktywny udział w pracy zespołu roboczego ds. opracowania LSR, a także w konsultacjach z mieszkańcami i opracowywała elementy strategii. Pracownicy stale podnoszą swoją wiedzę uczestnicząc w dostępnych szkoleniach i warsztatach, a także aktywnie uczestnicząc na zasadzie wolontariatu w działaniach lokalnych stowarzyszeń i inicjatywach aktywizujących mieszkańców obszarów wiejskich. Szczegółowe kwalifikacje pracowników oraz dokumenty to potwierdzające zawiera załącznik do wniosku o wybór LSR. Potwierdzeniem wysokich umiejętności i kwalifikacji w zarządzaniu biurem i wdrażaniu środków publicznych jest stopień poprawnego wykorzystania środków w ramach działania 4.31. Funkcjonowanie lokalnej grupy działania, nabywanie umiejętności i aktywizacja na poziomie 99,97% zaplanowanych na ten cel środków w kwocie 1 743 470,06 zł.

Proces wdrażania LSR usprawnia również stała współpraca z tzw. koordynatorami gminnymi LGD (w każdej z gmin członkowskich), którzy pozostają w ścisłym kontakcie z biurem LGD. Wszystko to powoduje, że praca biura LGD przebiega sprawnie, a obsługa beneficjentów jest profesjonalna.

W latach 2010 – 2015 LGD przeszło liczne kontrole przeprowadzone m.in. przez pracowników Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego oraz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, które skończyły się pozytywną oceną naszych działań.

W nowym okresie zaplanowano szereg szkoleń dla pracowników Biura oraz członków Rady, którego plan jest załącznikiem do wniosku o wybór LSR.

Członkowie LGD posiadają duże doświadczenie we wdrażaniu LSR w ramach PROW 2007-2013 – na 207 złożonych wniosków do LGD 132 zostały prawidłowo zrealizowane i zrefundowane.

W latach 2013-2014 LGD zrealizowała jeden projekt współpracy, w którym była LGD koordynującym. Współpracę zainicjowaliśmy z LGD Ziemi Grodziskiej z Wielkopolski, której członkowie odwiedzili nas w 2012 w ramach wizyty studyjnej ukazującej nasze dobre praktyki. Rozpoczęte w ramach tego projektu działania poprawiające ofertę turystyczną poprzez budowę małej infrastruktury turystycznej będą kontynuowane w nowym okresie poprzez dalszą współpracę z LGD Ziemi Grodziskiej.

ROZDZIAŁ II. PARTYCYPACYJNY CHARAKTER LSR

Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność powstała dzięki zaangażowaniu społeczności lokalnej – przedstawicieli wszystkich sektorów i gmin, którzy włączyli się w opracowanie dokumentu w ramach Planu Włączenia Społecznego realizowanego ze środków poddziałania 19.1 „Wsparcie przygotowawcze" w ramach działania M19 „Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach Inicjatywy Leader" Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, zgodnie z umową nr 00015-6934-UM0100011/15 podpisaną przez Stowarzyszenie „Lokalna Grupa Działania Partnerstwo Kaczawskie" z Zarządem Województwa Dolnośląskiego w dn. 4 września 2015r. Materiałem wyjściowym do rozpoczęcia prac ze społecznością była wstępna diagnoza obszaru opracowana na podstawie wyników ewaluacji poprzedniego okresu finansowania PROW oraz wyniki badań własnych prowadzonych przez Biuro LGD. W przygotowaniu i wypracowaniu materiałów do LSR zastosowane zostały aktywne narzędzia i techniki partycypacji, łączące różne formy komunikacji społecznej mające na celu dotarcie do bezpośrednio zainteresowanych problematyką zawartą w tworzonym dokumencie oraz umożliwiające powszechny udział przedstawicieli sektorów społecznego, publicznego, gospodarczego, a także mieszkańców (zwłaszcza grupy defaworyzowane) w konsultacjach społecznych. Tym samym, położono szczególny nacisk na zapewnienie oddolnego charakteru LSR, tj. zagwarantowanie udziału społeczności lokalnej w proces tworzenia strategii i jej realizacji, dzięki czemu LGD nie musiała zlecać opracowania dokumentu firmie zewnętrznej. W proces tworzenia LSR były zwłaszcza angażowane te grupy, których wiedza, doświadczenie oraz plany odnośnie przyszłego rozwoju, łączą się z zakresem i tematyką strategii.

1. Zapewnienie partycypacyjnego charakteru LSR odbywa się poprzez:

1. Zastosowanie różnorodnych metod angażowania społeczności lokalnej w przygotowanie LSR w rozbiciu na następujące etapy:
   - Etap definiowania potrzeb i problemów (tzw. partycypacyjna diagnoza);
   - Etap określania celów i ustalania ich hierarchii;
   - Etap poszukiwania rozwiązań, stanowiących sposoby realizacji strategii;
   - Etap formułowania wskaźników, budżetu i kryteriów realizacji LSR;
   - Etap identyfikacji grup docelowych strategii.
2. Opis metod angażowania społeczności lokalnej w proces realizacji strategii podczas:
   - Monitorowania i oceny realizacji strategii,
   - Aktualizacji strategii,
   - Opracowania i zmiany lokalnych kryteriów wyboru.
3. Planowane metody do wykorzystania w celu animacji społeczności lokalnej.

Poniżej zaprezentowano podstawowe informacje na temat partycypacyjnych metod konsultacji wykorzystanych na każdym kluczowym etapie prac nad powstawaniem strategii (w tym metoda, daty spotkań, ilość uczestników), podsumowanie poszczególnych prac ze społecznością lokalną i przedstawienie głównych założeń.

2. Proces konsultacji społecznych służących angażowaniu społeczności lokalnej w przygotowanie LSR.

W poszczególnych etapach prac służących przygotowaniu LSR wykorzystano różnorodne metody partycypacyjne, angażując tym samym możliwie szerokie spektrum uczestników. Metody miały charakter otwarty, mogły w nich brać udział różne grupy, w tym grupy defaworyzowane. W procesie konsultacji społecznych zastosowano następujące metody partycypacyjne:

- Spotkania konsultacyjne w formule konferencji open – space.
- Ankiety dla mieszkańców, przedsiębiorców oraz organizacji pozarządowych z terenu LGD.
- Lokalny Bank Pomysłów -fiszka projektowa.
- Zespół Roboczy ds. opracowania LSR dla Partnerstwa Kaczawskiego na lata 2016-2023.
- Cykl 14 spotkań konsultacyjnych w poszczególnych gminach.
- Spotkania branżowe – Konwenty Wójtów, Burmistrzów i Starostów Partnerstwa Kaczawskiego, konsultacje dla NGO i liderów wiejskich oraz konsultacje dla przedsiębiorców oraz osób zainteresowanych podjęciem działalności gospodarczej.
- Walne Zebranie Członków LGD.
- Spotkania informacyjno-konsultacyjne na Sesjach i Komisjach stałych Rad Gmin LGD.
- Punkt informacyjno-konsultacyjny w Biurze Stowarzyszenia.
- Konsultacje za pomocą strony internetowej i poczty elektronicznej.

Tabela 4. Podsumowanie procesu konsultacji społecznych służących angażowaniu społeczności lokalnej w przygotowanie LSR.

Zastosowana metoda partycypacyjna	Etap	Termin realizacji; miejsca i daty konsultacji	Opis, dane i wyniki z konsultacji
Spotkania konsultacyjne w formule konferencji open – space	Etap definiowania potrzeb i problemów (tzw. partycypacyjna diagnoza);	Prusice - 27 maja 2015, Świerzawa - 3 czerwca 2015, Wądroże Wielkie - 9 czerwca 2015,	LGD zorganizowało 3 konferencje Open Space, które pozwoliły wypracować dodatkowy materiał pod diagnozę obszaru i określić grupy defaworyzowane wymagające wsparcia w dalszych etapach funkcjonowania i realizowania LGD.
Ankiety dla mieszkańców, przedsiębiorców oraz organizacji pozarządowych z terenu LGD	Etap definiowania potrzeb i problemów (tzw. partycypacyjna diagnoza);	Od lipca do września 2015r.	LGD przeprowadziło badania ankietowe skierowane do mieszkańców, przedsiębiorców oraz przedstawicieli NGO z obszaru Partnerstwa Kaczawskiego, dzięki któremu również zdefiniowano problemy i potrzeby występujące na tym terenie, a następnie określono cele i ustalono ich hierarchię. Ogłoszenie o ankiecie ukazało się na stronie internetowej LGD, na stronach poszczególnych Urzędów Gmin oraz na profilu społecznościowym LGD (Facebook). Ankiety również dostępne były w wersji papierowej na spotkaniach oraz w biurze LGD. W prawidłowy sposób wypełniono 214 ankiet.
Lokalny Bank Pomysłów - fiszka projektowa	Etap określania celów i ustalania ich hierarchii; Etap poszukiwania rozwiązań, stanowiących sposoby realizacji strategii;	Od lipca do listopada 2015.	Ważnym narzędziem planowania okazała się „Fiszka projektowa – Lokalny Bank Pomysłów”, o wypełnienie której poprosiliśmy uczestników spotkań konsultacyjnych, szkoleń tematycznych i spotkań zespołu roboczego, a także on-line poprzez umieszczenie jej na stronie LGD

Zastosowana metoda partycypacyjna	Etap	Termin realizacji; miejsca i daty konsultacji	Opis, dane i wyniki z konsultacji
	Etap formułowania wskaźników, budżetu i kryteriów realizacji LSR		i portalu społecznościowym. Zebrane fiszki (116) stały się ważną bazą do planowania celów, działań i budżetu na najbliższe lata. Mieszkańcy, przedsiębiorcy i przedstawiciele NGO opisali w nich co chcieliby w przyszłości zrealizować z dofinansowania unijnego, jako osoba fizyczna, organizacja pozarządowa lub mikroprzedsiębiorstwo.
Zespół Roboczy ds. opracowania LSR dla Partnerstwa Kaczawskiego na lata 2016-2023	Etap definiowania potrzeb i problemów (tzw. partycypacyjna diagnoza); Etap określania celów i ustalania ich hierarchii; Etap poszukiwania rozwiązań, stanowiących sposoby realizacji strategii; Etap formułowania wskaźników, budżetu i kryteriów realizacji LSR	I - Mściwojów, 07.07.2015, II - Pielgrzymka - 10.08.2015 III - Krotoszyce, 03.09.2015 IV - Pielgrzymka, - 14.09.5015 - V - Paszowice, 21.09.2015	Dla etapu poszukiwania rozwiązań, stanowiących sposoby realizacji strategii oraz formułowania wskaźników realizacji LSR, Zarząd Stowarzyszenia „LGD Partnerstwo Kaczawskie" na podstawie Uchwały Walnego Zebrania Członków Nr I/6/2015 z dn. 23 czerwca 2015r. powołał Zespół Roboczy ds. opracowania Lokalnej Strategii Rozwoju dla Partnerstwa Kaczawskiego na lata 2014-2020. Zespół Roboczy liczył 25 osób i odpowiedzialny był za nadanie ostatecznego kształtu wypracowanym podczas konsultacji treści LSR.
Cykl 14 spotkań tematycznych w poszczególnych gminach w formule warsztatów konsultacyj-nych	Etap definiowania potrzeb i problemów (tzw. partycypacyjna diagnoza); Etap określania celów i ustalania ich hierarchii; Etap poszukiwania rozwiązań, stanowiących sposoby realizacji strategii;	Gmina Bolków - 17.08.2015, Gmina Krotoszyce - 8.09.2015, Gmina Legnickie Pole - 2.09.2015, Gmina Męcinka - 27.08.2015, Gmina Mściwojów - 10.09.2015, Gmina Paszowice – Wiadrów 19.08.2015, Gmina Pielgrzymka - 13.08.2015, Gmina Ruja - Wągrodno- 12.08.2015, Gmina Świerzawa - 26.08.2015, Gmina Wądroże Wielkie - 18.08.2015, Miasto Wojcieszów - 7.09.2015, Gmina Zagrodno - 24.08.2015, Gmina Złotoryja - Rokitnica, 20.08.2015, Miasto Złotoryja - 08.09.2015	Spotkania konsultacyjne odbyły się we wszystkich 14 gminach obszaru LGD Partnerstwo Kaczawskie w celu zdefiniowania potrzeb i problemów tego obszaru, wsparcia uczestników w podzieleniu się opiniami na dany temat i w wypracowaniu wspólnych decyzji. Zakres tematyczny spotkań obejmował analizę mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń obszaru funkcjonowania LGD, a także konsultowanie kierunków i celów dalszego rozwoju obszaru. Materiały wypracowane podczas warsztatów, były przedmiotem analizy zespołu roboczego. Zaproszenie na takie spotkanie ukazało się w formie ogłoszenia na stronie internetowej danej Gminy, na stronie internetowej LGD Partnerstwo Kaczawskie, na profilu społecznościowym LGD (Facebook) oraz w kilku przypadkach w lokalnej prasie i na wiejskich tablicach ogłoszeń. Do udziału w tych konsultacjach społecznych zaproszono wszystkich mieszkańców, sołtysów, przedsiębiorców i rolników, członków

Zastosowana metoda partycypacyjna	Etap	Termin realizacji; miejsca i daty konsultacji	Opis, dane i wyniki z konsultacji
			i pracowników organizacji pozarządowych, grup nieformalnych, klubów sportowych. Na konsultacjach pojawili się więc przedstawiciele wszystkich trzech sektorów, którzy brali udział w pracach i dyskusjach na równych zasadach i przy w miarę zachowanych proporcjach.
Spotkania branżowe – Konwenty Wójtów, Burmistrzów i Starostów Partnerstwa Kaczawskiego, konsultacje dla NGO i przedsiębior-ców	Etap określania celów i ustalania ich hierarchii; Etap formułowania wskaźników, budżetu i kryteriów realizacji LSR	Jawor - 16.09. 2015, Dobków - 26.10. 2015, Krotoszyce - 14.12.2015, Wądroże Wielkie - 16.12.2015,	Na konsultacjach trzech sektorów pojawili się przedstawiciele wszystkich gmin, którzy brali udział w dyskusjach na temat poszczególnych zapisów LSR oraz zostali poinformowani o zasadach korzystania ze środków LSR.
Walne Zebranie Członków LGD	Etap formułowania wskaźników, budżetu i kryteriów realizacji LSR	Męcinka - 7 grudnia 2015 r., Dobków - 28 grudnia 2015,	Na walnym uczestniczyli przedstawiciele wszystkich trzech sektorów, którzy brali udział w pracach i dyskusjach oraz zatwierdzali poszczególne elementy LSR, kryteria wyboru oraz procedury i regulamin Rady.
Spotkania informacyjno-konsultacyjne na Sesjach i Komisjach stałych Rad Gmin LGD	Etap formułowania wskaźników, budżetu i kryteriów realizacji LSR	Krotoszyce – 25.11.2015, Wądroże Wielkie – 25.11. 2015, Męcinka –26.11.2015, Ruja – 27.11.2015, Paszowice - 30.11.2015, Mściwojów – 30.11. 2015, Bolków – 30.11.2015, Świerzawa - 3 12.2015, Wojcieszów – 11.12.2015, Pielgrzymka – 21.12.2015, Legnickie Pole – 22.12. 2015, Złotoryja – 22.12. 2015, Zagrodno – 9.12.2015,	Spotkania z radnymi i sołtysami poszczególnych gmin, poza formą informacyjną (zostali poinformowani o zasadach korzystania ze środków LSR) miało również za zadanie włączenie jak największej grupy mieszkańców do współdecydowania o poszczególnych zapisach LSR.
Konferencja regionalna „Tworzymy	Etap formułowania wskaźników, budżetu i kryteriów	Krotoszyce - 13.12.2015	Na konferencji pojawili się więc przedstawiciele wszystkich trzech sektorów, którzy brali udział w pracach

Zastosowana metoda partycypacyjna	Etap	Termin realizacji; miejsca i daty konsultacji	Opis, dane i wyniki z konsultacji
nową LSR" podczas IX Jarmarku Bożonarodzeniowego	realizacji LSR		i dyskusjach na równych zasadach i przy w miarę zachowanych proporcjach.
Punkt informacyjno-konsultacyjny w Biurze Stowarzyszenia	Etap poszukiwania rozwiązań, stanowiących sposoby realizacji strategii; Etap formułowania wskaźników, budżetu i kryteriów realizacji LSR	Od maja do grudnia 2015.	W Biurze LGD Partnerstwo Kaczawskie we Mściwojowie funkcjonował ponadto punkt informacyjno – konsultacyjny**,** w którym można było uzyskać informacje na temat przygotowań LGD do nowego okresu programowania oraz nowych możliwości i źródeł finansowania przedsięwzięć w poszczególnych działaniach, a także złożyć na każdym etapie wypełnione ankiety lub fiszki.
Konsultacje za pomocą strony internetowej i poczty elektronicznej	Etap określania celów i ustalania ich hierarchii; Etap formułowania wskaźników, budżetu i kryteriów realizacji LSR	Od lipca do grudnia 2015.	Na bieżąco są wysyłane do członków LGD, przedstawicieli Zespołu roboczego poszczególne elementy wypracowanej LSR, ponadto dokumenty te są upubliczniane na stronie internetowej.

W kolejnych rozdziałach strategii wskazano wykorzystanie metod partycypacyjnych w kluczowych etapach przygotowania LSR, do których należą:

- Diagnoza i analiza SWOT.
- Określanie celów i wskaźników w odniesieniu do opracowania LSR oraz opracowania planu działania.
- Opracowanie zasad wyboru operacji i ustalania kryteriów wyboru.
- Opracowanie zasad monitorowania i ewaluacji.
- Przygotowanie planu komunikacyjnego w odniesieniu do realizacji LSR.

Dane z konsultacji społecznych wykorzystane do opracowania LSR, zostały zaprezentowane w opisie danego etapu.

3. Sposób angażowania społeczności lokalnej w proces realizacji LSR.

W kolejnych rozdziałach strategii wskazano wykorzystanie metod partycypacyjnych w kluczowych etapach realizacji LSR, do których należą:

- Monitorowania i oceny realizacji strategii.
- Aktualizacji strategii.
- Opracowania i zmiany lokalnych kryteriów wyboru.

4. Planowane metody do wykorzystania w celu animacji społeczności lokalnej.

LGD Partnerstwo Kaczawskie planuje wspierać słabszych członków społeczności w procesie rozwoju lokalnego poprzez analizę sytuacji lokalnej, identyfikację oraz inicjowanie powstawania odpowiednich projektów, stymulowanie potencjalnych beneficjentów oraz pomoc lokalnym liderom i koordynatorom w rozwijaniu własnych pomysłów i przekształcaniu ich w projekty kwalifikujące się do wsparcia finansowego. W tym celu wykorzystane zostaną odpowiednie i właściwe metody współpracy i angażowania skierowane do mieszkańców (zwłaszcza z grup defaworyzowanych) oraz podmiotów działających na obszarze objętym LSR. LGD planuje zwłaszcza wykorzystać aktywne metody partycypacyjne, m.in. takie jak: warsztaty konsultacyjne, kawiarenki obywatelskie, World Cafe, konferencje open-space, badanie w działaniu, planowanie partycypacyjne, itp.).

ROZDZIAŁ III. DIAGNOZA – OPIS OBSZARU I LUDNOŚCI

Diagnoza obszaru LGD powstała w oparciu o analizę danych statystyki publicznej, a także danych własnych LGD oraz informacji pozyskanych dzięki wykorzystaniu metod partycypacyjnych, w tym przede wszystkim badań społecznych mieszkańców oraz spotkań warsztatowych, które odbyły się w poszczególnych gminach wchodzących w skład LGD Partnerstwo Kaczawskie.

Na bazie analiz, określone zostały kluczowe grupy docelowe oraz problemy i wyzwania stanowiące podstawę do zidentyfikowania logiki interwencji LSR.

1. OBSZAR LGD PARTNERSTWO KACZAWSKIE – POTENCJAŁ, DZIEDZICTWO ORAZ WEWNĘTRZNA SPÓJNOŚĆ

Poniżej zostały zaprezentowany potencjał obszaru LGD Partnerstwo Kaczawskie, który wskazuje, iż oprócz spójności przestrzennej obszar LGD łączy również spójność przyrodnicza, kulturowa oraz historyczna.

1.1. Walory przyrodnicze

Obszar działania LGD to w dużej mierze obszar Gór i Pogórza Kaczawskiego, który jest częścią Sudetów Zachodnich. Obszar Partnerstwa rozciąga się dodatkowo na fragment Pogórza Bolkowsko-Wałbrzyskiego, Wzgórz Strzegomskich, Równiny Chojnowskiej, Legnickiej oraz Wysoczyzny Średzkiej. Dzięki temu Partnerstwo Kaczawskie niemal w całości obejmuje obszar występowania w Sudetach i na ich przedpolu zjawisk wulkanicznych okresu miocenu i starszych. Pozwala to na promocję regionu pod nazwą **Kraina Wygasłych Wulkanów.**

Sylwetki wzniesień wulkanów uśpionych przed milionami lat, niespotykane tak licznie nigdzie w Polsce, wyróżniają ten obszar i stanowią o jego szczególnej wartości. Między innymi dzięki nim są to tereny górskie i podgórskie o urozmaiconym krajobrazie, a jednocześnie łatwo dostępne.

Region Gór i Pogórza Kaczawskiego należy do najbardziej zróżnicowanych pod względem geologicznym i tektonicznym w Polsce i określany jest jako metamorfik kaczawski. Procesy wulkaniczne doprowadziły do powstania stożków wulkanów, z których na przestrzeni milionów lat w wyniku erozji pozostały kominy wulkaniczne m.in. Ostrzycy, Wilczej Góry, Czartowskiej Skały, Rataja i Grodźca.

Procesy geologiczne, w tym ruchy ziemi i wybuchy wulkanów, doprowadziły do powstania unikatowego krajobrazu, skał (bazalt), minerałów (agat, kryształ górski, baryt), oraz rud metali (miedzi, ołowiu, żelaza, srebra i złota). Różnorodność skał budujących podłoże sprzyja bioróżnorodności i występowaniu wielu rodzajów unikatowych roślin. Procesy wulkaniczne uczyniły Krainę Wygasłych Wulkanów **rezerwuarem bazaltu** odpornego na niszczenie kruszywa. Bazalt jest kolejnym elementem łączącym Partnerstwo, ponieważ występuje niemal na całym obszarze LGD. Złoża bazaltu znajdują się w gminach: Złotoryja, Męcinka, Legnickie Pole, Ruja, Wądroże Wielkie, Pielgrzymka, Świerzawa, Zagrodno. Część starych, nieczynnych już wyrobisk jest miejscem poszukiwania i często dzikiego pozyskiwania cennych skał i minerałów. Spośród nich światową sławą cieszą się, należące do najpiękniejszych na świecie, **kaczawskie agaty**, które również swoje istnienie zawdzięczają obecności procesów wulkanicznych w regionie. W Wojcieszowie nadal pozyskuje się wapienie krystaliczne nazywane, z uwagi na ich urodę, **wojcieszowskimi marmurami**. **Piaskowce** to od wieków najlepszy materiał do obróbki budowlanej. Eksploatuje się je w okolicach Nowej Wsi Grodziskiej. Pobliskie Czaple słyną z eksploatacji piasków polodowcowych. **Granit** pozyskuje się w okolicy Paszowic i Zimnika. Łupki szarogłazowe wydobywane są na potrzeby budownictwa w gminie Wądroże Wielkie. W Górach i na Pogórzu Kaczawskim bogato reprezentowane są również **rudy metali** – miedzi, ołowiu, srebra i żelaza, które eksploatowano w regionie od średniowiecza. Od stuleci obszar należał do **znanych regionów górniczych**, gdzie eksploatowano rudy miedzi, żelaza, barytu, a także złoto. Śladem siły przyciągającej **kruszcu złota** jest miasto Złotoryja, stolica polskiego złota, odbudowująca obecnie swoje tradycje w charakterze atrakcji turystycznej (np.: mistrzostwa w płukaniu złota). **Mnogość i różnorodność naturalnych surowców skalnych jest kolejnym elementem świadczącym o spójności obszaru objętego przez LGD Partnerstwo Kaczawskie.**

Bogactwo geologiczne i związane z nim dziedzictwo kulturowe dawnego górnictwa jest nadal mało wyeksponowane i mimo swojego unikatowego charakteru w skali kraju, nieoznaczone w terenie.

Geologiczne skarby nie są wykorzystywane do wyrabiania produktów lokalnych, chociaż mogłoby to się przyczynić do rozwoju przedsiębiorczości w terenie.

Przyroda Gór i Pogórza Kaczawskiego jest największym bogactwem regionu. Na obszarze działania LGD Partnerstwo Kaczawskie znajduje się 10 rezerwatów przyrody oraz 229 pomników przyrody. **Na terenie Gór i Pogórza Kaczawskiego stwierdzono występowanie aż 20 typów siedlisk przyrodniczych będących przedmiotem ochrony sieci Natura 2000 i z tego powodu utworzono Specjalny Obszar Ochrony „Góry i Pogórze Kaczawskie".** Znaczna część Pogórza Kaczawskiego chroniona jest Parkiem Krajobrazowym „Chełmy". Najważniejszą rzeką regionu jest Kaczawa, która wraz z jej dopływami jest **wspólnym elementem łączącym obszar Partnerstwa Kaczawskiego.**
Jednym z głównych atutów regionu jest również Obszar Krajobrazu Chronionego „Grodziec". Obejmuje on powierzchnię 21,8 km ². W jego ramach znajdują się kompleksy leśne, zabudowa wsi Grodziec wraz z zamkiem, a także część obszaru górniczego byłej kopalni miedzi Upadowa Grodziec.

Obszar Partnerstwa Kaczawskiego opleciony jest lokalnymi szlakami turystycznymi pieszymi i rowerowymi oraz ścieżkami edukacyjnymi. Najciekawszy to Szlak po Krainie Wygasłych Wulkanów ukazujący piękno regionu i najciekawsze wzniesienia powulkaniczne: Czartowską Skałę, Wilkołaka, Ostrzycę i Grodziec. **Według danych zebranych przez LGD szlaki na terenie Partnerstwa Kaczawskiego posiadają niedostatki zagospodarowania turystycznego, których wyeliminowanie wymaga długotrwałego i konsekwentnego działania.** Szlaki są słabo oznakowane, brakuje tablic informacyjnych i kierunkowskazów. Na szlakach brakuje miejsc do odpoczynku, wiat, ławo-stołów, koszy na śmieci czy stojaków na rowery.

W regionie nawiązuje się do dawnych tradycji i obyczajów. Znamienne jest odszukiwanie obyczajów i tradycji sięgających początków osadnictwa na tym terenie. **Dzisiaj jednym z najsilniejszych nurtów łączących lokalne tradycje i obyczaje to tradycje górnicze**. Tworzą się lokalne stowarzyszenia i grupy sympatyków poszukujących informacji o dawnych dziejach wydobywania i przetwarzania minerałów i surowców skalnych. Pielęgnowane tradycje poszukiwaczy złota w okolicach Złotoryi, promocja wsi Radzimowice jako dawnego miasta górniczego, oraz organizacja Kaczawskich Dymarek w Leszczynie to tylko jedne z wielu działań promujących wyróżniki regionu. **Drugim silnym nurtem jest tworzenie tożsamości mieszkańców regionu, którzy czują się silnie z nim związani, czego wyrazem jest często nazywanie siebie „góralami kaczawskimi".** To nowy nurt poszukiwania własnej tożsamości regionalnej, o tyle ważny, że wychodzi z serca i uczuć ludzi, którzy stracili swoje korzenie gdzieś daleko na wschodzie Europy. **Historia regionu to także szereg bitew**, spośród których najważniejszymi były: bitwa pod Legnickim Polem 9 kwietnia 1241 r. gdzie starły się wojska najeźdźczych Tatarów z wojownikami dowodzonymi przez księcia Henryka Pobożnego oraz Bitwa nad Kaczawą Wojsk Napoleońskich 26 sierpnia 1813 r. Do dziś grupy rekonstrukcyjne w Gminie Krotoszyce, Złotoryja, Pielgrzymka i Legnickie Pole odtwarzają tę historię. Tworzą się dzięki temu nowe tradycje i obyczaje właściwe dla obszaru LGD Partnerstwo Kaczawskie.

Szlak Wygasłych Wulkanów (85 km), jest kolejnym wspólnym elementem łączącym obszar LGD, który rozpoczyna się w gminie Legnickie Pole i wiedzie przez następujące gminy: Wądroże Wielkie, Mściwojów, Paszowice, Męcinka, Świerzawa, Pielgrzymka, Zagrodno i Złotoryja.

Szlak Kopaczy (60 km). Przebiegający przez teren Pogórza Kaczawskiego i Gór Kaczawskich szlak niebieski, określany na odcinku między Leszczyną, Chełmcem i Radzimowicami mianem „Szlaku Kopaczy", to szlak promujący zasoby geologiczne oraz historię ich wykorzystania na przestrzeni dziejów, a jednocześnie dziedzictwo kulturowe dawnego górnictwa i związanych z nim ośrodków (Leszczyna, Chełmiec/Jerzyków, Radzimowice). Planowane jest przedłużenie szlaku do Miedzianki.

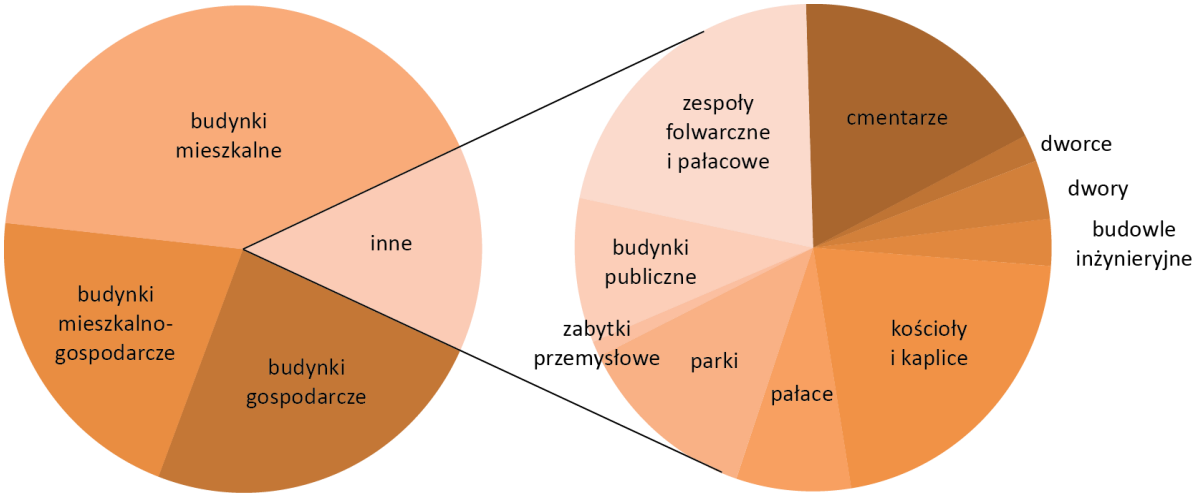
1.2. Dziedzictwo historyczne

Na terenie gmin wchodzących w skład LGD „Partnerstwo Kaczawskie" znajduje się **6 597 zabytków** znajdujących się w ewidencji zabytków, w tym **630** znajdujących się w rejestrze zabytków. Ponadto na terenie Partnerstwa udokumentowano **2074 stanowiska archeologiczne.**

Większą część zabytków stanowią budynki mieszkalne, mieszkalno-gospodarcze i gospodarcze. Pośród pozostałych zabytków najwięcej jest obiektów sakralnych (kościoły, kaplice, cmentarze) oraz pałaców, parków i zespołów dworskich, pałacowych i folwarcznych. Niewielką część stanowią budynki publiczne

(najczęściej ratusze, urzędy i remizy strażackie), zabytki inżynieryjne (głównie mosty i wiadukty) oraz zabytki przemysłowe i kolejowe.

Rysunek 1. Najważniejsze rodzaje zabytków na obszarze działania LGD „Partnerstwo Kaczawskie"

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków we Wrocławiu.

Do najważniejszych zabytków obszaru Partnerstwa, o najwyższej wartości historycznej i tym samym wysokiej atrakcyjności turystycznej można zaliczyć:

- zamki: Bolków, Grodziec, Świny oraz inne grodziska, zamki oraz obiekty obronne o chronologii od pradziejów (epoka brązu) po późne średniowiecze i okres nowożytny (Chełmiec, Górzec, Krajów, Mierczyce, Myślibórz, Nowy Kościół, Olszanica, Piotrowice, Rokitnica, Rzymówka, Wielisławka, Wilcza Góra, Wysocko, Wojcieszyn),
- budowle sakralne: Bazylika Św. Jadwigi w Legnickim Polu, kościół św. Jana i Katarzyny w Świerzawie, kościół św. Jana Nepomucena w Pielgrzymce, kościół p.w. Wniebowzięcia NMP w Słupie, Kościół p.w. Narodzenia NMP w Złotoryi,
- pałace: w Krotoszycach, Wojcieszowie, Podgórkach, Kłonicach, Targoszynie, Jastrowcu, Luboradzu, Brenniku, Grodźcu,
- pola bitew i potyczek z różnych okresów m.in.: bitwa pod Legnicą (1241 r.), bitwa nad Kaczawą (1813 r.), bitwa o Złotoryję (1813 r.),
- pozostałości dawnych prac górniczych i hutniczych oraz ośrodków związanych z górnictwem (Chełmiec, Jerzyków, Leszczyna, Kondratów, Męcinka, Radzimowice, Stanisławów, Złotoryja),
- układy urbanistyczne i ruralistyczne z historyczną zabudową. Warto zauważyć, że na terenie LGD a znajduje się pierwsze miasto lokacyjne na terenie Polski - Złotoryja- jedno z dawnych miast górniczych. Obok niej do grupy miast i osad górniczych należy wymienić: Mikołajowice, Jerzyków, Radzimowice.

Na terenie działania Stowarzyszenia LGD Partnerstwo Kaczawskie znajduje się wiele zabytków wymagających gruntownych remontów, odnowienia i/lub zabezpieczenia przed dalszą degradacją. Niestety samorządy oraz właściciele prywatni nie dysponują odpowiednimi środkami finansowymi na ten cel, a przepisy regulujące ochronę zabytków nie są dostosowane do dzisiejszych realiów.

Dodatkowym atutem jest niematerialne dziedzictwo kulturowe obszaru LGD (m.in. dziedzictwo reformacji i pierwsza msza ewangelicka w Nowym Kościele, ruchy i mniejszości religijne- schwenckfeldyści, emigranci religijni z Czech w Zagrodnie, dziedzictwo w postaci legend regionu opracowanych przez W. E. Peuckerta).

Dziedzictwo cystersów i związanego z nimi Mniszego Lasu jako elementu dziedzictwa przyrodniczego, geologicznego i kulturowego. Słup, Winnica i Męcinka położone są na międzynarodowym Szlaku Cysterskim, będącym jednym z Europejskich Szlaków Kulturowych, Mniszy Las należący do mnichów od XII w. stanowi od wieków jeden z rozpoznawalnych elementów krajobrazu kulturowego dzisiejszego terenu LGD.

2. MIESZKAŃCY – CHARAKTERYSTYKA DEMOGRAFICZNA, AKTYWNOŚĆ ORAZ ROZWÓJ SPOŁECZEŃSTWA OBYWATELSKIEGO

2.1. Charakterystyka ludności obszaru Partnerstwa Kaczawskiego

W gminach na terenie Partnerstwa Kaczawskiego w 2014 roku zamieszkiwało 84 063 mieszkańców. Najwięcej osób zamieszkuje miasto Złotoryja (16085) i gminę Bolków (10823), a najmniej gminę Ruja (2711).

W ostatnim analizowanym roku 2014 liczba ludności gmin objętych LSR wyniosła 84 063 i była wyższa niż w roku 2007. Od 2011 roku można zaobserwować tendencję zmniejszania się liczby ludności obszaru LGD Partnerstwo Kaczawskie, ubytek ten wynosi 1010 osób (ubytek o 1,2%). Na poniższej tabeli możemy również zauważyć, że podobne tendencje widoczne są w większości gmin objętych LSR (na czerwono zaznaczono lata, w których liczba ludności zmalała w stosunku do roku poprzedniego, na zielono lata, w których liczba ludności wzrosła w stosunku do roku poprzedniego). Największe ubytki odnotowano na przestrzeni lat 2011 – 2014 w Bolkowie i Złotoryi liczba ludności spadła w tych miastach odpowiednio o 262 i 415 osób (o 2,36% i 2,52%). Stały przyrost ludności w analizowanych latach odnotowano natomiast w Męcince, liczba ludności wzrosła tu o 225 osób (wzrost o 4,72%) oraz w Krotoszycach, gdzie od 2009 roku liczba ludności wzrosła o 409 osób, a więc aż o 14,2%.

Mimo, że procentowy ubytek ludności gmin objętych LSR nie jest na razie znaczący, utrzymująca się tendencja spadkowa, a także ujemny przyrost naturalny odnotowany w ostatnich latach w większości gmin pozwala prognozować, że liczba ludności będzie nadal zmniejszać się w kolejnych latach.

Tabela 5. Liczba ludności w gminach objętych LSR w latach 2007 - 2014

Jednostka terytorialna	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
	osoba	osoba	osoba	osoba	osoba	osoba	osoba	osoba
Bolków	11019	10980	10983	11191	11085	10998	10872	10823
Krotoszyce	2880	2866	2876	3181	3192	3254	3256	3285
Legnickie Pole	4995	4983	4991	5139	5172	5156	5129	5171
Męcinka	4766	4804	4807	4943	4955	4958	4968	4991
Mściwojów	4028	4017	4036	4220	4198	4177	4181	4160
Paszowice	3829	3851	3864	3971	4019	4026	4015	3996
Pielgrzymka	4659	4670	4679	4702	4693	4695	4636	4638
Ruja	2689	2717	2709	2735	2733	2710	2695	2711
Świerzawa	7749	7714	7701	7829	7821	7824	7766	7745
Wądroże Wielkie	4031	4039	4026	4098	4106	4101	4097	4059
Wojcieszów	3964	3933	3939	3906	3911	3895	3864	3814
Zagrodno	5594	5576	5536	5609	5553	5516	5484	5451
Złotoryja (miasto)	16492	16479	16394	16529	16500	16406	16167	16085
Złotoryja	7140	7075	7127	7121	7135	7096	7139	7134
OGÓŁEM	**83835**	**83704**	**83668**	**85174**	**85073**	**84812**	**84269**	**84063**

Źródło danych: Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny.

Spadek liczby ludności spowodowany jest między innymi malejącą liczbą urodzeń. W 2014 roku ubytek naturalny odnotowano w 10 gminach. Liczba urodzeń przewyższyła liczbę zgonów jedynie w gminie Męcinka, gminie Złotoryja oraz w Krotoszycach.

Tabela 6. Przyrost naturalny w gminach objętych LSR w latach 2007 – 2014.

Jednostka terytorialna	Przyrost naturalny							
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Bolków (3)	-44	-4	-3	2	-46	-47	-58	-45

Jednostka terytorialna	Przyrost naturalny							
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Męcinka (2)	-14	-10	-2	-10	5	6	-11	13
Mściwojów (2)	4	0	-14	10	-15	12	1	-3
Paszowice (2)	-9	-9	-10	9	1	-8	-9	-15
Wądroże Wielkie (2)	3	-9	-14	-6	0	-10	-22	-23
Wojcieszów (1)	-9	-18	-10	7	9	-25	-21	-12
Złotoryja (miasto)	33	-18	-13	39	1	-8	-45	-26
Świerzawa (3)	-14	10	-32	10	-2	-14	-25	-15
Zagrodno (2)	-9	-2	-10	7	-4	5	-4	-5
Złotoryja (2)	18	1	-2	13	-6	21	-1	9
Krotoszyce (2)	18	3	19	2	2	-11	7	2
Legnickie Pole (2)	-17	-3	-6	-10	3	-26	-30	-3
Ruja (2)	-23	-2	3	-17	-13	-22	-27	-21

Źródło danych: Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny

Niska liczba urodzeń ma również wpływ na strukturę ludności diagnozowanego obszaru. Analizując liczbę ludności gmin objętych LSR ze względu na wiek możemy zaobserwować obecne tu trendy, które odnotowujemy również w skali województwa i kraju. Na przestrzeni analizowanych lat 2007 – 2014 systematycznie spada liczba mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym, w 2007 roku osoby do 14 roku życia stanowiły 15,65% ogółu mieszkańców obszaru LGD Partnerstwo Kaczawskie w 2014 roku udział procentowy wyniósł 14,65%. Od roku 2007 udział procentowy osób w wieku produkcyjnym spadł o 1,89 punktów procentowych i w 2014 roku wyniósł 67,72%. Rośnie natomiast udział procentowy osób w wieku emerytalnym, w 2007 roku osoby w wieku poprodukcyjnym stanowiły 14,75% ogółu ludności, w 2014 roku już 17,63%.

Tabela 7. Liczba ludności gmin objętych LSR w podziale na kategorie wieku w latach 2007 - 2014.

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Wiek przedprodukcyjny	13116	12868	12732	12995	12824	12722	12480	12319
	15,65%	15,37%	15,22%	15,26%	15,07%	15,00%	14,81%	14,65%
Wiek produkcyjny	58353	58315	58291	59165	58836	58281	57533	56926
	69,60%	69,67%	69,67%	69,46%	69,16%	68,72%	68,27%	67,72%
Wiek poprodukcyjny	12366	12521	12645	13014	13413	13809	14256	14818
	14,75%	14,96%	15,11%	15,28%	15,77%	16,28%	16,92%	17,63%

Źródło danych: Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny

W strukturze wiekowej analizowanego obszaru najliczniejszą grupę mieszkańców stanowi ludność w wieku produkcyjnym – 54764 osób (64,99% ogółu mieszkańców), co świadczy o korzystnym i rozwojowym potencjale demograficznym. Z danych statystycznych wynika, iż jest to wielkość bardzo zbliżona w odniesieniu do województwa dolnośląskiego, gdzie wielkość ta wynosi 64,17% ludności. Dla ludności w wieku przedprodukcyjnym grupę przeważającą stanowią mężczyźni, natomiast w grupie ludności w wieku poprodukcyjnym przeważają kobiety.

Tabela 8. Gęstość zaludnienia na obszarze LGD Partnerstwo Kaczawskie, w woj. Dolnośląskim i w Polsce w 2013 r.

	Bolków	Krotoszyce	Legnickie Pole	Męcinka	Mściwojów	Paszowice	Pielgrzymka	Ruja	Świerzawa	Wądroże Wielkie	Wojcieszów	Zagrodno	Złotoryja	Miasto Złotoryja	Średnia gęstość w LGD	woj. dolnośląskie	Polska
Gęstość zaludnienia na	**71**	**48**	**60**	**34**	**58**	**40**	**44**	**37**	**49**	**46**	**120**	**45**	**49**	**145**	**150**	**146**	**123**

km²																	

Źródło danych: Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny - opracowanie własne

Gęstość zaludnienia gmin objętych LSR wynosi średnio 150 osób/km^2. Gęstość zaludnienia w województwie dolnośląskim wynosi 146 osób/km^2. Najgęściej zaludnione są miasta Złotoryja oraz Wojcieszów. Gminą charakteryzującą się najmniejszym zaludnieniem jest gmina Męcinka (34 mieszkańców na km^2).

Reasumując na przestrzeni ostatnich lat gminy Partnerstwa Kaczawskiego wykazywały w miarę stabilną sytuację demograficzną charakteryzującą się powolnym wzrostem liczby mieszkańców. Pomimo, że dane te są stosunkowo zadawalające należy pamiętać o tym, że polskie społeczeństwo zaczyna się starzeć a ludzie młodzi coraz mniej skłonni są do zawierania małżeństw, rodzi się coraz mniej dzieci, a przyrost naturalny jest ujemny bądź bliski 0.

2.2. Charakterystyka sektora społecznego

Na koniec 2007 r. na obszarze działania LGD Partnerstwo Kaczawskie było zarejestrowanych 156 organizacji pozarządowych. Na koniec 2013 r. działało ich 211, natomiast na koniec września 2015 r. zarejestrowanych było już 253 organizacji pozarządowych. Największy wzrost jest widoczny w mieście Złotoryja – liczba organizacji pozarządowych wzrosła o 17, oraz w gminie Świerzawa, gdzie liczba ta wzrosła o 16. Zwiększenie liczby organizacji pozarządowych widoczny jest również w gminie Złotoryja wiejska (wzrost o 13) oraz w gminie Pielgrzymka (wzrost o 10). Znaczne zwiększenie liczby działających organizacji pozarządowych utworzonych na obszarze LGD Partnerstwo Kaczawskie spowodowany jest wzrostem świadomości obywatelskiej, chęcią pozyskiwania źródeł zewnętrznych na rzecz lokalnych społeczności oraz wzrostem roli trzeciego sektora w polityce lokalnej.

Tabela 9. : Liczba organizacji pozarządowych na terenie LGD Partnerstwo Kaczawskie w latach 2007-2013.

Gmina	Bolków	Krotoszyce	Legnickie Pole	Męcinka	Mściwojów	Paszowice	Pielgrzymka	Ruja	Świerzawa	Wądroże Wielkie	Wojcieszów	Zagrodno	Złotoryja	Miasto Złotoryja	Razem
Stan na koniec 2007 r.	**24**	**9**	**9**	**8**	**9**	**12**	**13**	**6**	**11**	**12**	**4**	**9**	**6**	**24**	**156**
Stan na koniec 2013 r.	**29**	**12**	**14**	**12**	**13**	**13**	**20**	**6**	**25**	**15**	**6**	**13**	**18**	**39**	**211**
Stan na wrzesień 2015 r.	**29**	**13**	**16**	**14**	**13**	**13**	**23**	**7**	**27**	**15**	**9**	**14**	**19**	**41**	**253**

Źródło danych: www.ems.gov.pl - opracowanie własne

Od 11 sierpnia do 11 września 2015r. Stowarzyszenie „LGD Partnerstwo Kaczawskie" przeprowadziło badania ankietowe dla III sektora obszaru objętego 14 gmin. Ankieta dotyczyła potrzeb NGO oraz ich obecnej sytuacji. Badania ankietowe przeprowadzono z wykorzystaniem kwestionariusza oraz ankiety internetowej na próbie 52 organizacji z terenu wszystkich gmin wchodzących w skład LGD. Ankieta składała się z 21 pytań, w tym 2 o charakterze otwartym. Zebrano 76 ankiet, a prawidłowo wypełnionych było tylko 52, co stanowi ponad **20%**istniejących organizacji.

Analiza wypełnionych ankiet pokazała, że przedstawiciele organizacji są zadowoleni z działania na terenie swojej gminy („zdecydowanie tak" 52% i „raczej tak" 42%), przy czym 41,7 % z badanych informuje o „ponadlokalnym" zasięgu działalności swoich organizacji.

Z badań ankietowych wynika, że 34,4% organizacji działa „od 1 roku do 3 lat", natomiast 6,3% organizacji „krócej niż rok", najwięcej bo 59,4%, jest spośród badanych działających powyżej 3 lat. Większość analizowanych organizacji stanowią Stowarzyszenia (44,2%). Tylko 46,2% badanych

organizacji pozarządowych **dysponuje wolontariuszami,** natomiast aż **73,3%** badanych organizacji nie zatrudnia pracowników, a jeszcze gorzej przedstawia się sytuacja z doświadczeniem w rozliczaniu projektów, bo tylko **28,8%** z nich dysponuje takimi osobami.

Badania ankietowe pokazały, że organizacje pozarządowe napotykają na szereg ograniczeń, a są to m.in.: brak przeszkolonych członków (zarządzanie, księgowość), niedostateczne umiejętności organizacyjne, nieznajomość prawa (dot. funkcjonowania NGO, gminy), brak widocznej współpracy z innymi organizacjami, małe zaangażowanie mieszkańców w działalność dla innych, zbyt mało wolontariuszy, brak lokalnych animatorów, problemy z komunikacją międzyludzką.

Przedstawiciele badanych NGO wskazują, że w sytuacji, gdyby samorząd lub LGD uzyskały dodatkowe środki, w pierwszej kolejności należałoby je przeznaczyć na: **poprawę możliwości uczestnictwa w ofercie kulturalnej (34,6%), poprawę sytuacji na rynku pracy (30,8%), poprawę oferty edukacyjnej dla dzieci i młodzieży (28,8%), poprawę oferty edukacyjnej dla starszych (23,1%) oraz poprawę możliwości uprawiania sportu i rekreacji (21,2%).**

Wg badanych NGO najbardziej wykluczone grupy z życia społecznego na obszarze LGD Partnerstwo Kaczawskie to **bezrobotni (28,8%), niepełnosprawni (26,9%) oraz młodzież od 18 do 25 roku życia (23,1%).**

Z analizy wynika, iż barierą dla pełnego uczestnictwa mieszkańców obszaru LGD w życiu społecznym jest „niechęć do podejmowania aktywności" (48,1%), „brak potrzeby uczestnictwa w życiu społecznym"(30,8%) i brak informacji lub słaba promocja wydarzeń/oferty kulturalnej, sportowej itd." (21,2%).

Odpowiedzi na kolejne pytanie wskazują jakie organizacje, grupy, ludzie dysponują największą siłą w działaniach na rzecz społeczności lokalnej. Są to organizacje pozarządowe, fundacje i stowarzyszenia (51,9% odpowiedzi), samorząd lokalny (46,2%), księża i organizacje religijne (19,2%), nauczyciele (15,4%), społeczność, jako całość (11,5%).

Większość, bo aż 78,8% badanych przez nas organizacji pozarządowych jest zainteresowana realizacją projektów partnerskich. Organizacje te są głównie zainteresowane taką współpracą w obszarach: **zdrowy i aktywny tryb życia (32,7%), rozwój lokalnego produktu turystycznego (30,8%), ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego i historycznego (28,8%), produkt lokalny i regionalny-wspólna promocja (23,1%), ochrona i zachowanie dziedzictwa przyrodniczego i bioróżnorodności (21,2%).**

Na terenie Partnerstwa Kaczawskiego brakuje wspólnych i spójnych działań zainicjowanych przez samorządy, które służyłyby budowaniu mocnego wizerunku całego obszaru oraz jego promocji.

W regionie nadal zbyt mało organizowanych jest inicjatyw dla mieszkańców całego Partnerstwa Kaczawskiego, dzięki którym upowszechniane są lokalne produkty i promowane walory tego regionu. Wśród plenerowych imprez tematycznych systematycznie organizowanych dla całego regionu wyróżniają się:

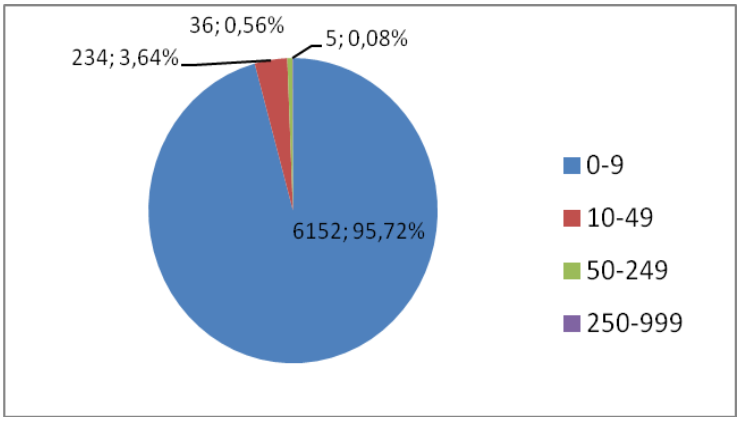
- Kaczawski Jarmark Bożonarodzeniowy w Krotoszycach i Wielkanocny w Paszowicach, Kaczawskie Warsztaty Artystyczne w Dobkowie, Biesiada Zespołów Kresowych w Pielgrzymce i na Grodźcu, Targoszyński Scyzoryk w Targoszynie, Święto Pierogów w Paszowicach, Dymarki Kaczawskie w Leszczynie czy Bieg Szlakiem Wygasłych Wulkanów w Złotoryi

Na terenie Partnerstwa Kaczawskiego brakuje nowoczesnego, wspólnego oraz spójnego systemu informacji i promocji turystycznej, który mógłby skupiać i kształtować ofertę turystyczną, noclegową oraz ofertę cyklicznych imprez kulturalnych. Mimo wielu działań wciąż słabo rozpoznawalna jest marka „Kraina Wygasłych Wulkanów", nawet wśród mieszkańców tego obszaru oraz mieszkańców dużych aglomeracji sąsiadujących z regionem. Ten stan zaczyna zmieniać Stowarzyszenie Kaczawskie, które otworzyło w sierpniu 2015 r. Sudecką Zagrodę Edukacyjną w Dobkowie. Jest to nowoczesny, interaktywny ośrodek edukacyjny, w którym prezentowane są treści dotyczące przede wszystkim geologii i krajobrazu regionu Gór i Pogórza Kaczawskiego. Oprócz ruchomych makiet, gier edukacyjnych i efektownych symulacji Zagroda oferuje bogatą ofertę warsztatów stacjonarnych i terenowych. Ośrodek ten jest uzupełnieniem dwóch istniejących od lat ośrodków edukacyjnych w regionie: Skansen Górniczo-Hutniczy w Leszczynie prowadzony przez Złotoryjskie Towarzystwo Tradycji Górniczych oraz Centrum Edukacji Ekologicznej i Krajoznawstwa „Salamandra" w Myśliborzu prowadzony przez Dolnośląski Zespół Parków Krajobrazowych.

3. CHARAKTERYSTYKA GOSPODARKI / PRZEDSIĘBIORCZOŚCI

Na koniec 2014 roku na terenie 14 gmin wchodzących w obszar Partnerstwa Kaczawskiego działało 7 717 podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON, to o 1290 podmiotów Gospodarki Narodowej więcej niż w 2007 r. Na koniec 2007 r. zdecydowaną większość podmiotów gospodarczych stanowiły mikroprzedsiębiorstwa, które zatrudniały 0-9 pracowników. Mikro i małe przedsiębiorstwa stanowiły 99,36% wszystkich podmiotów gospodarczych. Na terenie Partnerstwa Kaczawskiego znajdowało się 36 przedsiębiorstw, znajdujących się w kategorii średnich przedsiębiorstw zatrudniających 50 – 249 pracowników i 5 dużych przedsiębiorstw znajdujących się w kategorii przedsiębiorstw zatrudniających 250-999 pracowników.

Wykres 1. Liczba podmiotów gospodarczych według klas wielkości w Partnerstwie Kaczawskim i ich udział procentowy w ogóle podmiotów gospodarczych na koniec 2007r.

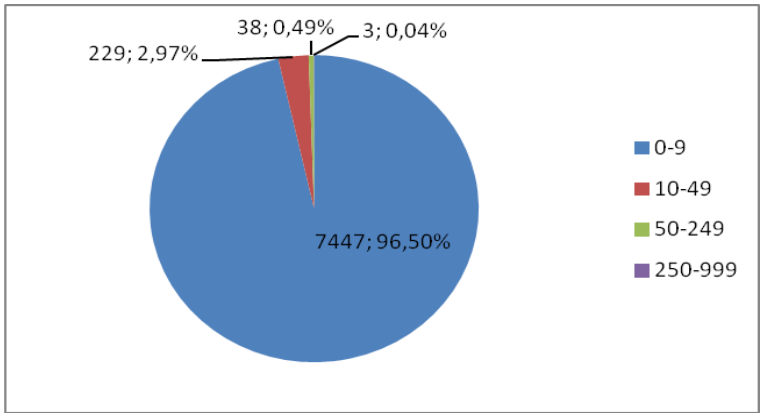

Źródło danych: Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny - opracowanie własne

Na koniec 2014 r. mikroprzedsiębiorstwa podobnie jak w 2007 r. stanowiły większość z tym, że przez 7 lat liczba podmiotów gospodarczych wzrosła z 6152 do 7717. Liczba małych przedsiębiorstw zatrudniających mniej niż 50 pracowników zmniejszyła się o 5,a średnich przedsiębiorstw zatrudniających od 50 do 249 pracowników w 2014 r. było o 2 więcej niż w 2007r. Tendencję spadkową obserwuje się w kategorii przedsiębiorstw zatrudniających 250-999 pracowników, gdzie w

2014 r. było ich o 2 mniej niż w 2007 r. Na terenie 14 gmin zrzeszonych w Partnerstwie Kaczawskim nie ma przedsiębiorstw zatrudniających 1000 i więcej pracowników.

Wykres 2. Liczba podmiotów gospodarczych według klas wielkości w Partnerstwie Kaczawskim i ich udział procentowy w ogóle podmiotów gospodarczych na koniec 2014 r.

Źródło danych: Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny - opracowanie własne

Tabela 10. Ilość podmiotów Gospodarki Narodowej wpisanych do rejestru REGON wg klas wielkości Partnerstwie Kaczawskim w latach 2007 – 2014

Gmina		Bolków	Krotoszyce	Legnickie Pole	Męcinka	Mściwojów	Paszowice	Pielgrzymka	Ruja	Wądroże Wielkie	Wojcieszów	Świerzawa	Zagrodno	Złotoryja – wiejska	Miasto Złotoryja	Razem
0-9 pracowników	2007	644	182	325	286	274	263	278	93	289	276	469	223	424	2126	**6152**
	2008	712	185	338	301	295	271	286	108	305	295	503	230	456	2147	**6432**
	2009	824	205	337	291	294	285	300	120	317	320	528	233	473	2206	**6733**
	2010	864	224	342	314	315	310	333	120	326	335	571	264	513	2286	**7117**
	2011	845	233	347	293	306	309	337	112	313	325	526	258	508	2271	**6983**
	2012	879	241	374	311	309	300	326	111	321	319	510	288	600	2283	**7172**
	2013	892	253	399	320	311	319	333	117	335	320	546	296	626	2299	**7366**
	2014	956	242	396	336	320	318	334	120	332	322	560	302	636	2303	**7447**
10-49 pracowników	2007	13	11	19	11	12	9	12	4	11	12	17	10	25	68	**234**
	2008	14	11	19	12	12	11	14	5	12	12	18	11	24	69	**244**
	2009	16	12	22	16	14	10	13	4	12	12	19	8	22	67	**247**
	2010	16	11	22	14	13	12	13	4	12	11	20	9	22	64	**243**
	2011	17	10	24	14	12	12	12	4	13	10	21	11	22	65	**247**
	2012	14	8	16	9	13	12	13	4	10	10	19	13	24	62	**227**
	2013	15	9	14	10	13	15	14	4	9	10	18	9	27	63	**230**
	2014	17	9	14	10	13	13	15	4	9	10	18	9	26	62	**229**
50-249 pracowników	2007	8	0	0	0	1	1	0	1	0	0	2	1	4	18	**36**
	2008	7	1	0	0	1	1	0	1	0	0	1	1	4	21	**38**
	2009	6	1	0	0	1	1	0	1	0	0	1	2	3	22	**38**
	2010	6	0	0	0	1	1	0	1	0	0	1	2	3	22	**37**
	2011	6	0	0	0	1	1	0	1	0	0	1	2	4	21	**36**
	2012	6	0	2	0	0	1	0	1	0	0	1	2	3	22	**38**
	2013	5	0	2	0	0	1	0	1	0	0	1	2	3	22	**37**
	2014	5	0	2	0	0	1	0	1	0	0	1	2	4	22	**38**
250-999 pracowników	2007	1	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	2	**5**
	2008	1	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	2	**5**
	2009	1	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	**4**
	2010	1	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	**4**
	2011	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	**3**
	2012	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	**3**
	2013	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	**3**
	2014	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	**3**

Źródło danych: Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny - opracowanie własne

Tabela 11. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON wg sekcji PKD2007 oraz sektorów własnościowych na terenie Partnerstwa Kaczawskiego na koniec 2014 r.

SEKCJE PKD 2007	Liczba podmiotów			Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą
	publicznych	prywatnych	ogółem	
A - rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	1	290	291	203
B – górnictwo i wydobywanie	2	28	30	12
C - przetwórstwo przemysłowe	2	644	646	489
D - wytwarzanie i zaopatrywanie w energię	0	9	9	5

elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych				
E - dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	7	11	18	6
F – budownictwo	3	1060	1063	991
G - handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	2	1976	1978	1654
H - transport i gospodarka magazynowa	2	498	500	475
I - działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	2	179	181	142
J -informacja i komunikacja	0	72	72	65
K - działalność finansowa i ubezpieczeniowa	1	160	161	152
L - działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	305	685	990	46
M - działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	2	381	383	336
N - działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	2	156	158	138
O - administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	37	63	100	0
P – edukacja	103	123	226	83
Q - opieka zdrowotna i pomoc społeczna	45	224	269	215
R - działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	19	159	178	48
S , T, U– pozostała działalność usługowa	0	494	494	176

Źródło danych: Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny - opracowanie własne

Posługując się Polską Klasyfikacją Działalności można zauważyć, że trzema sekcjami, w których działa najwięcej podmiotów gospodarczych na terenie 14 gmin należących do obszaru Stowarzyszenia „Lokalna Grupa Działania Partnerstwa Kaczawskie" są: sektor F – budownictwo, w tym 991 to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, sektor G - handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle w tym 1654 to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą i sektor L - działalność związana z obsługą rynku nieruchomości w tym 46 to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Tylko 181 podmiotów gospodarczych działa w sektorze I - działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi w tym 142 to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Mało, bo tylko 178 podmiotów gospodarczych znajduje się w sektorze R -działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją, w tym 48 to osoby prowadzące działalność gospodarczą.

Tabela 12. Osoby prowadzące działalność gospodarczą wg sekcji PKD 2007 w Partnerstwie Kaczawskim w latach 2012 - 2014 r.

Gmina		**Bolków**	**Krotoszyce**	**Legnickie Pole**	**Męcinka**	**Mściwojów**	**Paszowice**	**Pielgrzymka**	**Ruja**	**Wądroże Wielkie**	**Wojcieszów**	**Świerzawa**	**Zagrodno**	**Złotoryja**	**Miasto Złotoryja**	**Razem**
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	**2014**	565	196	311	273	246	265	263	92	280	215	408	235	472	1415	**5236**
	2013	568	205	318	262	237	267	267	91	285	220	402	233	469	1456	**5280**
	2012	563	193	294	254	235	252	259	85	272	218	376	228	448	1470	**5147**

Źródło danych: Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny - opracowanie własne

Wśród 14 gmin zrzeszonych w Partnerstwie Kaczawskim na koniec 2014 r. najwięcej osób prowadzących działalność gospodarczą znajduje się w Mieście Złotoryja oraz w gminie miejsko-

wiejskiej Bolków, a najmniej w gminie Ruja tylko 92 osoby. Liczba osób prowadzących działalność gospodarczą w 2014 r. wynosiła 5236 i było o 89 osób więcej aniżeli w 2012 roku.

Tabela 13. Ilość gospodarstw agroturystycznych na terenie LGD Partnerstwo Kaczawskie w latach 2007-2013.

Gmina	Bolków	Krotoszyce	Legnickie Pole	Męcinka	Mściwojów	Paszowice	Pielgrzymka	Ruja	Wądroże Wielkie	Wojcieszów	Świerzawa	Zagrodno	Złotoryja	Miasto Złotoryja	Razem
Liczba gospodarstw agroturystycznych w 2007 r.	10	0	5	0	3	3	1	0	0	0	9	1	0	0	**32**
Liczba gospodarstw agroturystycznych w 2013r.	10	0	8	6	4	5	2	0	0	0	12	2	4	0	**53**

Źródło danych: Opracowanie własne na podstawie danych z UG i UM.

Z danych zebranych przez LGD Partnerstwo Kaczawskie wynika, iż w przeciągu 6 lat nastąpił wzrost liczby gospodarstw agroturystycznych z 32 do 53 gospodarstw. Najwięcej nowych gospodarstw powstało w gminie wiejskiej Złotoryja oraz Męcinka. Obszar 14 gmin należących do Stowarzyszenia „Lokalna Grupa Działania Partnerstwo Kaczawskie" posiada dobre warunki do budowania markowych produktów turystycznych i rozwijania turystyki rodzinnej i edukacyjnej skierowanej do Dolnoślązaków z Wrocławia, Legnicy czy Jeleniej Góry, czy też przejeżdżających tędy w Karkonosze lub do Czech turystów z Wielkopolski, Pomorza czy Mazowsza. Dzięki zwiększonej ilości turystów i popytu na usługi i produkty mieszkańcy mogą tworzyć miejsca pracy szczególnie związane z branżą gastronomiczną i noclegową, które mają kluczowe znaczenie dla rozwoju regionu. Głównymi atutami obszaru LGD Partnerstwo Kaczawskie wyróżniającymi region wśród innych obszarów są wulkaniczne stożki i niespotykany nigdzie indziej krajobraz oraz geologiczny raj i bogactwo minerałów.

Od 21 lipca do 11 września 2015r. mając na celu diagnozę problemów i potrzeb przedsiębiorców z obszaru LGD, przeprowadzono badania ankietowe na próbie 28 przedsiębiorców z wykorzystaniem kwestionariusza oraz ankiety internetowej. Ankieta składała się z 17 pytań, w tym 2 o charakterze otwartym. Najwięcej spośród badanych osób swoją działalność gospodarczą prowadzi w gminie: **Pielgrzymka** (21,4%), **Mściwojów** (10,7%), **Zagrodno** (10,7%) oraz **gmina wiejska Złotoryja** (10,7%) i w **Mieście Złotoryja** (17,9%). Osoby te zapytane o zadowolenie z prowadzenia działalności gospodarczej na terenie LGD Partnerstwo Kaczawskie odpowiadają w większości, że „nie ma to znaczenia" (32%), „raczej tak" (28%) i „zdecydowanie tak" (28%).

Z analizy ankiet wynika, że słabą stroną obszaru LGD dla prowadzenia działalności gospodarczej jest „**dostępność kadry zarządzającej**" (33,3%). Respondenci wskazali również na „**stabilność i bezpieczeństwo**" (23,5%), jednak jest to czynnik zewnętrzny i LGD oraz lokalne instytucje wspierające sektor gospodarczy nie mają na to wpływu. Natomiast respondenci zwracają uwagę na **„dostępność komunikacyjną (sieć dróg) „ (25%) i „lokalny rynek zbytu" (29,4%)** - jako mocną stronę tego obszaru.

W pytaniu: „Co Pana(i) zdaniem należałoby zmienić, by poprawić warunki prowadzenia działalności gospodarczej na tym terenie?" ankietowani wymieniają: warunki komunikacyjne, zwiększenie ulg dla przedsiębiorców, obniżenie podatków, zwiększenie zarobków mieszkańców, zmniejszenie migracji młodych ludzi, rozwój mikro przedsiębiorstw, zwiększenie produkcji i możliwość modernizacji gospodarstw, poszerzenie dróg powiatowych, biurokracja.

37,5% przedsiębiorców, którzy wzięli udział w badaniu uważa, że w ciągu najbliższego roku **będą potrzebować 1 nowego pracownika.** Ponadto 56,3% przedsiębiorców odpowiada, że w ostatnim roku żaden z pracowników nie uczestniczył w szkoleniach lub kursach , a 28,6% stwierdza, że „nie było takiej potrzeby merytorycznej". Jednakże, podsumowanie pytania nr 8 wykazuje, że 21,4% badanych

przedsiębiorców wyraża dużą przychylność na wsparcie kategorii „marketing i promocja" w zakresie szkoleń i doradztwa dla ich firmy, zaś 35,7% ankietowanych oczekiwałoby wsparcia od innych przedsiębiorców.

Przedsiębiorcy sygnalizują, również że na badanym obszarze istnieją produkty/usługi, które spełniałyby kryterium produktów/usług lokalnych. Są to np.: zagroda edukacyjna i organizowanie wycieczek, a także piernik kaczawski.

4. OPIS RYNKU PRACY

4.1. Bezrobocie

Analizując poziom bezrobocia na obszarze Partnerstwa Kaczawskiego pomiędzy rokiem 2007 - 2014 obserwuje się spadek poziomu bezrobocia. Jedynie w powiecie legnickim bezrobocie wzrosło z 16,7% do 17,4%. W Województwie dolnośląskim bezrobocie spadło z 11,4% do 10,4%. W całej Polsce natomiast wzrosło z 11,2% do 11,4%. Liczba bezrobotnych na koniec 2013 r. do liczby osób w wieku produkcyjnym na obszarze stowarzyszenia LGD Partnerstwo kaczawskie wynosi 13,8%, gdzie dla województwa dolnośląskiego liczba ta wynosi 8,22% (dane: GUS BDL).

Tabela 14. Stopa bezrobocia zarejestrowanego na terenie Partnerstwa Kaczawskiego wg powiatów w latach 2007-2014.

Stopa bezrobocia [%]			
Obszar	**2007 r.**	**2013 r.**	**2014 r.**
Powiat jaworski	18,8	24,3	18,6
Powiat legnicki	16,7	21,3	17,4
Powiat złotoryjski	24,9	28,6	24,5
Woj. Dolnośląskie	11,4	13,1	10,4
Polska	11,2	13,4	11,4

Źródło danych: Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny - opracowanie własne

Pomiędzy 2007 r. a 2013 rokiem na terenie LGD liczba osób bezrobotnych wzrosła o 1284, najliczniej w gminie Bolków aż o 225 osób, oraz w mieście Złotoryja (183) i gminie Świerzawa (180). W 2007 r. bezrobotnych kobiet było więcej niż mężczyzn o 599 natomiast w 2013 r. bezrobotnych mężczyzn było więcej o 53 aniżeli kobiet.

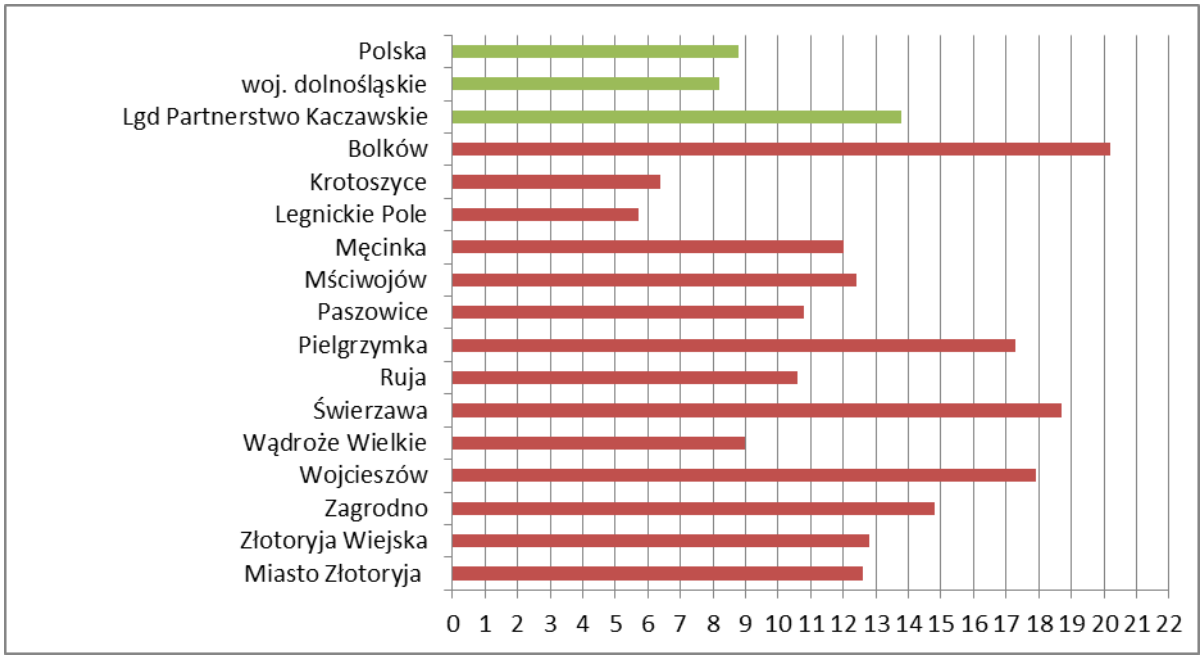
Tabela 15. Liczba osób bezrobotnych ogółem na terenie Partnerstwa Kaczawskiego na koniec 2007 r. i na koniec 2013 r. z wyodrębnieniem bezrobotnych kobiet.

GMINA	Liczba osób bezrobotnych ogółem		w tym kobiet		w tym mężczyzn		2007-2013
	2007	2013	2007	2013	2007	2013	
Bolków	1167	1392	595	663	572	729	+ 225
Krotoszyce	74	137	49	68	25	69	+63
Legnickie Pole	112	184	55	79	57	105	+72
Męcinka	281	376	176	175	105	201	+95
Mściwojów	266	333	163	171	103	162	+67
Paszowice	223	285	124	151	99	134	+62
Pielgrzymka	473	535	265	276	208	259	+62
Ruja	81	173	43	94	38	79	+92
Świerzawa	780	960	449	490	331	470	+180
Wądroże Wielkie	202	231	105	120	97	111	+29
Wojcieszów	366	452	204	240	162	212	+86
Zagrodno	470	535	251	273	219	262	+65
Złotoryja Wiejska	606	609	333	298	273	311	+3
Złotoryja Miasto	1174	1357	625	655	549	702	+183
RAZEM	**6275**	**7559**	**3437**	**3753**	**2838**	**3806**	**+1284**

Źródło danych: Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny - opracowanie własne

Największy udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym znajduje się w gminie Bolków (20,2%) oraz w gminie Świerzawa (18,7%), Pielgrzymka (17,3%) i w mieście Wojcieszów (17,9%). Najmniej znajduje się w gminie Legnickie Pole gdzie udział ten wynosi 5,7%.

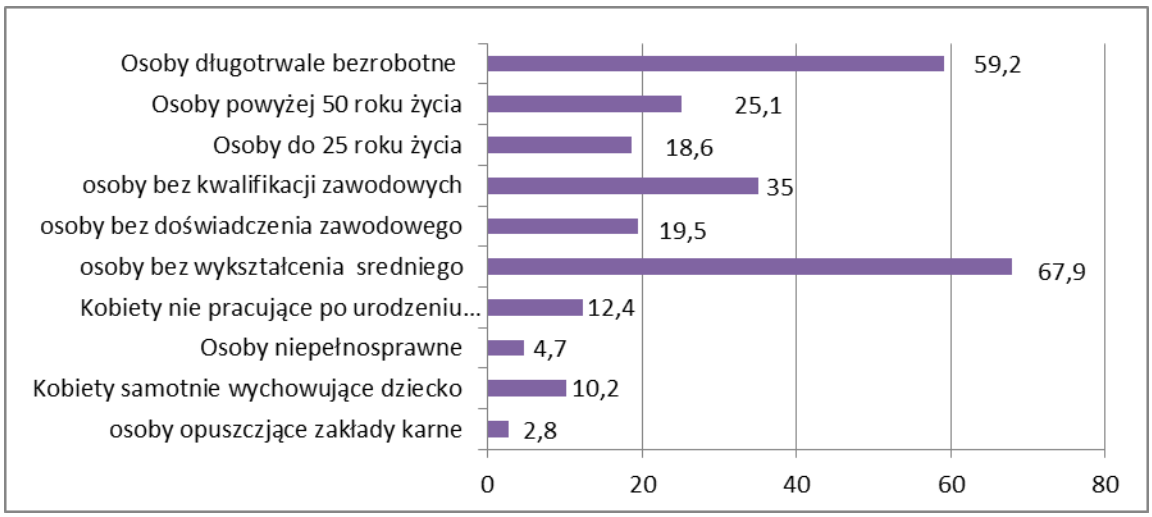
Wykres 3 Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym [%] w 2013 r.

Źródło danych: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Statystycznego we Wrocławiu.

Wśród bezrobotnych zarejestrowanych wg szczególnych grup do osób bezrobotnych ogółem najliczniejszą grupą w 2013 r. były osoby bez wykształcenia średniego (67,9%) osoby długotrwale bezrobotne (59,2%) oraz osoby bez kwalifikacji zawodowych (35%). Osoby powyżej 50 roku życia stanowiły 25,1% osób bezrobotnych ogółem a osoby do 25 roku życia 18,6%.

Wykres 4. Bezrobotni zarejestrowani wg szczególnych grup do osób bezrobotnych ogółem [%] w 2013r.

Źródło danych: Powiatowe Urzędy Pracy w Jaworze, Złotoryi i Legnicy – opracowanie własne.

5. PROBLEMY SPOŁECZNE

Problemy lokalnej gospodarki i rynku pracy przekładają się na sytuację w zakresie realizowania polityki społecznej na obszarze LGD Partnerstwo Kaczawskie.

W skali obszaru gmin LGD liczba osób objętych pomocą społeczną w 2013 r. była równa 11 248, w 2014 r. było to 10 728 osób.

Tabela 16. Liczba osób objętych pomocą społeczną na obszarze LGD w roku 2013 i 2014.

Gmina	Bolków	Krotoszyce	Legnickie Pole	Męcinka	Mściwojów	Paszowice	Pielgrzymka	Ruja	Wądroże Wielkie	Wojcieszów	Świerzawa	Zagrodno	Złotoryja	Miasto Złotoryja	Razem
2013 r.	**1338**	**574**	**601**	**1712**	**761**	**559**	**563**	**233**	**784**	**550**	**819**	**693**	**955**	**1106**	**11 248**
Stosunek procentowy do liczby mieszkańców	12,3 %	17, 6%	11, 7%	34,4 %	18, 2%	13, 9%	12, 1%	8,6 %	19, 1%	14, 2%	10, 5%	12, 6%	13, 3%	6,8 %	13,3 5 %
2014 r.	**1231**	**587**	**539**	**1557**	**854**	**634**	**586**	**217**	**341**	**600**	**821**	**673**	**894**	**1194**	**10 728**
Stosunek procentowy do liczby mieszkańców	11,3 %	17, 8%	10, 4%	31,1 %	20, 5%	15, 8%	12, 6%	8,0 %	8,4 %	15, 7%	10, 6%	12, 3%	12, 5%	7,4 %	12,7 3%

Najczęstszymi powodami udzielania pomocy społecznej na terenie gmin obszaru LGD są: długotrwała lub ciężka choroba, ubóstwo, niepełnosprawność, bezrobocie oraz bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego.

Grupy defaworyzowane w Partnerstwie Kaczawskim
Wyniki ankiet przeprowadzonych w sierpniu 2015r. wśród mieszkańców 14 gmin Partnerstwa Kaczawskiego, wskazują na 4 grupy najbardziej wykluczone z życia społecznego na tym obszarze. Są to:

- niepełnosprawni (29,1%);
- bezrobotni (28,4%);
- młodzież od 18 do 30 roku życia (27,6%);
- seniorzy (26,1%)

6. GRUPY DOCELOWE ORAZ GŁÓWNE OBSZARY INTERWENCJI

Grupy defaworyzowane zostały zdiagnozowane w procesie analizy statystycznej, badań ankietowych oraz konsultacji społecznych. Na podstawie diagnozy obszaru LGD zidentyfikowano następujące kluczowe grupy docelowe:

- **Grupy defaworyzowane** – grupy społeczności lokalnej, będące w trudnej sytuacji/ położeniu, które uzyskają wsparcie w ramach LSR podzieliliśmy na dwie grupy wymagające wsparcia – **defaworyzowane ze względu na rynek pracy** i wysoki procent udziału w liczbie osób bezrobotnych ogółem (osoby bez wykształcenia średniego, osoby długotrwale bezrobotne oraz osoby bez kwalifikacji zawodowych, osoby po 50 r.ż., kobiety, młodzież od 18 do 30 r.ż.) oraz **grupy zagrożone wykluczeniem społecznym i ubóstwem** (seniorzy, niepełnosprawni, bezrobotni ogółem). Wsparcie dla tych grup planowane jest poprzez organizację szkoleń, wydarzeń kulturalno-edukacyjnych oraz działań animacyjnych skierowanych w szczególności do nich w celu wyrównywania ich szans na rynku pracy ale również w społeczeństwie. Podczas oceny wyboru premiowane będą operacje realizujące działania wspierające te grupy oraz osoby fizyczne i przedsiębiorstwa tworzące miejsca pracy dla osób z tych grup. Ponadto osoby z tych grup, np. kobiety, osoby bez kwalifikacji zawodowych mogą być uczestnikami działań – szkoleń rękodzielniczych podjętych w zakresie wsparcia procesu tworzenia i promowania marki produktów lokalnych
- **Przedstawiciele sektora społecznego** (organizacje pozarządowe, OSP, parafie, grupy nieformalne w tym koła gospodyń wiejskich, zespoły ludowe, kluby seniora itp. – będące wyrazem aktywności obywatelskiej, nośnikiem tradycji i kultury oraz podmiotami działającymi na rzecz edukacji, ochrony środowiska przyrodniczego i zagwarantowania współpracy oraz spójności społecznej obszaru. Przedstawiciele tego sektora będą godnymi beneficjentami i adresatami działań realizowanych w ramach LSR.
- **Samorządy gminne i powiatowe-** (mieszkańcy oraz władze publiczne i instytucje publiczne) – jako podmioty odpowiedzialne m.in. za rozwój infrastruktury i oferty czasu wolnego oraz jej beneficjenci, a także jako podmioty odpowiedzialne za politykę kulturalną, społeczną.
- **Przedsiębiorcy i podmioty gospodarcze** – podmioty, które rozwijając oraz dywersyfikując swoją działalność – mogą przyczynić się do przywrócenia grup defaworyzowanych na rynku pracy w obieg społeczny i gospodarczy. Podczas oceny wyboru premiowane będą operacje realizujące działania wspierające te grupy oraz osoby fizyczne i przedsiębiorstwa tworzące miejsca pracy dla osób z tych grup.
- **LGD Partnerstwo Kaczawskie -** jako podmiot inicjujący oraz działający na rzecz integracji i rozwoju oferty czasu wolnego, podtrzymywania lokalnej tradycji i kultury, zwiększania integracji społeczeństwa obszaru LGD oraz kształtowania i animowania postaw przedsiębiorczych.

Obszary interwencji
Analizując problemy grup szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR, można zasugerować następujące obszary interwencji dedykowane tym grupom:

1. Poprawa sytuacji na rynku pracy oraz potencjału lokalnej gospodarki, poprzez premiowanie operacji tworzących miejsca pracy dla tych grup.
2. Podniesienie kompetencji i kwalifikacji zawodowych, poprzez zaangażowanie tych grup w działania animacyjne, warsztaty rękodzielnicze i ich udział w projektach realizowanych przez LGD i beneficjentów.
3. Podniesienie stopnia integracji społecznej, poprzez zaangażowanie tych grup w działania i wydarzenia kulturalno-edukacyjne

ROZDZIAŁ IV. ANALIZA SWOT

Bazując na diagnozie obszaru LGD Partnerstwo Kaczawskie oraz wnioskach mieszkańców i mieszkanek biorących udział w warsztatach konsultacyjnych opracowana została analiza SWOT obszaru objętego niniejszą LSR. W analizie SWOT wyróżniono pozytywne i negatywne czynniki wewnętrzne oraz zewnętrzne, które w znaczący sposób mogą wpływać na rozwój obszaru LGD.
Zgodnie z metodologią analizy SWOT oraz wytycznymi zawartymi w „Poradniku Lokalnych Grup Działania w zakresie opracowania Lokalnych Strategii Rozwoju na lata 2014 – 2020" przyjęto następujące założenia dotyczące mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń.
Mocne strony – atuty, silne strony LGD, cechy, które wyróżniają obszar spośród sąsiadujących terenów.
Słabe strony – słabości, obszary wymagające poprawy, bariery rozwojowe występujące na obszarze LGD. Zarówno mocne, jak i słabe strony to czynniki, na które swoimi działaniami wpływać mogą mieszkańcy, samorządy, organizacje, czy instytucje.
Szanse – korzystne trendy, procesy, cechy otoczenia zewnętrznego, które mogą stanowić impuls dla rozwoju obszaru LGD.
Zagrożenia – niekorzystne trendy i procesy, których działanie może stać się barierą rozwojową dla obszaru LGD. Zarówno szanse i zagrożenia stanowią czynniki zewnętrzne, które zachodzą niezależnie od działań podejmowanych przez mieszkańców, samorządy, organizacje, czy instytucje z terenu objętego niniejszą strategią.
Proces opracowywania analizy SWOT realizowany był z zastosowaniem metody partycypacyjnej. W prace nad wyróżnieniem mocnych i słabych stron obszaru oraz szans i zagrożeń płynących z jego otoczenia zaangażowana została lokalna społeczność, w tym przedstawiciele wszystkich sektorów, na których oparte jest działanie LGD, tj. przedstawiciele sektora społecznego, publicznego, gospodarczego oraz mieszkańców. Podczas lokalnych warsztatów konsultacyjnych mieszkańcy/ki oraz przedstawiciele/ki różnych sektorów pod kierunkiem konsultantów wypracowywali analizę SWOT obszaru uwzględniając przy tym sytuację społeczną regionu, lokalną gospodarkę, turystykę, dziedzictwo przyrodnicze oraz kulturowe. Rezultaty prac poszczególnych grup konsultacyjnych zostały przeanalizowane przez Grupę Roboczą i na ich podstawie sporządzono poniższą analizę SWOT, w której uwzględniono rekomendacje, opinie i uwagi lokalnych społeczności.

Tabela 17. Analiza SWOT LGD Partnerstwo Kaczawskie

ANALIZA SWOT LGD PARTNERSTWO KACZAWSKIE			
MOCNE STRONY (S) (pozytywne strony obecnej sytuacji)	**Odniesienie do diagnozy**	**SŁABE STRONY (W) (negatywne strony obecnej sytuacji)**	**Odniesienie do diagnozy**
1. Obszar o dużych walorach przyrodniczych i krajobrazowych oraz dobrym stanie środowiska naturalnego.	Pkt. 1 diagnozy	1. Niewystarczająca aktywność organizacji pozarządowych i mieszkańców na rzecz rozwoju lokalnego.	Pkt.2 diagnozy
2. Obszar o dużej atrakcyjności turystycznej (w tym marka Kraina Wygasłych Wulkanów, liczne atrakcje).	Pkt.1 diagnozy	2. Niewystarczająca współpraca międzyinstytucjonalna na rzecz rozwoju lokalnego	Pkt.2 diagnozy
3. Położenie geograficzne regionu oraz ukształtowanie terenu (m.in. bliskość autostrady A4, bliskość granicy oraz dużych aglomeracji miejskich, itp.).	Pkt.1 diagnozy	3. Niewystarczająca integracja lokalnych społeczności	Pkt.2 diagnozy
4. Bogate i różnorodne dziedzictwo historyczne i kulturowe regionu (w tym unikalne zabytki, kościoły, nieczynne kopalnie, legendy, różnorodna i bogata tradycja ludności napływowej itp.).	Pkt.1 diagnozy	4. Problemy społeczne (w tym m.in. patologie, ubóstwo, postawa roszczeniowa).	Pkt.4 i 5 diagnozy
5. Bogactwo zasobów naturalnych (kruszywa, wapienie, granit, bazalt, złoto, agaty, łupek, itp.).	Pkt.1 diagnozy	5. Niedostateczna ilość miejsc pracy oraz duży poziom bezrobocia.	Pkt.4 i 5 diagnozy

6. Przebiegające przez region trasy rowerowe i ścieżki przyrodniczo-edukacyjne; oferta rekreacyjna i edukacyjna (w tym wioski tematyczne, zagrody edukacyjne, itp.).	Pkt.1 diagnozy	6. Wykształcenie i kompetencje zawodowe niedostosowane do lokalnego rynku pracy.	Pkt.3 i 4 diagnozy
7. Istniejąca infrastruktura turystyczna.	Pkt.1 diagnozy	7. Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura społeczna i rekreacyjna sprzyjająca aktywności, integracji społecznej, edukacji.	Pkt.1 i 2 diagnozy
8. Nowa i zmodernizowana infrastruktura społeczna i rekreacyjna funkcjonująca w części gmin LGD.	Pkt.1 diagnozy	8. Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura turystyczna.	Pkt.1 diagnozy
9. Rosnąca współpraca w ramach Partnerstwa Kaczawskiego.	Pkt.2 diagnozy	9. Degradacja lokalnego dziedzictwa kulturowego (historycznego, przyrodniczego).	Pkt.1 diagnozy
10. Wzrost liczby organizacji pozarządowych działających na obszarze LGD.	Pkt.2 diagnozy	10. Słabe wykorzystanie walorów turystycznych regionu, w tym marki Kraina Wygasłych Wulkanów.	Pkt.1 i 2 diagnozy
11. Liczne wydarzenia promujące region.	Pkt.2 diagnozy	11. Niewystarczająca informacja oraz wspólna i spójna promocja regionu i jego walorów.	Pkt.1 i 2 diagnozy
		12. Niska świadomość i wiedza mieszkańców oraz podmiotów gospodarczych, publicznych i społecznych o potencjale regionu oraz możliwościach rozwoju regionu.	Pkt.1 i 2 diagnozy
SZANSE (O) (pozytywne możliwości jakie niesie ze sobą przyszłość, możliwości wynikające z otoczenia zewnętrznego)	**Odniesienie do diagnozy**	**ZAGROŻENIA (T) (negatywne możliwości jakie niesie ze sobą przyszłość, zagrożenia wynikające z otoczenia zewnętrznego)**	**Odniesienie do diagnozy**
1. Sprzyjające prawo w zakresie komercjalizacji sprzedaży i promocji produktów lokalnych.	Spotk. kons. z mieszk.; Ankiety	1. Niewykorzystanie środków finansowych z nowego okresu programowania.	Spotk. kons. z mieszk.; Ankiety
2. Możliwość wykorzystania zewnętrznych środków finansowych, w tym z funduszy europejskich na rozwój różnych obszarów funkcjonowania LGD.	Spotk. kons. z mieszk.; Ankiety	2. Bariery prawne, finansowe i formalne w zakresie zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej i społecznej.	Spotk. kons. z mieszk.; Ankiety
3. Zapisy w prawie lokalnym i ogólnokrajowym sprzyjające zakładaniu i prowadzeniu własnej działalności gospodarczej	Spotk. kons. z mieszk.; Ankiety	3. Destrukcyjna działalność zakładów wydobywczych oraz inwestycje negatywnie oddziałujące na środowisko.	Spotk. kons. z mieszk.; Ankiety
4. Polityka lokalnych samorządów sprzyjająca współpracy między gminnej i projektom partnerskim promującym region i rozwijającym potencjał turystyczny.	Spotk. kons. z mieszk.; Ankiety	4. Pogłębianie zjawiska peryferyjności regionu.	Spotk. kons. z mieszk.; Ankiety
5. Wzrost znaczenia regionu na mapie turystycznej Dolnego Śląska w zakresie turystyki edukacyjnej i kwalifikowanej.	Spotk. kons. z mieszk.; Ankiety	5. Starzejące się społeczeństwo; odpływ młodych ludzi z terenów wiejskich.	Pkt. 2 diagnozy; Spotk. kons. z mieszk.; ankiety
6. Zrównoważona polityka rozwoju lokalnych samorządów prowadzona z dbałością o środowisko naturalne	Spotk. kons. z mieszk.;	6. Pogłębianie się nieufności społecznej oraz niewystarczająca współpraca pomiędzy podmiotami	Pkt. 2 diagnozy; Spotk. kons.

	Ankiety	reprezentującymi różne sektory.	z mieszk.; ankiety
7. Rosnące zapotrzebowanie społeczne na atrakcyjne miejsca i usługi z zakresu turystyki i rekreacji	Spotk. kons. z mieszk.; ankiety	7. Rosnąca grupa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.	Pkt. 2 i 3 diagnozy; Spotk. kons. z mieszk.; ankiety
8. Moda na zdrowy tryb życia wzmacniająca zapotrzebowanie na produkty rolnictwa ekologicznego	Spotk. kons. z mieszk.; ankiety	8. Obniżający się poziom aktywności społecznej i zawodowej.	Spotk. kons. z mieszk.; ankiety
9. Powstające nowe miejsca pracy w regionie, zwłaszcza te wykorzystujące walory regionu.	Spotk. kons. z mieszk.; ankiety	9. Postępująca dewastacja obiektów dziedzictwa kulturowego.	Pkt. 1 diagnozy; Spotk. kons. z mieszk.; ankiety
10. Rozbudowanie bazy obiektów turystyczno-rekreacyjnych w regionie.	Pkt. 1 diagnozy	10. Pogłębiający się kryzys gospodarczy i polityczny.	-
11. Rozwój infrastruktury drogowej, a także turystyczno-rekreacyjnej.	Spotk. kons. z mieszk.; ankiety.		
12. Realizacja innowacyjnych przedsięwzięć z zakresu rozwoju gospodarczo – społecznego.	Spotk. kons. z mieszk.; ankiety.		

W opinii większości uczestników spotkań obszar LGD Partnerstwo Kaczawskie oraz Kraina Wygasłych Wulkanów charakteryzuje się dużymi **walorami przyrodniczymi**, stan środowiska naturalnego jest tu znacznie lepszy niż w innych regionach Dolnego Śląska. Urozmaicona rzeźba terenu związana z przeszłością geologiczną regionu, liczne rezerwaty przyrody sprawiają, że teren ten jest **atrakcyjny dla mieszkańców i turystów** preferujących aktywny wypoczynek na łonie natury. Na atrakcyjność turystyczną regionu wpływają również liczne **obiekty dziedzictwa kulturowego**: zamki, kościoły i kapliczki, z których wiele wpisanych jest na listę zabytków. Przez obszar LGD przebiegają liczne **trasy rowerowe i ścieżki przyrodniczo – edukacyjne**. Rozwijają się nowe formy usług edukacyjnych i rekreacyjnych, powstają **wioski tematyczne**, od niedawna funkcjonuje **Sudecka Zagroda Edukacyjna** – nowoczesne Centrum Edukacji Ekologicznej, w którym przekazywana jest wiedza o wulkanach i geologii, przyrodzie i historii Sudetów i Dolnego Śląska.

Ostatnie lata funkcjonowania gmin wchodzących w skład obszaru LGD Partnerstwo Kaczawskie przyniosły, między innymi dzięki wykorzystaniu środków europejskich, poprawę warunków życia mieszkańców. Realizowane inwestycje przyczyniły się do **polepszenia infrastruktury społecznej, technicznej i komunalnej**. Poprawił się stan dróg, wybudowano i zmodernizowano infrastrukturę około drogową. Podniósł się poziom skanalizowania miejscowości, rozwinęła się również infrastruktura społeczna i sportowa. Należy jednak zaznaczyć, że rozwój ten jest zróżnicowany na różnych obszarach LGD i zależny w dużej mierze od polityki poszczególnych samorządów.

Potencjał obszaru LGD to również rosnąca **współpraca Stowarzyszenia „Lokalna Grupa Działania Partnerstwo Kaczawskie”**, a także **aktywność organizacji pozarządowych** oraz mieszkańców podejmujących inicjatywy na rzecz rozwoju lokalnego swoich miejscowości. Siłą regionu są **zintegrowane społeczności wiejskie**, w których w większym stopniu niż w miastach tkwi poczucie wspólnoty i nieco wyższy jest poziom zaufania społecznego.

Kapitał społeczny i kapitał ludzki mimo, że stanowi siłę obszaru LGD jest również obszarem wymagającym działań doskonalących. Aktywność organizacji pozarządowych i mieszkańców wciąż wydaje się być niewystarczająca. Mimo wielu zarejestrowanych organizacji prawdziwie aktywnych jest zazwyczaj kilka w gminie. Głównym obszarem aktywności większości organizacji jest sport, a grupy najbardziej aktywne to seniorzy. Aktywność osób młodych i w wieku produkcyjnym jest dużo niższa. **Integracja społeczności lokalnych słabnie**. Napływ nowych mieszkańców, którzy przeprowadzają się na tereny wiejskie często

tworzy podziały w lokalnych społecznościach. Nowi mieszkańcy zazwyczaj nie odczuwają potrzeby działania na rzecz lokalnego rozwoju, czy integracji. Zazwyczaj miejsce zamieszkania traktują jako miejsce odpoczynku po pracy, częściej wymagają rozwoju niż działają na jego rzecz. **Poczucie tożsamości lokalnej** i odpowiedzialności społecznej napływowych i zasiedziałych mieszkańców jest niewystarczające. Spowodowane jest to między innymi niską wiedzą na temat możliwości podejmowania aktywności społecznej, a także niską wiedzą o regionie.

Niewystarczająca liczba miejsc pracy w regionie, niedostosowanie edukacji do potrzeb rynku pracy wpływają na rozwój **problemów społecznych** w regionie. Przyczyniają się do **migracji zarobkowej młodych mieszkańców**, wzrostu bezrobocia, ubóstwa oraz rozwoju patologii społecznych.

Mimo rozwoju infrastruktury technicznej i komunalnej w regionie są miejscowości, w których jakość życia mieszkańców jest niższa ze względu na brak kanalizacji, czy zły stan dróg i chodników. W niektórych rejonach LGD Partnerstwo Kaczawskie występuje także potrzeba modernizacji i doposażenia infrastruktury społecznej i sportowej (place zabaw, świetlice, obiekty sportowe).

Wydaje się, że priorytetowe do zniwelowania są słabości związane z najsilniejszym potencjałem regionu – potencjałem turystycznym. **Niewystarczająca infrastruktura turystyczna** niekomercyjna (ścieżki, szlaki, wiaty) oraz komercyjna (obiekty gastronomiczne, obiekty noclegowe) nie pozwalają w pełni wykorzystać ekonomicznego potencjału regionu. W celu podniesienia atrakcyjności turystycznej regionu niezbędne jest zapobieganie procesom **degradacji lokalnego dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego** oraz realizacja **spójnej strategii promocyjno – informacyjnej LGD Partnerstwo Kaczawskie, a tym samym marki Kraina Wygasłych Wulkanów. Docelowo planuje się uruchomienie Geoparku Kraina Wygasłych Wulkanów, jako przedsięwzięcia będącego kołem zamachowym zrównoważonego rozwoju potencjału turystycznego regionu.**

Szansą dla regionu jest jego położenie, które zapewnia mu dobre skomunikowanie z dużymi miastami. LGD Partnerstwo Kaczawskie wg Strategii Rozwoju Dolnego Śląska 2020 położona jest w obszarze interwencji nazwanym Autostradą Nowej Gospodarki, a więc rejonie charakteryzującym się o docelowo najwyższą w regionie dostępnością transportową. Sprzyja to rozwojowi ruchu turystycznego w regionie, ale również przybliża mieszkańcom, zwłaszcza mniejszych miejscowości, większy i bardziej zróżnicowany rynek pracy.

Na wzmocnienie lokalnego rynku pracy mogą wpłynąć warunki sprzyjające powstawaniu nowych firm, a więc dogodne dla nowych i działających przedsiębiorców przepisy lokalne i ogólnokrajowe. Rozwój obszaru LGD może spotęgować politykę lokalnych samorządów nastawioną na współpracę i realizację projektów partnerskich w różnych obszarach, również przy wykorzystaniu środków zewnętrznych.

Na wzrost ruchu turystycznego i zainteresowania turystów obszarem LGD, a tym samym Krainą Wygasłych Wulkanów mogą wpłynąć również upowszechniające się trendy aktywnego spędzania wolnego czasu, moda na turystykę weekendową oraz lepsza sytuacja ekonomiczna mieszkańców Dolnego Śląska.

Nie bez znaczenia dla rozwoju obszaru LGD jest również polityka na szczeblu województwa, która wspierać będzie działania wzmacniające znaczenie LGD w regionie. Aby ochronić walory przyrodnicze tego obszaru niezbędne jest prowadzenie zrównoważonej polityki rozwoju przez władze gmin wchodzących w skład LGD. Ochrona środowiska naturalnego oraz wykorzystanie zasobów naturalnych to jeden z celów priorytetowych wskazanych w Strategii Rozwoju Dolnego Śląska 2020 dla obszaru interwencji „Obszar rolniczy", w skład którego wchodzi znaczny obszar LGD Partnerstwo Kaczawskie. Ochrona walorów środowiskowych sprzyjać będzie rozwojowi potencjału turystycznego oraz rozwojowi rolnictwa.

Szansą jest rozwój jej infrastruktury technicznej, komunalnej, społecznej oraz turystycznej pozostający w gestii władz lokalnych na poziomie gminy, powiatu oraz województwa.

Zagrożeniem dla rozwoju są wszelkie niekorzystne zmiany w prawie utrudniające rozwój gospodarczy i społeczny regionu. Barierą rozwoju będzie niewykorzystanie środków zewnętrznych na rozwój regionu. Położenie LGD na obszarze transgranicznym zagraża peryferyzacją ze strony polityki kraju. Barierą rozwojową są również niekorzystne trendy społeczne: starzenie się społeczeństwa, odpływ młodych ludzi do większych ośrodków miejskich, niskie zaufanie społeczne niesprzyjające inicjatywom wspólnym podejmowanym na rzecz rozwoju lokalnego. Potencjał turystyczny regionu może osłabiać niszczenie obiektów dziedzictwa kulturowego, zwłaszcza tych z nieuregulowaną sytuacją prawną.

ROZDZIAŁ V. CELE I WSKAŹNIKI

1. SPECYFIKACJA I UZASADNIENIE CELU OGÓLNEGO, CELÓW SZCZEGÓŁOWYCH I PRZEDSIĘWZIĘĆ

CEL OGÓLNY

Zrównoważony rozwój Krainy Wygasłych Wulkanów w oparciu o jej lokalne zasoby, przedsiębiorczych mieszkańców i zintegrowane społeczeństwo

Cel ogólny i szczegółowe zostały wytyczone na podstawie dokonanej diagnozy oraz opracowanej partycypacyjnie analizy SWOT Krainy Wygasłych Wulkanów. W odpowiedzi na zdiagnozowane problemy oraz przy uwzględnieniu mocnych stron obszaru sformułowano jeden cel ogólny i mające prowadzić do jego realizacji trzy cele szczegółowe. Cele te swoim zakresem obejmują najistotniejsze wyzwania stojące w latach 2016 - 2023 przed Lokalną Grupą Działania Partnerstwo Kaczawskie.

Do osiągnięcia wytyczonych celów szczegółowych prowadzić będą przedsięwzięcia, które odpowiadają na zdiagnozowane przyczyny problemów i potrzeb, które wykazała diagnoza i analiza SWOT obszaru.

CEL SZCZEGÓŁOWY 1. Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego Krainy Wygasłych Wulkanów

Pierwszy cel szczegółowy dotyczy rozwoju kapitału ludzkiego i społecznego na obszarze LGD Krainy. Zdiagnozowana niewystarczająca aktywność społeczna oraz niezadowalający poziom współpracy mieszkańców i lokalnych instytucji, często powodowany jest niską wiedzą i świadomością mieszkańców o walorach regionu, w którym mieszkają. Problemy społeczne, które dotykają część mieszkańców wpływają w znacznym stopniu na jakość kapitału ludzkiego i społecznego. Rozwój aktywności mieszkańców oraz wzmocnienie lokalnych więzi, poczucia tożsamości lokalnej, aktywności społecznej przyczynią się do zbudowania aktywnych, zintegrowanych społeczności lokalnych, które swoimi działaniami będą wpływać na rozwój regionu. Na podstawie diagnozy zdefiniowane zostały również grupy wymagające szczególnego wsparcia – osoby zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym.

PRZEDSIĘWZIĘCIA W RAMACH CELU SZCZEGÓŁOWEGO 1:

1.1. Szkolenia z zakresu rozwijania aktywności społecznej i promocja dobrych praktyk.
1.2. Rozwój i wsparcie lokalnej oferty kulturalno-edukacyjnej.
1.3. Animacja lokalna.
1.4. Realizacja działań na rzecz aktywizacji mieszkańców zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym.

W ramach pierwszego celu realizowane będą między innymi przedsięwzięcia mające na celu wzmocnienie kompetencji mieszkańców w zakresie aktywności społecznej i edukacji pozaformalnej. Niewystarczająca aktywność społeczna w dużej mierze wynika z niewiedzy dotyczącej zakładania i rozwijania organizacji pozarządowych, realizacji działań lokalnych o charakterze innym, niż zabawowym, czy nieumiejętności nawiązywania współpracy. Wzrostowi kompetencji mieszkańców sprzyjać będą organizowane szkolenia z zakresu rozwijania formalnych i pozaformalnych form aktywności społecznej, a także działania służące promowaniu dobrych praktyk w zakresie aktywności społecznej i edukacji pozaformalnej **(Przedsięwzięcia 1.1)**

Formalnej i pozaformalnej aktywności społecznej sprzyjać będą działania animacyjne. Podczas spotkań z mieszkańcami pojawiały się wielokrotnie głosy na temat wypalenia lub niedoceniania lokalnych liderów,

którzy mimo początkowego zapału i aktywności tracą motywację i chęć inicjowania nowych działań spotykając się często z biernością mieszkańców lub ich postawami roszczeniowymi. Animator/animatorzy lokalni poprzez swoje działania wspierające wzmocnią lokalnych liderów społecznych i pomogą w inicjowaniu i angażowaniu społeczności w realizację przedsięwzięć a poprzez to wspieraniu będą zwłaszcza grupy defaworyzowane. Systematyczne działania animacyjne wzmocnią umiejętności, kompetencje i wzmocnią aktywne postawy lokalnych liderów, pomogą w budowaniu środowiska współpracy, a co za tym idzie wpłyną na aktywizację i integrację lokalnych społeczności Krainy Wygasłych Wulkanów **(Przedsięwzięcia 1.3)**

Niewystarczająca integracja społeczności lokalnej wpływa na niski stopień zaufania społecznego, rosnące poczucie anonimowości, zanikanie więzi społecznych, a co za tym idzie również słabnące poczucie przynależności do miejsca i grupy. Pociąga to za sobą niewielkie zaangażowanie mieszkańców w sprawy społeczne gmin i miejscowości. Według analizy SWOT stworzonej na podstawie spotkań z mieszkańcami, przedstawicielami trzech sektorów funkcjonujących na terenie LGD, najmniejsze zaangażowanie wykazują osoby młode oraz będące w wieku produkcyjnym. Istotne jest, aby przez organizację wydarzeń edukacyjnych i kulturalnych umożliwić dialog międzypokoleniowy oraz dać przestrzeń do aktywności, np. poprzez uczestnictwo w lokalnym wydarzeniu, osób młodych oraz pracujących. Tego rodzaju działania nakierowane na wzmacnianie więzi społecznych i tworzenie lokalnych wspólnot stopniowo zniwelować mogą podziały pomiędzy stałymi, a napływowymi mieszkańcami oraz przyczynić się do zwiększenia integracji społecznej. Niewystarczające zaangażowanie mieszkańców może wynikać również z niskiego poczucia przynależności oraz tożsamości lokalnej. Podczas opracowywania analizy SWOT uczestnicy wskazywali bardzo często jako słabą stronę regionu niewystarczającą edukację regionalną. Wzrost wiedzy mieszkańców o regionie osiągnięty zostanie poprzez realizację różnorodnych form edukacyjnych i kulturalnych m.in. nt. zasobów i walorów regionu **(Przedsięwzięcia 1.2) .**

Rozwój kapitału społecznego i ludzkiego na obszarze LGD wymaga zaplanowania i przeprowadzenia działań na rzecz wzmocnienia spójności społecznej poprzez wsparcie grup defaworyzowanych. Realizacja tych przedsięwzięć wymaga zintegrowania wysiłków różnorodnych środowisk na rzecz przeciwdziałania marginalizacji społecznej. Obszar LGD z jednej strony dysponuje ogromnym potencjałem i poszerzającym się gronem aktywnych osób, a z drugiej zwiększa się liczba osób z różnych przyczyn wykluczonych z życia społecznego. Problem ten w dużej mierze dotyczy osób długotrwale bezrobotnych (zwłaszcza kobiet), ludzi młodych i niepełnosprawnych. Na terenie LGD incydentalnie prowadzone są działania na rzecz przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu, stąd w niniejszej strategii temat ten został wyodrębniony **(Przedsięwzięcia 1.4).** Realizacja działań na rzecz aktywizacji mieszkańców zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Wagę tego przedsięwzięcia podkreśla diagnoza lokalna.

CEL 2. Rozwój przedsiębiorczości i zatrudnienia w Krainie Wygasłych Wulkanów

Drugi cel szczegółowy zakłada rozwijanie przedsiębiorczości i wzrost zatrudnienia jako kluczowych czynników warunkujących rozwój lokalny. Budowanie trwałego rozwoju gospodarczego regionu w dużej mierze uzależnione jest od tworzenia nowych i rozwijania istniejących przedsiębiorstw tworzących miejsca pracy. Sektor prywatny jest kluczowym elementem wiążącym lokalną gospodarkę. Jego rozwój stanowi główne wyzwanie przed jakim stoi społeczność LGD w planowanej perspektywie czasowej. Na podstawie diagnozy przeprowadzonej w środowisku lokalnym zidentyfikowane zostały potrzeby, których zaspokojenie umożliwi rozwój przedsiębiorczości na obszarze LGD. Jedną z najważniejszych z nich jest potrzeba bezpośredniego wsparcia dla osób planujących założenie i prowadzenie działalności gospodarczej na terenie LGD. Działania mające przybliżyć LGD do realizacji drugiego celu szczegółowego będą obejmować również wsparcie dla już istniejących przedsiębiorstw. Rozwój nowych i funkcjonujących już przedsiębiorstw wpłynie na wzrost nowych miejsc pracy, które staną się alternatywą do zatrudnienia w dużych zakładach przemysłowych, czy zakładach pracy znajdujących się w dużych miastach regionu.

PRZEDSIĘWZIĘCIA W RAMACH CELU SZCZEGÓŁOWEGO 2:

2.1. Tworzenie nowych przedsiębiorstw.
2.2. Rozwój istniejących przedsiębiorstw.
2.3. Wsparcie szkoleniowo-doradcze dla osób zakładających i rozwijających działalność gospodarczą.

Pierwsze przedsięwzięcie skierowane jest do osób chcących założyć działalność gospodarczą. Dość niski odsetek osób decydujących się na rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej wynika bardzo często z braku zasobów finansowych i/lub niewielkich możliwości kredytowych. Wsparcie oferowane w ramach realizacji niniejszej strategii będzie obejmować możliwość sfinansowania kosztów założenia i prowadzenia działalności na pierwszym etapie jego funkcjonowania. **(Przedsięwzięcie 2.1).** Dużą część rynku stanowią przedsiębiorcy prowadzący bieżącą działalność na obszarze LGD. Aby wzmocnić kondycję lokalnych firm przedsiębiorcy powinni inwestować w rozwój poprzez zatrudnianie nowych pracowników, podnoszenie kompetencji swoich i pracowników, czy zakup nowych sprzętów i narzędzi. Niejednokrotnie środki finansowe, dostępne na poziomie lokalnym, które przedsiębiorcy mogą przeznaczyć na rozwój są niewystarczające. Dofinansowanie dla istniejących już przedsiębiorstw oferowane w ramach realizacji niniejszej strategii przyczyni się do rozwoju lokalnych firm, pozwoli im zbudować stałą przewagę konkurencyjną oraz wpłynie na wzrost zatrudnienia na obszarze LGD. Duże znaczenie dla rozwoju obszaru LGD będzie miało wsparcie przedsiębiorców z branży noclegowej i gastronomicznej. **(Przedsięwzięcie 2.2.)**

Jednym z głównych wyzwań dotyczących osób zakładających działalność gospodarczą jest niska wiedza i umiejętności z zakresu prowadzenia działalności gospodarczej. Często są to osoby po raz pierwszy próbujące swoich sił na otwartym rynku. Dlatego tak ważne jest zaoferowanie kompleksowego wsparcia, które może decydować w znacznym stopniu o trwałości inicjowanych przedsięwzięć. Usługi szkoleniowe i doradcze nakierowane na wzmocnienie wiedzy i umiejętności z zakresu prowadzenia firmy niezbędne są również w przypadku doświadczonych przedsiębiorców, którzy zamierzają rozwijać swoją działalność. Dlatego obok wsparcia finansowego dla obu grup przedsiębiorców w ramach realizacji niniejszej strategii zorganizowane zostanie wsparcie merytoryczne w formie szkoleń i doradztwa, pozwalających na rozwinięcie kompetencji przedsiębiorczych **(Przedsięwzięcie 2.3.)**

CEL 3. Wzrost atrakcyjności Krainy Wygasłych Wulkanów

Trzeci cel szczegółowy został oparty na podkreślanych przez uczestników spotkań konsultacyjnych mocnych stronach Krainy Wygasłych Wulkanów, a więc jej zasobach przyrodniczych i kulturowych. Specyficzne ukształtowanie terenu, wiele obiektów dziedzictwa kulturowego, a także środowisko naturalne to potencjał Krainy, który może przyczynić się do rozwoju ruchu turystycznego. Aby wzrost ruchu turystycznego przełożył się na ekonomiczny i społeczny rozwój obszaru LGD potrzebne są planowe i przemyślane działania w obszarze rozwoju niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, tworzeniu warunków sprzyjających rozwojowi produktów i usług komercyjnych, przy jednoczesnej ochronie zasobów kulturowych i przyrodniczych obszaru.

W cel ten wpisują się również wszystkie działania, które powinny przyczynić się do wzrostu atrakcyjności Krainy Wygasłych Wulkanów dla jej mieszkańców. A więc wszelkie przedsięwzięcia prowadzące do rozwoju infrastruktury społecznej, kulturalnej i rekreacyjnej, które w pewnym stopniu wpłyną na wzrost jakości życia mieszkańców.

PRZEDSIĘWZIĘCIA W RAMACH CELU SZCZEGÓŁOWEGO 3:

3.1. Rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, społecznej i kulturalnej.
3.2. Zachowanie dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego regionu.
3.3. Stworzenie i aktualizacja bazy zasobów przyrodniczo - kulturowych regionu.
3.4. Wsparcie procesu tworzenia i promowania marki produktów lokalnych.
3.5. Inicjatywy nakierowane na tworzenie i rozwój produktów i usług wykorzystujących zasoby lokalne Krainy Wygasłych Wulkanów.

Mimo, że w poprzednich latach podejmowano wiele działań, które doprowadziły do rozwoju infrastruktury społecznej, kulturalnej, rekreacyjnej i turystycznej podczas opracowywania diagnozy i analizy SWOT zidentyfikowano wiele obszarów, które wymagają dalszego kierunkowego wsparcia. Realizowane będą więc przedsięwzięcia mające na celu tworzenie, rozbudowę, modernizację, czy doposażenie obiektów

społecznych, kulturalnych, czy rekreacyjnych. Podejmowane będą również działania mające na celu budowę i modernizację ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej. Wzrost jakości i użyteczności wyżej wymienionych obiektów wpłynie na wzrost atrakcyjności obszaru zarówno dla turystów, jak i mieszkańców, będzie sprzyjał rozwojowi aktywności społecznej i turystycznej. W ramach przedsięwzięcia będzie realizowany również projekt współpracy „Razem dla rozwoju turystyki wiejskiej". **(Przedsięwzięcie 3.1.)** Różnorodność dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego stanowiącego główny potencjał obszaru LGD wymaga szczególnego wsparcia i zapewnienia ochrony. Postępujące procesy degradacyjne i dewastacyjne, które wpływają na obniżenie użyteczności tych zasobów często są nieodwracalne w skutkach. Inwentaryzacja stanu zasobów przyrodniczych i kulturowych na obszarze LGD i prowadzenie działań na rzecz ich ochrony przyczyni się do zwiększenia w świadomości społeczności społecznej ich rangi i zapewnienia ich istnienia. **(Przedsięwzięcie 3.2)** Podczas spotkań z mieszkańcami oraz podczas opracowywania diagnozy określona została potrzeba dokładnego zidentyfikowania zasobów przyrodniczo – kulturowych Krainy Wygasłych Wulkanów. Szczegółowa baza zasobów przyrodniczo – kulturowych pozwoli na zaplanowanie i realizację działań mających na celu ochronę i zachowanie tych zasobów. Ułatwi również działania promocyjne i edukacyjne przybliżające mieszkańcom i turystom walory obszaru LGD. **(Przedsięwzięcie 3.3).** Istotnym dla rozwoju obszaru LGD jest stworzenie spójnej wizji marki produktu lokalnego. Wymaga to przeprowadzenia szeregu komplementarnych działań na rzecz wypracowania i przygotowania wdrożenia produktów lokalnych, w tym projekty współpracy. Przeprowadzenie tych działań wpłynie na wygenerowanie specyficznych produktów i usług, które w przyszłości mogą stać się wizytówką regionu. W ramach przedsięwzięcia będzie realizowany również projekt współpracy międzynarodowej „Local Product Academy (Akademia Produktu Lokalnego)". **(Przedsięwzięcie 3.4)** Dla zwiększenia atrakcyjności obszaru LGD niezbędne jest wspieranie rozwijania istniejących i tworzenia nowych produktów i usług wykorzystujących lokalne zasoby. Kluczowym w dłuższej perspektywie czasowej będzie zapewnienie wsparcia na rzecz uzupełnienia oferty skierowanej do odbiorców zewnętrznych np. poszerzenia oferty wsi tematycznych. Kraina Wygasłych Wulkanów to obszar, który może być miejscem docelowym turystów zatrzymujących się tu na kilka dni lub dłużej. Aby jednak potencjalni turyści wybierali Krainę Wygasłych Wulkanów muszą mieć możliwość zakwaterowania oraz wyżywienia w tym skorzystania z pakietów turystycznych, co wymagać będzie współpracy pomiędzy poszczególnymi usługodawcami i wytwórcami **(Przedsięwzięcie 3.5).**

Tabela 18. Matryca logicznych powiązań diagnozy obszaru i ludności. Analizy SWOT oraz celów i wskaźników

Zidentyfikowane problemy/wyzwania społeczno-ekonomiczne	Cel ogólny	Cele szczegółowe	Planowane przedsięwzięcia	Produkty	Rezultaty	Oddziały wanie	Czynniki zewnętrzne mające wpływ na realizację działań i osiągnięcie wskaźników
1. Niewystarczająca aktywność organizacji pozarządowych i mieszkańców na rzecz rozwoju lokalnego.	**Zrównoważony rozwój Krainy Wygasłych Wulkanów w oparciu o jej lokalne zasoby, przedsiębiorczych mieszkańców i zintegrowane społeczeństwo.**	**1.Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego Krainy Wygasłych Wulkanów.**	1.1 Szkolenia z zakresu rozwijania aktywności społecznej i promocja dobrych praktyk.	- Liczba szkoleń 14 -Liczba spotkań/ wydarzeń adresowanych do mieszkańców – szkolenia aktywizacyjne - 6 - Liczba kampanii promocyjnych - 3 ,Liczba spotkań/ wydarzeń adresowanych do mieszkańców – wyjazdy szkoleniowe -- 3	- Wzrost wiedzy i umiejętności z zakresu aktywności społecznej - 680 - Wzrost wiedzy mieszkańców o regionie – 3 000 -Liczba osób przeszkolonych - 500 - Liczba osób oceniających szkolenia jako adekwatne do oczekiwań -100	Wzrost odpowiedzialności i poczucia identyfikacji z miejscem zamieszkania – 60%	8. Obniżający się poziom aktywności społecznej i zawodowej.
			1.2 Rozwój i wsparcie lokalnej oferty kulturalno-edukacyjnej	Liczba wydarzeń/imprez -20 Liczba spotkań/ wydarzeń adresowanych do mieszkańców - kulturalno-edukacyjnych - 6			7. Rosnąca grupa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.
2. Niewystarczająca współpraca międzyinstytucjonalna na rzecz rozwoju lokalnego.			1.3 Animacja lokalna	- Liczba wydarzeń/imprez – wydarzenia animacyjne -28 Liczba spotkań/ wydarzeń adresowanych do mieszkańców– 42			6. Pogłębianie się nieufności społecznej oraz niewystarczająca współpraca pomiędzy podmiotami reprezentującymi różne sektory.
3.Niewystarczająca integracja lokalnych społeczności. 4.Problemy społeczne			1.4 Realizacja działań na rzecz aktywizacji mieszkańców zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem	- Liczba wydarzeń/imprez - 28			

(patologie, ubóstwo)			społecznym				
5. Niedostateczna ilość miejsc pracy oraz duży poziom bezrobocia o charakterze strukturalnym.		**2. Rozwój przedsiębiorczości i zatrudnienia w Krainie Wygasłych Wulkanów**	2.1 Tworzenie nowych przedsiębiorstw	Liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa - 11	Liczba utworzonych miejsc pracy –36 Liczba osób, która podniosła swoje kompetencje w zakresie zakładania i rozwijania działalności gospodarczej –160	Zmniejszenie liczby osób bezrobotnych ogółem na terenie LGD	1.Bariery prawne, finansowe i formalne w zakresie zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej. 5. Starzejące się społeczeństwo, odpływ ludzi młodych z terenów wiejskich . 10. Pogłębiający się kryzys gospodarczy i polityczny.
6. Wykształcenie i kompetencje zawodowe niedostosowane do lokalnego rynku pracy			2.2 Rozwój istniejących przedsiębiorstw	- Liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa–7 - Liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa (z rozszerzeniem na branżę turystyczną) -12			
			2.3 Wsparcie szkoleniowo-doradcze dla osób zakładających i rozwijających działalność	Liczba spotkań/wydarzeń adresowanych do mieszkańców -5			
7. Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura społeczna i rekreacyjna sprzyjająca aktywności , integracji społecznej, edukacji. 8. Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura turystyczna oraz profesjonalna obsługa turystów.		**3. Podniesienie atrakcyjności Krainy Wygasłych Wulkanów**	3.1 Rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, społecznej i kulturalnej.	Liczba nowych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej -22 Liczba przebudowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej - 2 Liczba zrealizowanych operacji obejmujących wyposażenie mające na celu szerzenie lokalnej kultury i dziedzictwa lokalnego - 4 - Liczba zrealizowanych projektów współpracy międzyregionalnej-1	- Liczba osób, które skorzystały w pierwszym roku po realizacji projektu z wspartej infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej lub kulturalnej - 10 000 - Zwiększenie kompetencji w zakresie znaczenia zasobów kulturowo-przyrodniczych i sposobów ich ochrony – 800	Wzrost odpowiedzialności i poczucia identyfikacji z miejscem zamieszkania – 60%	3. Destrukcyjna działalność zakładów wydobywczych oraz inwestycje negatywnie oddziałujące na środowisko. 4. Pogłębianie zjawiska peryferyjności regionu.
9. Degradacja			3.2 Zachowanie	- Liczba operacji związanych z			9. Postępująca

lokalnego dziedzictwa kulturowego (historycznego i przyrodniczego)			dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego regionu	zachowaniem dziedzictwa przyrodniczego i/lub sprzyjających ochronie środowiska lub klimatu – 6 - Liczba inicjatyw służących zachowaniu dziedzictwa kulturowego – 4 - Liczba zabytków poddanych pracom konserwatorskim lub restauratorskim - 9	Liczba osób, które odwiedziły w pierwszym roku po realizacji projektu wyremontowane obiekty zabytkowe 1 000 - Liczba osób, które skorzystają z produktów i usług lokalnych wspartych przez LGD – 2 000 -Liczba projektów współpracy wykorzystujących lokalne zasoby – 2 - Liczba projektów współpracy skierowanych do grup docelowych - 2		dewastacja obiektów dziedzictwa kulturowo-przyrodniczego.
			3.3 Stworzenie i aktualizacja bazy zasobów przyrodniczo-kulturowych regionu	- Inwentaryzacja i publikacja baz danych zasobów lokalnych- 2			
10. Słabe wykorzystanie walorów turystycznych regionu w tym marki KWW.			3.4 Wsparcie procesu tworzenia i promowania marki produktów lokalnych	- Liczba zrealizowanych projektów współpracy-międzynarodowej-1			
11. Niewystarczająca informacja oraz wspólna spójna promocja regionu i jego walorów. 12. Niska świadomość i wiedza mieszkańców oraz podmiotów gospodarczych, publicznych i społecznych o potencjale regionu.			3.5 Inicjatywy nakierowane na tworzenie i rozwój produktów i usług wykorzystujących zasoby lokalne KWW	- Liczba nowych produktów i usług wykreowanych w ramach podjętych działań – 5 Liczba zrealizowanych operacji ukierunkowanych na innowacje -1 - Udział w targach i imprezach zewnętrznych -5 - liczba materiałów promocyjnych – 10 000			

Tabela 19. Cele i wskaźniki

1.0	**CEL OGÓLNY**	***Zrównoważony rozwój Krainy Wygasłych Wulkanów w oparciu o jej lokalne zasoby, przedsiębiorczych mieszkańców i zintegrowane społeczeństwo***				
1.1	**CELE SZCZEGÓŁOWE**	**Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego Krainy Wygasłych Wulkanów**				
1.2		**Rozwój przedsiębiorczości i zatrudnienia w Krainie Wygasłych Wulkanów**				
1.3		**Podniesienie atrakcyjności Krainy Wygasłych Wulkanów**				
		Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego	***Jednostka miary***	***Stan początkowy 2014 rok***	***Plan 2023 rok***	***Źródło danych/sposób pomiaru***
W1.0		Wzrost odpowiedzialności i poczucia identyfikacji z miejscem zamieszkania wśród mieszkańców obszaru LGD	Procent *	**0**	60	Badania ankietowe na reprezentatywnej próbie co najmniej 500 mieszkańców obszaru / formularz przygotowany przez biuro LGD / ankiety przeprowadzane w roku 2023
		Zmniejszenie liczby osób bezrobotnych (ogółem) na terenie LGD Partnerstwo Kaczawskie	osoby	7559	7529	Dane statystyczne GUS
Wskaźniki rezultatu dla celów szczegółowych			***Jednostka miary***	***Stan początkowy 2015 rok***	***Plan 2023 rok***	***Źródło danych/sposób pomiaru***
W 1.1		Wzrost wiedzy i umiejętności wśród odbiorców działań z zakresu współpracy i aktywności społecznej	osoby	0	680	Dane LGD, Ankiety ewaluacyjne
		Wzrost wiedzy mieszkańców o regionie	osoby	0	3 000	Dane LGD, Sprawozdania beneficjentów
		Liczba osób przeszkolonych	osoby	0	500	Dane LGD i sprawozdania grantobiorców
		Liczba osób oceniających szkolenia jako adekwatne do oczekiwań	Szt.	0	100	Dane LGD, Ankiety ewaluacyjne
W1.2						

	Liczba utworzonych miejsc pracy (ogółem)	Szt.	0	36	Dane LGD, Ankiety monitorujące dostarczane przez beneficjentów, Wnioski o udzielenie dotacji (biznesplany), Sprawozdania beneficjentów
	Liczba osób, które podniosło swoje kompetencje w zakresie zakładania i rozwijania działalności gospodarczej	Szt.	0	160	Dane LGD, listy obecności, zdjęcia
W1.3	Liczba osób, które skorzystały w pierwszym roku po realizacji projektu z wspartej infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej lub kulturalnej	Szt.	0	10 000	Dane LGD, Sprawozdania beneficjentów
	Zwiększenie kompetencji w zakresie znaczenia zasobów kulturowo – przyrodniczych i sposobów ich ochrony	Szt.	0	800	Dane LGD, listy obecności, ankiety ewaluacyjne, dokumentacja fotograficzna
	Liczba osób, które odwiedziły w pierwszym roku po realizacji projektu wyremontowane obiekty zabytkowe	Szt.	0	1 000	Dane LGD, Wnioski o udzielenie dotacji, Sprawozdania beneficjentów
	Liczba osób, które skorzystają z produktów i usług lokalnych wspartych przez LGD	osoby	0	2 000	Dane LGD, Sprawozdania beneficjentów
	Liczba projektów współpracy wykorzystujących lokalne zasoby	Szt.	0	2	Dane LGD, podpisane umowy
	Liczba projektów współpracy skierowanych do grup docelowych	Szt.	0	2	Dane LGD, podpisane umowy

Przedsięwzięcia		**Grupy docelowe**	**Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, projekt współpracy, aktywizacja itp.)**	**Wskaźniki produktu**				
				Nazwa	**Jednostka miary**	**Wartość**		**Źródło danych/sposób pomiaru**
						Początkowa 2015 rok	**Końcowa 2023 rok**	
1.1	Szkolenia z zakresu rozwijania aktywności społecznej i promocja dobrych praktyk	Organizacje pozarządowe, mieszkańcy, w tym grupy defaworyzowane (młodzież do 30 r.ż, seniorzy, niepełnosprawni) samorządy lokalne	Projekt grantowy (100 000) Aktywizacja (168 000)	Liczba szkoleń	Szt.	0	14	Dane LGD, listy obecności, zdjęcia, materiały promocyjne Sprawozdania beneficjentów
				Liczba spotkań/ wydarzeń adresowanych do mieszkańców – szkolenia aktywizacyjne	Szt.	0	6	
				Liczba kampanii informacyjno-promocyjnych	Szt.	0	3	

				Liczba spotkań/ wydarzeń adresowanych do mieszkańców –wyjazdy szkoleniowe	Szt.	0	~~2~~ 3	
1.2	Rozwój i wsparcie lokalnej oferty kulturalno-edukacyjnej	Mieszkańcy, organizacje pozarządowe, samorządy lokalne	Projekt grantowy (150 000) Aktywizacja (30 000)	Liczba wydarzeń/imprez	Szt.	0	20	Dane LGD, listy obecności, zdjęcia, materiały promocyjne Sprawozdania beneficjentów
				Liczba spotkań/ wydarzeń adresowanych do mieszkańców -kulturalno-edukacyjnych	Szt.	0	6	
1.3	Animacja lokalna	Mieszkańcy, w tym grupy defaworyzowane (młodzież do 30 r.ż, kobiety, seniorzy, niepełnosprawni, długotrwale bezrobotni) organizacje pozarządowe	Aktywizacja (42 000) Operacje własne (100 000)	Liczba wydarzeń/imprez – wydarzenia animacyjne	Szt.	0	28	Dane LGD, listy obecności, zdjęcia, materiały promocyjne
				Liczba spotkań/ wydarzeń adresowanych do mieszkańców	Szt.	0	42	
1.4	Realizacja działań na rzecz aktywizacji mieszkańców zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym	mieszkańcy, w tym grupy defaworyzowane (młodzież do 30 r.ż, kobiety, seniorzy, niepełnosprawni, długotrwale bezrobotni) organizacje pozarządowe, samorządy lokalne, przedsiębiorcy	Operacje własne (100 000)	Liczba wydarzeń/imprez	Szt.	0	28	Dane LGD, listy obecności, zdjęcia, materiały promocyjne
2.1	Tworzenie nowych przedsiębiorstw	Mieszkańcy, w tym z grup defaworyzowanych (długotrwale bezrobotni, osoby bez kwalifikacji zawodowych, osoby bez wykształcenia średniego)	Konkurs – podejmowanie działalności gospodarczej (1 100 000)	Liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	Szt.	0	11	Dane LGD, Wnioski o udzielenie dotacji (biznesplany), Sprawozdania beneficjentów
2.2	Rozwój istniejących przedsiębiorstw	Przedsiębiorcy	Konkurs – rozwój działalności gospodarczej (5 000 000)	Liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	Szt.	0	7	Dane LGD , Wnioski o udzielenie dotacji (biznesplany), Sprawozdania beneficjentów
				Liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa (z rozszerzeniem na branżę turystyczną)	Szt.	0	12	
2.3	Wsparcie szkoleniowo – doradcze dla osób	Mieszkańcy, w tym grupy defaworyzowane (młodzież do 30	Aktywizacja (10 000)	Liczba spotkań/wydarzeń adresowanych do mieszkańców	Szt.	0	5	Dane LGD, ankiety ewaluacyjne

	zakładających i rozwijających działalność	r.ż, długotrwale bezrobotni, osoby bez kwalifikacji zawodowych, osoby bez wykształcenia średniego) przedsiębiorcy						
3.1	Rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, i kulturalnej	Organizacje pozarządowe, samorządy	Projekty współpracy (150 000) Konkurs – inne (3 100 000)	Liczba nowych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	Szt.	0	22	Dane LGD, Sprawozdania beneficjentów
				Liczba przebudowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	Szt.	0	2	
				Liczba zrealizowanych operacji obejmujących wyposażenie mające na celu szerzenie lokalnej kultury i dziedzictwa lokalnego	Szt.	0	4	
				Liczba zrealizowanych projektów współpracy międzyregionalnej	Szt.	0	1	
3.2	Zachowanie dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego regionu	Organizacje pozarządowe, samorządy, parafie	Projekt grantowy (250 000) Konkurs – inne (800 000)	Liczba operacji związanych z zachowaniem dziedzictwa przyrodniczego i/lub sprzyjających ochronie środowiska lub klimatu	Szt.	0	5	Dane LGD , Zdjęcia, Sprawozdania beneficjentów
				Liczba inicjatyw służących zachowaniu dziedzictwa kulturowego	Szt.	0	5	
				Liczba zabytków poddanych pracom konserwatorskim lub restauratorskim	Szt.	0	9	
3.3	Stworzenie i aktualizacja bazy zasobów przyrodniczo-kulturowych regionu	Organizacje pozarządowe,	Operacja własna (50 000)	Inwentaryzacja i publikacja baz danych zasobów lokalnych	Szt.	0	2	Dane LGD,

3.4	Wsparcie procesu tworzenia i promowania marki produktów lokalnych	Organizacje pozarządowe, mieszkańcy, w tym (kobiety, osoby bez kwalifikacji zawodowych) przedsiębiorcy, samorządy, lokalni wytwórcy	Projekty współpracy (250 000)	Liczba zrealizowanych projektów współpracy międzynarodowej	Szt.	0	1	Dane LGD, listy obecności, zdjęcia, materiały promocyjne, Wnioski o udzielenie dotacji, Sprawozdania beneficjentów
3.5	Inicjatywy nakierowane na tworzenie i rozwój produktów i usług wykorzystujących zasoby lokalne KWW	Organizacje pozarządowe, mieszkańcy, przedsiębiorcy, samorządy, lokalni wytwórcy	Konkurs – inne (200 000) Projekt grantowy (100 000) Operacje własne (50 000) Aktywizacja (50 000)	Liczba inicjatyw	Szt.	0	2	Dane LGD, Sprawozdania beneficjentów, listy obecności, zdjęcia, materiały promocyjne
				Liczba zrealizowanych operacji ukierunkowanych na innowacje	Szt.	0	1	
				Liczba nowych produktów i usług wykreowanych w ramach podjętych działań	Szt.	0	5	
				Udział w targach i imprezach zewnętrznych	Szt.	0	5	
				Liczba materiałów promocyjnych	Szt.	0	10 000	
SUMA			**11 800 000**					

*Procent respondentów, którzy w swoich odpowiedziach wskazali na wzrost odpowiedzialności i poczucia identyfikacji z ich miejscem zamieszkania i lokalnym środowiskiem

2. Wykazanie zgodności celów LSR z celami PROW

Cele szczegółowe oraz przedsięwzięcia zawarte w Lokalnej Strategii Rozwoju LGD Partnerstwo Kaczawskie na lata 2016-2023 są zintegrowane z celami przekrojowymi PROW na lata 2014-2020 – Środowisko, Łagodzenie zmiany klimatu i przystosowanie się do niej, Innowacje. Zdefiniowane cele zakładają aktywizację mieszkańców obszarów wiejskich i wykorzystanie potencjałów endogenicznych na rzecz rozwoju lokalnego **(Cel szczegółowy 1 i 2)**; rozwój infrastruktury technicznej i społecznej na obszarach wiejskich **(Cel szczegółowy 3)**; tworzenie możliwości zatrudnienia poza rolnictwem bez zmiany miejsca zamieszkania **(Cel szczegółowy 2 i 3**); poprawa jakości produktów rolnych i żywnościowych **(Cel szczegółowy 3)**; reorientacja małych gospodarstw w kierunku rolniczym lub pozarolniczym **(Cel szczegółowy 2 i 3)**.

Zgodnie z odpowiednimi zapisami PROW, w odniesieniu do głównego celu szczegółowego 6B, niniejsza LSR wspierać będzie operacje mające na celu:

- wzmocnienie kapitału społecznego, w tym podnoszenie wiedzy społeczności lokalnej w zakresie ochrony środowiska i zmian klimatycznych, także z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych;
- zakładanie działalności gospodarczej i rozwój przedsiębiorczości;
- zachowanie dziedzictwa lokalnego;
- rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej lub kulturalnej;
- promowanie obszaru objętego LSR**,** w tym produktów lub usług lokalnych;

Wszystkie powyższe punkty znajdują odzwierciedlenie w celach szczegółowych oraz przedsięwzięciach, określonych w LSR, z uwzględnieniem specyfiki obszaru i potrzeb mieszkańców.
Ponadto, LSR, zgodnie z wymaganiami PROW, wskazuje grupy defaworyzowane, które będą premiowane w zakresie uzyskiwania wsparcia w ramach LSR w kontekście dostępu do rynku pracy.

Trzy cele szczegółowe są ze sobą komplementarne, ponieważ dotyczą rozwoju podstawowych sfer działalności człowieka – pracy i czasu wolnego, w którym istotna jest jego aktywność społeczna.

ROZDZIAŁ VI. SPOSÓB WYBORU I OCENY OPERACJI ORAZ SPOSÓB USTANAWIANIA KRYTERIÓW WYBORU.

1. Procedury oceny i wyboru operacji realizowanych przez podmioty inne niż LGD i grantobiorców

W ramach realizacji niniejszej LSR realizowane będą wszystkie możliwe typy operacji:
1) operacje realizowane przez podmioty inne niż LGD w ramach konkursów - wnioski składane do LGD i wybierane przez organ decyzyjny, a następnie przedkładane do weryfikacji do samorządu województwa.
2) projekty grantowe,
3) operacje „własne" LGD, w których beneficjentem i realizatorem operacji jest LGD.

W celu wyboru i oceny operacji realizowanych w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność" objętego PROW 2014-2020, w oparciu o przepisy unijne i krajowe odnośnie wymagań, jakie musi spełnić LGD przy wyborze operacji, opracowane zostały procedury, które stanowią Załączniki do wniosku o wybór LSR (Procedura oceny i wyboru operacji realizowanych przez podmioty inne niż LGD, Procedura oceny i wyboru oraz rozliczania, monitoringu i kontroli grantobiorców oraz Procedura oceny i wyboru operacji własnych LGD). Kluczowym celem przyjętych procedur wyboru i oceny operacji oraz sposobu ustanawiania kryteriów wyboru jest zapewnienie przejrzystości, obiektywności, demokratyczności oraz jawności podejmowanych decyzji. Oparte na tych zasadach decyzje prowadzić mają do wyboru operacji rozwiązujących wskazane w ramach konsultacji społecznych i określone w niniejszym LSR problemy, wypracowane cele ogólne i szczegółowe oraz spełniać w najwyższym stopniu przyjęte wskaźniki produktu, rezultatu i oddziaływania.
Procedury te obejmują ocenę zgodności operacji z PROW, zgodności z Lokalną Strategią Rozwoju, proces wyboru operacji wg kryteriów wyboru, system odwołań od rozstrzygnięć Rady LGD, proces przyjmowania i zmiany kryteriów oraz obowiązujące wzory dokumentów i pism związanych z procedurami konkursowymi. Przyjęte rozwiązania wynikają z obowiązujących regulacji prawnych dotyczących wdrożenia Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

Procedury dotyczące naboru wniosków na poszczególne typy operacji mają na celu zagwarantowanie jak największej poprawności oraz jawności stosowanych rozwiązań:

- przewidują ponadto zasady i tryb postępowania w przypadku zastosowania procedury odwoławczej (termin, warunki i sposób wniesienia protestu);
- podawanie do publicznej informacji protokołów z każdego etapu procesu wyboru operacji (zawierają tym samym także informacje o wyłączeniach członków organu decyzyjnego z procesu decyzyjnego, ze wskazaniem których wniosków wyłączenie dotyczy);
- przewidują przejrzysty sposób postępowania w sytuacji rozbieżnych ocen w ramach kryteriów;
- zawierają także wzory wszystkich dokumentów, o których mowa w treści ich zapisów.

Procedury oceny i wyboru operacji i grantobiorców dzielą się na kilka etapów:

1. ogłoszenie naboru: projekt ogłoszenia przygotowuje Zarząd LGD; biuro LGD zamieszcza dokumenty konkursowe na stronie internetowej;
2. składanie wniosków w formie papierowej wraz z wersją elektroniczną, dopuszcza się korzystanie z elektronicznej aplikacji obsługi wniosków;
3. rejestrowanie wniosków przez biuro LGD z nadaniem numerów z rejestru naborów;
4. wstępna weryfikacja wniosków – ocena formalna wniosków grantowych prowadzona przez biuro LGD;
5. przesłanie wniosków przez Przewodniczącego Rady do oceny i wyboru operacji przez członków Rady;
6. ocena i wybór operacji z wykorzystaniem kart zgodności z PROW, zgodności z LSR oraz wg kryteriów wyboru (możliwość korzystania z elektronicznej aplikacji oceny oraz kontynuacja na posiedzeniu Rady);
7. weryfikacja Kart oceny przez Przewodniczącego Rady;
8. ustalenie kwot wsparcia lub wysokości premii dla poszczególnych operacji;
9. sporządzenie listy rankingowej operacji (zarówno ocenionych pozytywnie jak i negatywnie) i przyjęcie jej w formie uchwały;
10. podjęcie uchwał indywidualnych dla poszczególnych operacji ze wskazaniem ich wybrania dofinansowania i wysokości wsparcia;
11. przekazanie informacji dla wnioskodawców co do decyzji odnośnie ich wniosków;
12. ogłoszenie wyników wraz z protokołem z posiedzenia Rady i przekazanie do Zarządu Województwa wniosków o udzielenie wsparcia dla wybranych operacji.

Wszystkim wnioskodawcom, których wnioski zostały ocenione negatywnie przysługuje wniesienie protestu zgodnie z obowiązującymi przepisami ustawy RKLS. Protest wnosi się do Zarządu Województwa za pośrednictwem biura LGD. Jeżeli Zarząd Województwa uzna zasadność protestu, następuje ponowna ocena operacji, której dokonuje Rada. Wnioskodawcom przysługuje również prawo do złożenia skargi do sądu administracyjnego w przypadku ponownej negatywnej oceny operacji.
Każda procedura poddana wcześniej konsultacjom i uwzględniając uwagi członków zespołu roboczego ds. opracowania LSR, członków Stowarzyszenia została zatwierdzona przez Walne Zebranie Członków. Jej zmiany wymagają również akceptacji Walnego Zebrania Członków, po wcześniejszej aprobacie Zarządu Województwa.
Wszystkie procedury dostępne będą na stronie internetowej LGD przy zakładce dotyczącej każdego z rodzaju naborów operacji oraz stanowią załączniki do wniosku o wybór LSR.

2. Kryteria wyboru operacji

Kryteria wyboru operacji uwzględniają wymogi określone w PROW na lata 2014-2020. Zostały wypracowane podczas warsztatów Zespołu roboczego oraz opierają się o analizę obszaru LGD a także powiązane zostały z przyjętymi celami i wskaźnikami. Wszystkie opracowane kryteria wyboru operacji są mierzalne i adekwatne do analizy SWOT. Kryteria jakościowe i podmiotowe zawierają szczegółowy opis wskazujący wymagania konieczne do ich spełnienia a kryteria mierzalne zawierają jasny opis warunkujący otrzymanie określonej liczby punktów. Percepcja i zastosowanie przyjętych rozwiązań (przyznawana punktacja, opis kryteriów, warunki ich osiągnięcia) nie budzą wątpliwości, co zostało potwierdzone na Walnym Zebraniu Członków, którzy uczestniczyli wcześniej w procesie konsultacji drogą elektroniczną, który zakończył się akceptacją członków Zarządu , a następnie Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia wniesionych uwag.
Zmiany kryteriów wyboru operacji dokonuje Walne Zebranie Członków na wniosek Rady LGD, Zarządu, co najmniej 10% członków LGD, z własnej inicjatywy lub na podstawie wezwań Urzędu Marszałkowskiego

Województwa Dolnośląskiego. Pisemna propozycja zmian wraz ze szczegółowym uzasadnieniem, złożona przez uprawnionych wnioskodawców do Zarządu LGD konsultowana będzie z instytucją zarządzającą i poddana następnie głosowaniu na najbliższym Walnym Zebraniu Członków. W przypadku zmiany kryteriów wyboru będą one obowiązywać dla konkursów ogłoszonych po dniu zatwierdzenia zmian przez Walne Zebranie Członków.
LGD będzie premiowała operacje, wg kryteriów oceny operacji nawiązujących do celu szczegółowego 6B „wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich", poprzez kryterium wsparcia osób ze wskazanych w LSR grup defaworyzowanych, operacje wykorzystujące lokalne zasoby, operacje ukierunkowane na podnoszenie wiedzy społeczności lokalnej w zakresie ochrony środowiska i zmian klimatycznych, operacje innowacyjne, operacje zakładające utworzenie więcej niż 1 miejsca pracy, operacje wspierające rozwój nowych usług turystycznych i operacje ukierunkowane na współpracę różnych sektorów. Zakłada się ponadto przyznawanie dodatkowych punktów projektom, które zakładają wykorzystanie większego wkładu własnego beneficjenta oraz wnioskodawcom korzystającym z doradztwa i szkoleń oraz będących członkami LGD.
Lokalne kryteria wyboru spełniają następujące wymagania i są obiektywne, niedyskryminujące, przejrzyste, mierzalne, posiadające dodatkowe opisy i definicje, oraz określają zasady punktowania, w tym maksymalne i minimalne wartości.

Jednym z kryteriów premiujących jest innowacyjność, która jest rozumiana w szerokim znaczeniu tego słowa jako wdrożenie na obszarze LGD lub gminy:

- nowego produktu, usługi, procesu, metody marketingowej, lub modelu organizacyjnego - dla operacji z zakresu podejmowania oraz rozwoju przedsiębiorczości, oraz promowania obszaru LSR;
- niestandardowych lub pro-ekologicznych rozwiązań konstrukcyjnych, technologicznych, architektonicznych lub/i partycypacyjne wykorzystanie powstałej infrastruktury (współpraca międzysektorowa służąca realizacji celów inwestycji, wykorzystanie potencjału obiektu) - dla operacji z zakresu rozwoju niekomercyjnej infrastruktury i promowania obszaru;
- niestandardowych sposobów wykorzystania lokalnych zasobów (przyrodniczych, kulturalnych, społecznych itp.), z uwzględnieniem pozytywnego wpływu na ochronę środowiska lub przeciwdziałanie zmianom klimatycznym lub/i nowatorskich podejść do wsparcia grup dewaforyzowanych - dla projektów z zakresu promowania obszaru, rozwoju niekomercyjnej infrastruktury i wzmacniania kapitału społecznego.

Udowodnienie innowacyjności będzie leżeć po stronie wnioskodawcy i wynikać ma z opisu operacji, która oceniana będzie za brak lub istnienie innowacyjności na szczeblu gminnym lub na obszarze całej LGD.

Kryteria zostały przygotowane w podziale na następujące rodzaje operacji:
1) operacje realizowane przez podmioty inne niż LGD, z wyszczególnieniem operacji: Inwestycje niekomercyjne realizowane przez jednostki sektora finansów publicznych, Inwestycje niekomercyjne realizowane przez podmioty z poza sektora finansów publicznych, oraz operacji z zakresu podejmowania działalności gospodarczej i operacji z zakresu rozwoju działalności gospodarczej;
2) projekty grantowe;
3) operacje własne LGD.
Każdy rodzaj operacji zawiera również kryteria strategiczne z obowiązkowym minimum punktów koniecznych do uzyskania, co stanowi warunek uzyskania pozytywnej oceny, a przez to uzyskania minimum obowiązkowego do osiągnięcia aby operacja znalazła się na liście rankingowej.

Składane w trakcie naboru wnioski będą badane według tych kryteriów za pomocą kart oceny wniosków, stanowiących załączniki do *Procedur oceny i wyboru operacji*.

3. Określenie poziomów dofinansowania

Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność odbywać się będzie z wykorzystaniem procedury konkursowej i grantowej.

W ramach realizacji LSR przyjęto następujące maksymalne poziomy dofinansowania:

1. procentowo:

- do 63,63% kosztów kwalifikowanych w przypadku jednostki sektora finansów publicznych,
- 70% kosztów kwalifikowanych w przypadku podmiotu wykonującego działalność gospodarczą,

- 100% kosztów kwalifikowanych w przypadku pozostałych podmiotów realizujących operację zaspakajającą potrzeby społeczne
- 100% - premia ryczałtowa dla osób fizycznych podejmujących działalność gospodarczą.

2. kwotowo:
- 100 tys. zł dofinansowania (premia) na jedną operację z zakresu podejmowania działalności gospodarczej,
- do 300 tys. dofinansowania na jedną operację z zakresu rozwijania działalności gospodarczej (ostateczne kwoty limitu będą ustalone w ogłoszeniu konkursu i dostosowane do założonych wskaźników),
- do 200 tys. zł dofinansowania na jedną operację z zakresu działań sprzyjających zachowaniu dziedzictwa lokalnego, poprawie niekomercyjnej infrastruktury oraz promowaniu obszaru objętego LSR (ostateczne kwoty limitu będą ustalone w ogłoszeniu konkursu i dostosowane do założonych wskaźników),
- do 25 tys. zł dofinansowania na jedną operację realizowaną przez grantobiorcę (ostateczne kwoty limitu będą ustalone w ogłoszeniu konkursu i dostosowane do założonych wskaźników).

Kwota premii na operacje z zakresu podejmowania działalności gospodarczej pozostawiona została na poziomie maksymalnym ponieważ brak odniesienia do poprzedniego okresu PROW 2007 – 2013, w którym tylko 1 osoba zakładała działalność gospodarczą. Natomiast przeprowadzone konsultacje osób zainteresowanych nie wykazały chęci aplikowania o mniejsze kwoty.
Zmniejszenie kwoty w projektach grantowych wynika z przeprowadzonych konsultacji i fiszek projektowych oraz z doświadczeń z poprzedniego okresu na realizację małych projektów, gdzie średnie dofinansowanie nie przekroczyło tej kwoty.

W przypadku projektów własnych LGD, których realizację założono w ramach niniejszej LSR, przewidziano większy od minimum – o 10% udział środków własnych niż wynikający z przepisów. Środki własne LGD zapewni ze składek członkowskich.

4. Informacja o realizacji projektów grantowych, operacji własnych oraz projektów współpracy

Projekty grantowe:
LGD planuje zrealizować 2 projekty grantowe o wartości 300 tys. zł każdy w ramach przedsięwzięć:
- **2018-2019:** 1.1 Szkolenia z zakresu rozwijania aktywności społecznej i promocja dobrych praktyk na 100 tys. zł, 1.2 Rozwój i wsparcie lokalnej oferty kulturalno-edukacyjnej na 100 tys. zł, oraz 3.5 Inicjatywy nakierowane na tworzenie i rozwój produktów i usług wykorzystujących zasoby lokalne KWW na 100 tys. zł
- **2019-2020:** 3.2 Zachowanie dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego regionu na 250 tys. zł oraz 1.2 Rozwój i wsparcie lokalnej oferty kulturalno-edukacyjnej na 50 tys. zł.

Operacje własne LGD:
LGD planuje zrealizować 6 operacji własnych o łącznej wartości 300 tys. zł w ramach:
- **Przedsięwzięcia 3.5 Inicjatywy nakierowane na tworzenie i rozwój produktów i usług wykorzystujących zasoby lokalne KWW** - 2 operacje po 50 tys. zł na druk w nakładzie 10 tys. szt. materiałów promocyjnych oraz Inwentaryzację i publikację baz zasobów lokalnych.
- **Przedsięwzięcia 1.3 Animacja lokalna -** 2 operacje po 50 tys. zł na w sumie 28 wydarzeń / imprez. animacyjnych.
- **Przedsięwzięcia 1.4 Realizacja działań na rzecz aktywizacji mieszkańców zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym -** 2 operacje po 50 tys. zł na w sumie 28 wydarzeń / imprez.

LGD zrealizuje samodzielnie operacje własne pod warunkiem, że nie zgłosi się inny podmiot z obszaru LGD gotowy zrealizować te przedsięwzięcia.

Projekty współpracy:
LGD planuje zrealizować 2 projekty współpracy:

LPA – Local Product Academy (Akademia Produktu Lokalnego) - projekt międzynarodowy z LAG-ami z Chorwacji - Lokalna Akcijska Grupa „Barun Trenk" oraz ADRIMAG - Associação de Desenvolvimento Rural Integrado das Serras do Montemuro, Arada e Gralheira z Portugalii. Projekt zakłada wymianę doświadczeń i wspólne działania w ramach zaplonowanego przedsięwzięcia 3.4 Wsparcie procesu tworzenia i promowania marki produktów lokalnych.

Cele projektu:

- wymiana wiedzy i dobrych praktyk pomiędzy Partnerami, zwłaszcza w temacie rozwoju produktu lokalnego i jego promocji,
- podnoszenie kwalifikacji lokalnych producentów w zakresie logistyki, marketingu i promocji ich produktów,
- rozwijanie kontaktów i partnerstw między producentami, lokalnie i na poziomie międzynarodowym,
- aktywizacja lokalnych producentów w zakresie promocji ich produktów w regionie, kraju i zagranicą,
- stworzenie/rozwój etykiety (certyfikatu) produktu lokalnego

Działania:

- warsztaty, seminaria konferencje, konkursy dla producentów lokalnych
- wizyty studyjne do regionów organizacji partnerskich.

RDRTW - Razem dla rozwoju turystyki wiejskiej - kontynuacja projektu współpracy w ramach PROW 2007-2013 z Stowarzyszeniem Ziemi Grodziskiej Leader z Wielkopolski w ramach przedsięwzięcia 3.1 Rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, społecznej i kulturalnej.

Cel projektu:

- Rozbudowa infrastruktury służącej turystom i lokalnym społecznościom na obszarze działania partnerów projektu.

Działania:

- Utworzenie małej infrastruktury turystycznej (m.in. tablice informacyjne, stojaki na rowery, kierunkowskazy na szlakach turystycznych).
- Wydanie materiałów promocyjnych opisujących walory turystyczne.
- Promocja partnerów projektu na swoich stronach internetowych poprzez umieszczenie informacji o walorach turystycznych obszaru działania partnera.

ROZDZIAŁ VII. PLAN DZIAŁANIA.

Plan działania, przestawiający w jaki sposób osiągane będą wskaźniki dla celu ogólnego oraz dla celów szczegółowych i przedsięwzięć, stanowi załącznik do LSR. Wszelkie działania prowadzone przez LGD będą mieć na celu systematyczną realizację założeń LSR: celów i przedsięwzięć oraz przyporządkowanych im wskaźników.

Cel szczegółowy 1. Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego Krainy Wygasłych Wulkanów będzie realizowany poprzez projekty grantowe, operacje własne oraz aktywizację. Cel szczegółowy 2. Rozwój przedsiębiorczości i zatrudnienia w Krainie Wygasłych Wulkanów będzie realizowany poprzez konkurs dotyczący zakładania działalności gospodarczej na tworzenie nowych przedsiębiorstw oraz osobno na rozwój istniejących przedsiębiorstw. Natomiast cel szczegółowy 3. Podniesienie atrakcyjności Krainy Wygasłych Wulkanów będzie realizowany poprzez projekty grantowe, 2 projekty współpracy (w tym projekt współpracy międzynarodowej), operacje własne oraz konkursy dla podmiotów innych niż LGD (tzw. konkursy – inne).

Intensywność prowadzenia naborów oraz wybór typów operacji będą ustalane w taki sposób, aby LGD bezproblemowo uzyskiwała wymagane poziomy realizacji wskaźników w kluczowych momentach pomiaru tzn. za okres lat 2016 – 2018, 2019 – 2021 oraz 2022 – 2023. Przez cały okres trwania naborów prowadzone będzie systematyczne doradztwo oraz szkolenia dla beneficjentów. Ich intensywność oraz tematyka będą na bieżąco modyfikowane w zależności od potrzeb wnioskodawców oraz zakresu oczekiwanego wsparcia. Nabory w ramach projektów grantowych będą tak przeprowadzane w czasie, aby poszczególne etapy procedury ich wyboru nie zakłócały prawidłowej realizacji wcześniejszych grantów.

Najważniejszym zadaniem LGD będzie osiągnięcie wskaźników w ramach tworzenia miejsc pracy w związku z tym nabór w zakresie 2 celu szczegółowego będzie przeprowadzony jako pierwszy, aby w miarę możliwości można było osiągnąć wyznaczone wskaźniki.

ROZDZIAŁ VIII. BUDŻET LSR

Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność dla Partnerstwa Kaczawskiego jest Planem jednofunduszowym, co oznacza, że będzie finansowana **w całości** z **Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, w ramach PROW na lata 2014-2020.**
Wysokość planowanego wsparcia jest zgodna z wytycznymi PROW na lata 2014-2020 i zakłada finansowanie działań w ramach realizacji LSR (poddziałanie 19.2) w kwocie 10.000.000 zł., zgodnie z ilością mieszkańców obszaru objętego LSR. Wsparcie kosztów bieżących biura LGD i działań aktywizacyjnych (działanie 19.4) założono na poziomie 2.250.000 zł. zgodnie z kwotami środków działania LEADER przewidzianymi na poddziałanie 19.4 PROW w odniesieniu do pojedynczych Lokalnych Strategii Rozwoju współfinansowanych tylko z jednego EFSI, którym jest EFRROW uzależnionymi od wysokości środków przewidzianych na poddziałanie 19.2.

LGD wyznaczyła zasady premiowania projektów, w których wkład własny wnioskodawcy przekracza intensywność pomocy określoną w PROW 2014-2020 – co opisują stosowne kryteria wyboru operacji zawarte w poszczególnych procedurach.

Budżet został skonstruowany w taki sposób, aby każdy z zakładanych celów szczegółowych mógł być zrealizowany za pomocą określonego zakresu tj. wdrażania LSR, projektów współpracy, animacji, bądź kosztów bieżących. Zdecydowana większość przedsięwzięć będzie realizowana w ramach wdrażania LSR. Na cel „Rozwój przedsiębiorczości i zatrudnienia w Krainie Wygasłych Wulkanów" zostało przeznaczone 50% planowanego budżetu na realizację LSR. Natomiast niektóre przedsięwzięcia zapisane w celu 3 „Podniesienie atrakcyjności Krainy Wygasłych Wulkanów" zostaną zrealizowane poprzez 2 projekty współpracy. Ponadto w ramach kosztów bieżących i animacji będą realizowane zadania zawarte w planie komunikacyjnym oraz zadania uzupełniające operacje własne uwzględniające wspierające inicjatywy nakierowane na tworzenie i rozwój produktów i usług wykorzystujących zasoby lokalne KWW. Budżet przewidziany na realizację celów szczegółowych i przedsięwzięć w ramach wdrażania LSR oraz aktywizacji został szczegółowo przedstawiony w Planie Działania – załączniku do LSR.

Środki wydatkowane na realizację strategii pochodzić będą głownie z 3 źródeł, w tym: Budżet EFRROW, Budżet państwa, Wkład własny, a szczegółowy budżet LSR znajduje się w załączniku do LSR, uwzględniający powyższe 3 źródła finansowania oraz podział na beneficjentów innych niż jednostki sektora finansów publicznych oraz beneficjentów będących jednostkami sektora finansów publicznych.

Poniżej zaprezentowano powiązania budżetu z poszczególnymi celami LSR

Tabela 20. Powiązanie budżetu z poszczególnymi celami LSR

CEL SZCZEGŁOWY	BUDŻET NA REALIZACJĘ CELU PLN	POWIĄZANIE BUDŻETU Z CELAMI
Cel szczegółowy 1 Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego Krainy Wygasłych Wulkanów	690 000,00	Niewystarczająca aktywność społeczna oraz niezadowalający poziom współpracy mieszkańców i lokalnych instytucji, zgodnie z diagnozą obszaru wynikają z niskiej wiedzy i świadomości mieszkańców o walorach regionu. Realizacja tego celu przyczyni się do wzmocnienia lokalnych więzi, poczucia tożsamości lokalnej, a co za tym idzie zbudowania aktywnych społeczności mających wpływ na rozwój regionu. Kapitał ludzki i społeczny zostanie wzmocniony dzięki szkoleniom z zakresu rozwijania i aktywności społecznej i promocji dobrych praktyk, rozbudowa lokalnej oferty kulturalno – edukacyjnej oraz animacji lokalnej. Szczególne znaczenia dla realizacji tego celu mają również działania na rzecz aktywizacji mieszkańców zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym.
Cel szczegółowy 2 Rozwój przedsiębiorczości	6 110 000,00	Kluczowe znaczenie dla rozwoju lokalnego Krainy Wygasłych wulkanów ma rozwijanie przedsiębiorczości i wzrost zatrudnienia.

CEL SZCZEGŁOWY	BUDŻET NA REALIZACJĘ CELU PLN	POWIĄZANIE BUDŻETU Z CELAMI
i zatrudnienia w Krainie Wygasłych Wulkanów		Atrakcyjność obszaru uwarunkowana jest rozwojem przedsiębiorczości na jej terenie, gdyż przekłada się to przede wszystkim na miejsca pracy dla mieszkańców. Dlatego też wykorzystanie zdiagnozowanego potencjału obszaru dla tworzenia nowych przedsiębiorstw, produktów, usług, a także rozwój już istniejących będzie priorytetowym działaniem do realizacji na terenie LGD. Wsparcie szkoleniowo – doradcze dla osób zakładających i rozwijających działalność gospodarczą będzie istotną formą wsparcia przyczyniającą się do realizacji celu szczegółowego 2.
Cel szczegółowy 3 Podniesienie atrakcyjności Krainy Wygasłych Wulkanów	5 000 000,00	Zdiagnozowane mocne strony obszaru Krainy Wygasłych Wulkanów to niewątpliwie bogactwo zasobów przyrodniczych i kulturowych. Podniesienie atrakcyjności obszaru będzie możliwe dzięki przemyślanym działaniom w obszarze rozwoju niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, społecznej, kulturalnej, oraz tworzeniu warunków do rozwoju marki produktów lokalnych i usług komercyjnych, przy jednoczesnym zachowaniu dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego. Istotne znaczenie dla realizacji tego celu będzie miała realizacji projektów współpracy w tym projektów współpracy międzynarodowej.
Razem cel ogólny Razem LSR	**11 800 000,00**	

ROZDZIAŁ IX. PLAN KOMUNIKACJI

Celem planu komunikacji jest zarówno bieżące informowanie mieszkańców o stanie realizacji LSR, jak i bieżące informowanie potencjalnych wnioskodawców o zasadach i kryteriach udzielania wsparcia z budżetu LSR. Dobrze przemyślany Plan Komunikacji Lokalnej Grupy Działania i społeczności lokalnych z obszaru Partnerstwa Kaczawskiego jest warunkiem zaangażowania społeczności lokalnych w efektywną realizację Lokalnej Strategii Rozwoju. Plan pozwoli na pozyskanie informacji zwrotnej, a co za tym idzie - identyfikację bieżących problemów komunikacyjnych. Dzięki opracowanemu planowi możliwe będzie, dotarcie do szerokich kręgów społeczeństwa z informacjami na temat LSR i uświadomienie o licznych możliwościach, jakie płyną z jej realizacji oraz utrzymanie kontaktu ze społecznością lokalną w całym kilkuletnim procesie komunikacji w trakcie wdrażania LSR. Aby zrealizować zakładane cele z dużą starannością przemyśleliśmy i zaplanowaliśmy działania, adresatów tych działań oraz środki przekazu. Będą to działania informacyjne, promocyjne, wspierające i aktywizujące ludność z obszaru LGD. Szczególnie wskazano konkretne działania komunikacyjne skierowane do grup wykluczonych, defaworyzowanych ze względu na dostęp do rynku pracy. Na potrzeby opracowania wykorzystano: wyniki badania ankietowego, doświadczenia poprzedniego okresu programowania w tym wyniki badania ewaluacyjnego oraz wnioski Zespołu roboczego ds. opracowania lokalnej strategii rozwoju i warsztatów konsultacyjnych.

Podsumowując **cele planu komunikacji** to:

- Poinformowanie potencjalnych wnioskodawców o LSR (głównych celach, zasadach przyznawania dofinansowania oraz typach operacji, które będą miały największe szanse wsparcia z budżetu LSR)
- Poinformowanie potencjalnych wnioskodawców o głównych zasadach interpretacji poszczególnych kryteriów oceny używanych przez Radę LGD (zwłaszcza kryteriów jakościowych)
- Wspieranie beneficjentów LSR w realizacji projektów.
- Zapewnianie szerokiej akceptacji i zaangażowania społecznego dla działań rozwojowych i kierunków rozwojowych realizowanych przy pomocy LSR.
- Uzyskanie informacji zwrotnej nt. oceny jakości pomocy świadczonej przez LGD pod kątem konieczności przeprowadzenia ewentualnych korekt w tym zakresie

Działania komunikacyjne przyczyniające się do realizacji celów planu komunikacji (Szczegółowy opis w załączniku):

1. Kampania informacyjno-promocyjna z zakresu rozwijania aktywności społecznej i promocja LSR .
2. Szkolenia z zakresu rozwijania aktywności społecznej i promocja dobrych praktyk.
3. Wyjazdy studyjne w zakresie promowania dobrych praktyk.
4. Wydarzenia kulturalno-edukacyjne.
5. Spotkania informacyjno-konsultacyjne LGD z mieszkańcami.
6. Wsparcie szkoleniowo doradcze.
7. Udział w targach i imprezach zewnętrznych.

Adresaci działań komunikacyjnych to przede wszystkim wszyscy potencjalni wnioskodawcy, w szczególności przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe i mieszkańcy obszaru LGD, w tym osoby z grup defaworyzowanych wskazanych w LSR, oraz beneficjenci i projektodawcy.

Analiza efektywności zastosowanych działań komunikacyjnych i środków przekazu.
Zakładane cele i działania będą różniły się od dotychczas stosowanych na obszarze LGD oraz będą zawierały elementy innowacyjne i dostosowane do konkretnych grup adresatów. Udział społeczności LGD lub wyodrębnionych z niej poszczególnych grup adresatów np. przedsiębiorców, organizacje pozarządowe, grupy zmarginalizowane, defaworyzowane w procesie komunikacji będzie możliwie szeroki i co do zasady otwarty. Szczególnie wskazano konkretne działania komunikacyjne skierowane do grup wykluczonych, w tym defaworyzowanych ze względu na dostęp do rynku pracy. W przypadku problemów z realizacją LSR, oraz w sytuacji niskiego zainteresowania proponowanymi narzędziami i niskiego poparcia społecznego dla działań realizowanych przez LGD, Zarząd LGD podejmie próby dostosowania działań do potrzeb wynikających z badania ankietowego i przeprowadzonej ewaluacji oraz zastosowanie planu naprawczego. Polegać będzie on na modyfikacji dotychczasowych praktyk komunikacyjnych lub zastąpienie nowymi, które w ocenie LGD będą bardziej efektywne i przyczynia się do osiągnięcia celów.
Bieżący monitoring i badanie efektywności poszczególnych działań komunikacyjnych skierowanych do poszczególnych adresatów działań poprzez uzyskanie informacji zwrotnej na temat oceny jakości pomocy świadczonej przez LGD, oraz uzyskanie informacji zwrotnej o stosowanych metodach i kanałach informowania potencjalnych wnioskodawców, pozwolą na szybką interwencję w sytuacjach gdzie dane działania zostały źle skierowane do danej grupy odbiorców, a w rezultacie przyczynią się do wzrostu zaangażowania mieszkańców w działalność LGD.

Budżet na działania komunikacyjne

Działania przewidziane w planie komunikacyjnym z uwagi na ich kosztochłonność dzielą się na działania związane z kosztami ich wdrażania oraz działania zrealizowane bezkosztowo.

<u>Działania komunikacyjne niegenerujące kosztów realizowane przez kadrę Biura, Radę i Zarząd:</u>
- kampania reklamowa w mediach masowych i społecznościowych (notatki prasowe, wypowiedzi dla mediów, patronaty medialne),
- współpraca z urzędami gmin, organizacjami przedsiębiorców, OPS, szkołami, klubami seniorów w dystrybucji materiałów informacyjnych i organizacja spotkań informacyjnych, wydarzeń animacyjnych itp.,
- informacje podsumowujące, raporty, analizy,
- strona internetowa LGD oraz profil na portalu społecznościowym,
- własne konkursy aktywizujące społeczność,
- otwarte prezentacje, warsztaty, spotkania informacyjne, szkolenia,
- narzędzia bezpośredniej współpracy z beneficjentami (potencjalnymi i rzeczywistymi) – informacje mailowe, korespondencja pocztowa (poza kosztami wysyłki pocztowej).

<u>Działania generujące koszty, które w części zaplanowano w planie działań:</u>

Tabela 21. Działania generujące koszty, które w części zaplanowano w planie działań

LP	Działanie	Planowany budżet
1.	Kampania informacyjno-promocyjna z zakresu rozwijania aktywności społecznej i promocja LSR.	**100 000,00**
2.	Szkolenia z zakresu rozwijania aktywności społecznej i promocja dobrych praktyk.	**18 000,00**
3.	Wyjazdy studyjne w zakresie promowania dobrych praktyk.	**50 000,00**
4.	Wydarzenia kulturalno-edukacyjne.	**30 000,00**
5.	Spotkania informacyjno-konsultacyjne LGD z mieszkańcami.	**42 000,00**
6.	Wsparcie szkoleniowo- doradcze.	**10 000,00**
7.	Udział w targach i imprezach zewnętrznych	**50 000,00**
	RAZEM	**300 000,00**

ROZDZIAŁ X. ZINTEGROWANIE

Cele szczegółowe oraz przedsięwzięcia zawarte w LSR są zintegrowane z celami przekrojowymi PROW na lata 2014-2020 w obszarze innowacyjności, zmian klimatu oraz ochrony środowiska.

1. Opis zgodności i komplementarności LSR ze Strategią Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020:

Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020, określa cele i kierunki rozwoju regionu. Za priorytetowe określone zostało tworzenie dobrych warunków rozwojowych dla przedsiębiorców oraz przyciągnięcie nowych inwestorów. Ponadto kluczowe miejsce zajmuje w tym dokumencie rozwój turystyki na Dolnym Śląsku w oparciu o wykorzystanie atutów kulturowych i przyrodniczych. Stanowić to będzie spójny fundament rozwijania regionu w oparciu o przemysł, usługi i turystykę. Na terenie Dolnego Śląska Strategia identyfikuje m.in. obszary o wybitnych wartościach przyrodniczych, uzdrowiskowych i kulturowych – do którego zalicza się m.in. teren Pogórza Kaczawskiego. Model rozwojowy prezentowany w Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020 osadza się na trzech filarach: 1. Przedsiębiorczość. 2. Edukacja. 3. Demografia. Istotnym jego elementem jest rozwijanie zaangażowania społecznego i zintensyfikowana aktywność sektora prywatnego. Ważną rolę odgrywać też będzie „równowaga społeczna" – wyrażająca się w działaniach na rzecz włączania wszystkich grup społecznych, a zwłaszcza młodzieży, seniorów i niepełnosprawnych. Rozwój regionu ma w przeważającej części zostać oparty o własny, wewnętrzny potencjał. Założenia Lokalnej Strategii Rozwoju bezpośrednio wpisują się w powyżej przytoczone zapisy strategii wojewódzkiej. Wytyczone cele i kierunki działań koncentrują się w obszarze rozwoju potencjału społecznego i ludzkiego, aktywności gospodarczej oraz potencjału przyrodniczego i kulturowego. Zarówno cele ogólne, jak i cele szczegółowe oraz przedsięwzięcia są spójne z elementami Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020.

Tabela 22. Zgodność celów i przedsięwzięć Lokalnej Strategii Rozwoju i Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020

Lokalna Strategia Rozwoju Krainy Wygasłych Wulkanów	Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego	KOMENTARZ
CEL OGÓLNY		
Cel ogólny LSR – Zrównoważony rozwój Krainy Wygasłych Wulkanów w oparciu o jej lokalne zasoby, przedsiębiorczych mieszkańców i zintegrowane społeczeństwo.	WIZJA: Blisko siebie – blisko Europy. Cel: Nowoczesna gospodarka i wysoka jakość życia w atrakcyjnym środowisku. Dolny Śląsk regionem koncentracji innowacyjnych podmiotów produkcyjnych i usługowych współpracujących z rozwiniętym sektorem badawczym oraz intensywnego rozwoju nowoczesnej turystyki opartej o współpracę międzyregionalną i transgraniczną, tworzących razem atrakcyjne miejsca do życia mieszkańców o coraz wyższych kwalifikacjach i rozwiniętej kulturze obywatelskiej.	Zaprezentowana wizja i cel ogólny Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego wiąże się z celem ogólnym LSR. Tak jak w przypadku strategii wojewódzkiej w LSR nacisk położony jest na aktywizację gospodarczą, podnoszenie kompetencji społecznych, wiedzy i umiejętności mieszkańców oraz rozwój infrastruktury i usług, które sprawią, że Kraina Wygasłych Wulkanów będzie miejscem bardziej atrakcyjnym dla jej mieszkańców i turystów.
CELE SZCZEGÓŁOWE		
Cel szczegółowy LSR 1. Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego KWW.	Cel. 7. Strategii Rozwoju Województwa – Włączenie społeczne podnoszenie poziomu i jakości życia Cel 8. Strategii Rozwoju Województwa – Podniesienie poziomu edukacji, kształcenie ustawiczne.	W obu dokumentach strategicznych na poziomie celów szczegółowych określone jest kierunkowanie podejmowanych działań na rzecz włączenia społecznego, podnoszenia poziomu jakości życia oraz rozwijanie kapitału ludzkiego i społecznego m.in. poprzez podniesienie poziomu edukacji i kształcenie ustawiczne.
Cel szczegółowy LSR 2 - Rozwój przedsiębiorczości i zatrudnienia w KWW.	Cel 3. Strategii Rozwoju Województwa – Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw, zwłaszcza MŚP Cel 6. Strategii Rozwoju Województwa – Wzrost zatrudnienia i mobilności pracowników	Strategia wojewódzka i LSR na poziomie celów szczegółowych podkreślają znaczenie rozwijania przedsiębiorczości i wzrostu zatrudnienia, co stanowi o ich komplementarności.
Cel szczegółowy LSR 3 Podniesienie atrakcyjności KWW.	Cel 4 Strategii Rozwoju Województwa – Ochrona środowiska naturalnego, efektywne wykorzystanie zasobów oraz dostosowanie do zmian klimatu i poprawa poziomu bezpieczeństwa. Cel. 7. Strategii Rozwoju Województwa – Włączenie społeczne podnoszenie poziomu i jakości życia.	Cel 3 LSR jest zbieżny z Celem 4 i Celem 7 SRWD 2020, poprzez kreowanie proponowanych działań na rzecz efektywnego wykorzystania zasobów, ochrony środowiska naturalnego, a tym samym podniesienie poziomu i jakości życia i atrakcyjności regionu.

Lokalna Strategia Rozwoju Krainy Wygasłych Wulkanów	Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego	KOMENTARZ
PRZEDSIĘWZIĘCIA		
1.1. Szkolenia z zakresu rozwijania aktywności społecznej i promocja dobrych praktyk 1.2. Rozwój i wsparcie lokalnej oferty kulturalno-edukacyjnej 1.3. Animacja lokalna 1.4. Realizacja działań na rzecz aktywizacji mieszkańców zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym	7.4.3. Aktywizacja społeczno-zawodowa grup społecznych narażonych na wykluczenie społeczne bądź już doświadczających wykluczenia. 7.4.4. Podejmowanie działań na rzecz aktywności społeczności lokalnych i rozwoju lokalnego, ze szczególnym uwzględnieniem społeczności marginalizowanych. 7.4.6. Kształtowanie postaw społecznych i gospodarczych, tożsamości regionalnej, a także wzmacnianie więzi wspólnotowych i aktywności obywatelskiej mieszkańców region, w tym edukacja obywatelska dzieci i młodzieży. 7.4.14. Rozwój wśród młodych ludzi postaw związanych z twórczym i aktywnym uczestniczeniem w społeczeństwie obywatelskim. 7.4.16. Wspieranie organizacji pozarządowych i osób pracujących z młodzieżą, także w obszarze edukacji pozaformalnej. 7.4.27. Aktywizacja podmiotów w realizacji działań służących rozwojowi regionu oraz wykorzystanie partnerstwa publiczno-prywatnego, publiczno-publicznego, publiczno-społecznego i społeczno-prywatnego.	Grupa przedsięwzięć w ramach celu szczegółowego LSR 1 bezpośrednio koresponduje z propozycjami przedsięwzięć określonych w SWRD 2020. Są to przedsięwzięcia nakierowane na rozwijanie aktywności społecznej z wykorzystaniem różnorodnych działań kulturalno-edukacyjnych, wykorzystujących tożsamość lokalną i wzmacniających procesy więziotwórcze, kształtujące silną społeczność lokalną. Kluczową rolę odgrywają tu działania na rzecz spójności społecznej, przeciwdziałania marginalizacji oraz różnorodnych form współpracy partnerskiej.
2.1. Tworzenie nowych przedsiębiorstw 2.2. Rozwój istniejących przedsiębiorstw 2.3. Wsparcie szkoleniowo-doradcze dla osób zakładających i rozwijających działalność	8.4.1. Działania służące uruchamianiu nowych firm w regionie, z preferencją dla MŚP. 8.4.2. Wsparcie dla rozwoju firm innowacyjnych i kreatywnych oraz rodzinnych także w obszarach peryferyjnych. 8.4.5. Działania zmierzające do rozwoju istniejących firm w regionie poprzez wzrost ich konkurencyjności na rynku lokalnym, krajowym i zagranicznym.	Przedsięwzięcia zdefiniowane w Celu 2 LSR nawiązują do celów szczegółowych SRWD 2020 w obszarach dedykowanych rozwojowi przedsiębiorczości i pobudzaniu rozwoju różnorodnych form aktywności gospodarczej.
3.1. Rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, społecznej i kulturalnej 3.2. Zachowanie dziedzictwa	6.4.16 Upowszechnianie edukacji kulturowej oraz wsparcie oferty rekreacyjnej. 6.4.18.Utworzenie systemu informacji o wydarzeniach kulturalnych w regionie. 6.4.25 Wsparcie działań mających na celu upowszechnienie	Przedsięwzięcia określone do realizacji w Celu 3 LSR zintegrowane są z propozycjami działań zdefiniowanymi w SRWD 2020 w obszarach związanych z upowszechnianiem dziedzictwa kulturowego, zwiększeniem dostępności informacji

Lokalna Strategia Rozwoju Krainy Wygasłych Wulkanów	Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego	KOMENTARZ
kulturowego i przyrodniczego regionu 3.3. Stworzenie i aktualizacja bazy zasobów przyrodniczo - kulturowych KWW 3.4.Wsparcie procesu tworzenia i promowania marki produktów lokalnych 3.5. Inicjatywy nakierowane na tworzenie i rozwój produktów i usług wykorzystujących zasoby lokalne Krainy Wygasłych Wulkanów	i zachowanie dziedzictwa kulturowego oraz jego efektywne wykorzystanie 6.4.36 Budowa systemów obsługujących zintegrowane produkty turystyczne na Dolnym Śląsku 6.4.28 Wspieranie inwestycji w infrastrukturę sportowo-rekreacyjną 4.4.1 Promowanie regionu jako atrakcyjnego miejsca dla uprawiania turystyki, w tym promocja produktów turystycznych i produktów regionalnych 4.4.3 Wspieranie lokalnych inicjatyw na rzecz rozwoju turystyki oraz realizacja działań służących rozwojowi infrastruktury turystycznej określonych w obowiązujących subregionalnych strategiach rozwoju turystyki.	o wydarzeniach kulturalnych, rozwoju systemów produktów lokalnych i turystycznych, wspierania rozwoju infrastruktury rekreacyjnej.

2. Opis zgodności i komplementarności LSR ze Strategią Rozwoju Powiatu Jaworskiego 2014-2020, Strategią Rozwoju Powiatu Legnickiego 2002-2017, Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Złotoryjskiego 2011-2019.

Cele LSR wpisują się w główne założenia obowiązujących dokumentów strategicznych wszystkich trzech powiatów wchodzących w skład obszaru LGD. Poziom powiatu został wybrany dla lepszego zobrazowania spójności założeń planistycznych obranych dla rozwoju 14 gmin tworzących obszar LGD. Analizowane dokumenty koncentrują się w głównej mierze na :

1. W sferze społecznej - na pobudzaniu i aktywizowaniu społeczności lokalnych, przy wykorzystaniu lokalnych zasobów. Przygotowaniu i wdrażaniu inicjatyw z zakresu przeciwdziałania wykluczeniu i marginalizacji społecznej. Budowaniu silnych więzi lokalnych i rozwoju kompetencji mieszkańców z obszaru LGD. Rozwijaniu współpracy lokalnej pomiędzy mieszkańcami, a instytucjami i organizacjami. Wzmacnianiu tożsamości lokalnej.
2. W sferze przedsiębiorczości – zachęcaniu do zakładania i rozwijania działalności gospodarczej na obszarze LGD. Tworzenia atrakcyjnych warunków i możliwości dla pobudzania i utrwalania postaw przedsiębiorczych wśród mieszkańców.
3. W sferze atrakcyjności obszaru LGD – rozwoju infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej. Rozwój funkcji turystycznych na obszarze LGD przy zachowaniu i rozwijaniu dbałości o dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze.

Zaplanowane do realizacji w LSR przedsięwzięcia są spójne z celami dokumentów planistycznych tj. SRPJ 2014-2020, SRPL 2002-2017, SRPSPZ 2011-2019, poprzez bezpośrednie nawiązanie do priorytetowych założeń.

Tabela 23. Zgodność celów i przedsięwzięć Lokalnej Strategii Rozwoju ze Strategiami Rozwoju Powiatów: jaworskiego 2014-2020, legnickiego 2002 – 2017 i Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Złotoryjskiego 2011-2019.

Lokalna Strategia Rozwoju Krainy Wygasłych Wulkanów	Strategia Rozwoju Powiatu Jaworskiego 2014-2020	Strategia Rozwoju Powiatu Legnickiego 2002-2017	Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Złotoryjskiego 2011-2019
CELE Szczegółowe/Priorytety strategiczne			
Cel szczegółowy LSR 1. Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego KWW 1.1. Szkolenia z zakresu rozwijania aktywności społecznej i promocja dobrych praktyk 1.2. Rozwój i wsparcie lokalnej oferty kulturalno-edukacyjnej 1.3. Animacja lokalna 1.4. Realizacja działań na rzecz aktywizacji mieszkańców zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym	(P17) Profilaktyka problemów społecznych. (P18) Trwałe rozwiazywanie problemów społecznych i eliminacja ich skutków. (P19) Angażowanie grup/ zbiorowości/ związków mieszkańców powiatu w rozwiazywanie problemów społecznych innych grup/zbiorowości/związków mieszkańców powiatu.	3. Poprawa warunków życia społeczności powiatu.	1. Cel operacyjny: Aktywizacja osób bezrobotnych znajdujących się w szczególnie niekorzystnej sytuacji na rynku pracy.
Cel szczegółowy LSR 2 - Rozwój przedsiębiorczości i zatrudnienia w KWW 2.1. Tworzenie nowych przedsiębiorstw 2.2.Rozwój istniejących przedsiębiorstw 2.3 Wsparcie szkoleniowo-doradcze dla osób zakładających i rozwijających działalność	P02) Dynamizacja małej przedsiębiorczości.	2. Stworzenie warunków aktywizacji gospodarczej.	2. Cel operacyjny: Promowanie zatrudnienia i zwiększenie atrakcyjności lokalnego rynku pracy.
Cel szczegółowy LSR 3 Podniesienie atrakcyjności KWW 3.1. Rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, społecznej i kulturalnej 3.2. Zachowanie dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego regionu 3.3. Stworzenie i aktualizacja bazy zasobów przyrodniczo - kulturowych KWW 3.4.Wsparcie procesu tworzenia i promowania marki produktów lokalnych 3.5. Inicjatywy nakierowane na tworzenie i rozwój produktów i usług wykorzystujących zasoby lokalne Krainy Wygasłych Wulkanów	(P27) Upowszechnianie szeroko rozumianej kultury. (P28) Opieka nad zabytkami. P35) Edukacja ekologiczna. P07) Rozwój sieciowych, strefowych i punktowych obiektów infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej. (P08) Marketing turystyczno-rekreacyjny powiatu. (P09) Umocnienie istniejących i wykształcenie nowych funkcji turystyczno-rekreacyjnych powiatu.	4.Użytkowanie zasobów środowiska naturalnego zgodnie z zasadami ekorozwoju.	2. Cel operacyjny: Promowanie zatrudnienia i zwiększenie atrakcyjności lokalnego rynku pracy.

3. Opis sposobu integrowania różnych sektorów, partnerów, zasobów czy branż działalności gospodarczej w celu kompleksowej realizacji przedsięwzięć.

Integrowanie różnych sektorów, zasobów, branż działalności gospodarczej jest warunkiem skutecznej i pełnej realizacji strategii. Zintegrowany charakter LSR został zapewniony poprzez spójność i komplementarność przedsięwzięć zaplanowanych w poszczególnych celach szczegółowych:

Cel 1. Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego obszaru KWW, zakłada:

Zintegrowanie metod, sektorów, partnerów i zasobów: W ramach celu szczegółowego 1 kluczowe znaczenie ma **przedsięwzięcie 1.3** animacja lokalna, którego głównym celem jest rozwinięcie współpracy przedstawicieli różnorodnych branż gospodarczych, sektorów życia społecznego na rzecz rozwoju kapitału ludzkiego i społecznego. Dodatkowo w ramach tego przedsięwzięcia duże znaczenie ma budowanie lokalnego porozumienia wokół identyfikowania i wykorzystywania zasobów na rzecz przewidzianych w strategii działań. Prowadzone w ramach tego przedsięwzięcia działania mają za zadanie wpłynąć na rozwój i wsparcie lokalnej oferty kulturalno - edukacyjnej **– przedsięwzięcie 1.2,** poprzez zaangażowanie w proces jej definiowania i tworzenia przedstawicieli organizacji pozarządowych, instytucji publicznych, zainteresowanych przedsiębiorców oraz mieszkańców. Działania, które będą temu służyły i wzmacniały proces integracji międzysektorowej to m.in. szkolenia z zakresu rozwijania aktywności społecznej i promocja dobrych praktyk możliwych do multiplikowania i wdrażania na obszarze LGD – **przedsięwzięcie 1.1.** Jednym z głównych wyzwań określonych dla rozwoju obszaru LGD – jest realizacja działań na rzecz grup defaworyzowanych – **przedsięwzięcie 1.4.** Realizacja tego przedsięwzięcia możliwa jest przy określeniu i włączeniu kluczowych partnerów lokalnych – organizacji pozarządowych, instytucji samorządowych i sektora gospodarczego. Zaprezentowane przedsięwzięcia wzajemnie się uzupełniają tworząc spójny plan. Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego wiąże się bezpośrednio z Celem szczegółowym 2.

Cel. 2 Rozwój przedsiębiorczości i zatrudnienia w KWW

Zintegrowanie metod, sektorów, partnerów i zasobów: W ramach celu szczegółowego 2 zaplanowane przedsięwzięcia nakierowane są na dynamizację przedsiębiorczości na obszarze LGD – poprzez tworzenie możliwości na jej rozwój. Rozwój przedsiębiorczości, tworzenie nowych miejsc pracy– motywowanie, zachęcanie, wspieranie przy zakładaniu i prowadzeniu działalności gospodarczej wymusza zintegrowanie środowiska organizacji pozarządowych, instytucji publicznych. Tworzenie nowych przedsiębiorstw **przedsięwzięcie 2.1** oraz rozwój istniejących przedsiębiorstw **przedsięwzięcie 2.2** wymaga włączenia szerokiego grona instytucji lokalnych i organizacji i przedsiębiorców dla upowszechnienia informacji dotyczącej możliwości uzyskania wsparcia w zakresie zakładania działalności gospodarczej w ramach LSR. Wymagać to będzie skutecznego wykorzystania zasobów lokalnych w postaci – (a) baz instytucji i organizacji oferujących wsparcie dla osób zainteresowanych zakładaniem działalności gospodarczej, (b) szersze wykorzystanie lokalnych kanałów informacji. W celu zapewnienia skutecznej realizacji założonego celu LSR, zakłada realizację kompleksowego wsparcia szkoleniowo-doradczego dla osób zainteresowanych zakładaniem lub rozwijaniem istniejących przedsiębiorstw – **przedsięwzięcie 2.3**. Realizacja Celu szczegółowego 2 ma bezpośrednie przełożenie na założenia Celu szczegółowego 3.

Zaangażowane branże działalności gospodarczej: sekcja G (handel hurtowy i detaliczny), sekcja I (działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi), sekcja R (działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją), sekcja A (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo), sekcja F (budownictwo).

Cel 3. Podniesienie atrakcyjności KWW.

Zintegrowanie metod, sektorów, partnerów i zasobów:

Realizacja przedsięwzięć w ramach Celu szczegółowego 3 zakłada rozwój współpracy sektorów publicznego, społecznego oraz gospodarczego. Podmioty mające możliwość realizacji przedsięwzięć w jego ramach to organizacje pozarządowe, samorządy gmin i przedsiębiorcy. Budowa i rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, społecznej i kulturalnej, **przedsięwzięcie 3.1** zintegrowany jest bezpośrednio z przedsięwzięciami z zakresu zachowania i ochrony dziedzictwa kulturowo-przyrodniczego **przedsięwzięcia 3.2 i 3.3.** Wzajemne uzupełnianie się tych przedsięwzięć zapewni spójny i równomierny rozwój obszaru LGD, wpłynie to na wzajemne uzupełnienie oferty turystycznej w obrębie gmin. Ponadto będzie stanowiło to fundament rozwijania aktywności społecznej (CEL 1) i prowadzenia działalności gospodarczej (CEL 2). Wsparcie procesu tworzenia i promowania marki produktów lokalnych i inicjatywy nakierowane na tworzenie i rozwój produktów i usług wykorzystujących zasoby lokalne Krainy Wygasłych Wulkanów **przedsięwzięcia 3.4 i 3.5** powiązane są z rozwojem oferty pobytowej dla turystów **przedsięwzięcie 3.6** przyczyniając się do podniesienia atrakcyjności obszaru LGD.
Zaangażowane branże działalności gospodarczej: sekcja G (handel hurtowy i detaliczny), sekcja I (działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi), sekcja R (działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją), sekcja P (edukacja), sekcja J (informacja i komunikacja).
Zintegrowanie sektorów i branż w ramach realizacji poszczególnych celów szczegółowych i przedsięwzięć zapewnią również kryteria wyboru operacji dla poszczególnych typów operacji, które premiują współpracę sektorów i gmin, komplementarność z innymi projektami, wykorzystanie lokalnych zasobów, oraz promocję obszaru LGD i będą preferować operacje spełniające przesłanki integrowania różnych sektorów, partnerów, zasobów czy branż działalności gospodarczej w celu kompleksowej realizacji przedsięwzięć.

ROZDZIAŁ XI. MONITORING I EWALUACJA

Niezbędnym warunkiem dla prawidłowej realizacji LSR jest zapewnienie aktywnego udziału mieszkańców w procesie oceny postępów jej wdrażania jak i ocena sposobu funkcjonowania LGD. Jest to bezpośrednia kontynuacja działań o charakterze partycypacyjnym zainicjowanych na etapie formułowania założeń strategicznych. Skuteczne wdrażanie LSR będzie możliwe dzięki gromadzeniu i analizowaniu danych określających postępy w osiąganiu założonych celów oraz rozbieżności stanu faktycznego z pożądanym. **Monitoring** będzie miał charakter ciągły i polegający na bieżącym zbieraniu i analizowaniu danych dotyczących przebiegu wdrażania LSR. Informacje te będą wykorzystywane w procesie bieżącego zarządzania LSR, w tym podejmowaniu decyzji i planowaniu działań naprawczych. Dane zebrane w procesie monitorowania pozwalać będą na aktualną ocenę stopnia wdrożenia LSR. Za proces monitoringu odpowiedzialne będzie Biuro LGD, a zakres prowadzonych działań obejmie m.in: (1) pomiar efektywności i zasięgu prowadzonych działań komunikacyjnych, (2) analiza stopnia realizacji celów, wskaźników oraz przedsięwzięć, (3) badanie zgodności realizowanych działań z harmonogramem określonym w LSR, (4) badanie zgodności i wysokości wydatkowania środków finansowych w ramach budżetu na poszczególne przedsięwzięcia. **Proces ewaluacji** będzie wykraczał poza funkcje monitoringu. Dzięki badaniom ewaluacyjnym realizator LSR nie tylko uzyska odpowiedź na pytanie, czy dane działania zostały zrealizowane, ale również jaka była jakość, skuteczność, użyteczność i efektywność tych działań. Podstawową funkcją ewaluacji będzie dostarczanie rekomendacji i analiz pozwalających na doskonalenie działań prowadzących do realizacji założonych celów strategicznych. Przedmiotem planowanych badań ewaluacyjnych będzie funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania oraz wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju. W obu przypadkach badania ewaluacyjne będą realizowane planowo i systematycznie. Ze względu na okres realizacji ewaluacja będzie miała charakter **on-going,** badania okresowego (**mid – term**), w końcowym etapie realizacji strategii dokonane zostanie badanie końcowe podsumowujące cały okres wdrażania strategii (ex – **post**) . Ewaluacja obejmująca funkcjonowanie LGD realizowana będzie w formie autoewaluacji, analiza będzie prowadzona przez pracowników Biura LGD. W przypadku oceny realizacji

strategii poza ewaluacją wewnętrzną zaplanowana zostanie ewaluacja zewnętrzna dokonana przez neutralnych, niezaangażowanych w proces wdrażania strategii ekspertów zewnętrznych. Aby zapewnić wysoką jakość badań zakłada się stosowanie triangulacji metod i źródeł danych. **Planowane do zastosowania kryteria ewaluacyjne: skuteczność, użyteczność, efektywność, trafność i trwałość** w odniesieniu do **celów**, założeń oraz efektów oddziaływania. **Kryterium skuteczności** – pozwoli ocenić do jakiego stopnia cele Strategii zostały osiągnięte. Skuteczność będzie odnosiła się do celów szczegółowych. **Kryterium użyteczności** – wykorzystanie tego kryterium pozwoli ocenić w jakim stopniu prowadzone działania odpowiadają potrzebom grup docelowych. Określi to na ile zmiany wywołane realizacją LSR są korzystne z punktu widzenia beneficjentów. **Kryterium efektywności –** jego wykorzystanie pozwoli ocenić stosunek poniesionych nakładów (zasobów finansowych, ludzkich, poświęcony czas) do uzyskanych produktów, rezultatów oraz oddziaływania. **Kryterium trafności –** jego wykorzystanie określi stopień w jakim cele LSR odpowiadają zidentyfikowanym problemom i potrzebom społeczności lokalnej. **Kryterium trwałości –** określi na ile osiągnięte rezultaty są trwałe i mają możliwość funkcjonowania po zakończeniu finansowania w ramach LSR. **Sposób wykorzystania wyników z ewaluacji i analizy danych monitoringowych - wyniki** z ewaluacji i monitoringu opracowane zostaną w formie raportów, zawierających analizę danych i rekomendacje, które posłużą LGD do wdrażania usprawnień w procesie realizacji strategii. Zebrane dane posłużą również do przygotowania i przeprowadzenia aktualizacji założeń strategii. Wyniki te zostaną ponadto upowszechnione za pomocą lokalnych kanałów informacyjnych oraz podczas bieżących działań. Dzięki temu interesariusze uzyskają aktualne informacje dotyczące postępów we wdrażaniu LSR.

Ewaluacja wewnętrzna prowadzona będzie przez Biuro LGD i obejmie w trybie ciągłym: (1) jakość komunikacji wewnętrznej i zewnętrznej; (2) jakość świadczonego wsparcia i prowadzonych działań; (3) działalność LGD (funkcjonowanie biura, pracownicy, jakość współpracy wewnętrznej). **Ewaluacja zewnętrzna** prowadzona przez podmiot niezależny (mid-term i ex-post) obejmie: (1) stopień realizacji celów; (2) efektywność i skuteczność prowadzonych działań. Szczegółowy opis monitoring i ewaluacji zawarty jest w załączniku 2.

ROZDZIAŁ XII. STARTEGICZNA OCENA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO

Stowarzyszenie „Lokalna Grupa Działania Partnerstwo Kaczawskie" zwróciło się z prośbą do Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska we Wrocławiu oraz Wojewódzkiej Stacji Sanitarno- Epidemiologicznej we Wrocławiu o wydanie opinii czy Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2016-2023 wymaga strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Wnioski wraz z projektem Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2016-2023 zostały przesłane **27 listopada 2015r.** Opinię **nr ZNS.9011.3.1893.2015.JŁ** od **Dolnośląskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektoratu Sanitarnego otrzymaliśmy w dniu 8 grudnia 2015,** natomiast opinię nr **WSI.410.682 2015.DK od Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska otrzymaliśmy 29 grudnia 2015r**. Obie instytucje, po zapoznaniu się z treścią projektu oraz załączonych do niego materiałów wyrażają opinię, że nie jest wymagane przeprowadzenie strategicznej oceny odziaływania na środowisko. Mając na uwadze charakter planowanych działań, a także ogólny charakter dokumentu można uznać, że realizacja ustaleń LSR nie powinna znacząco negatywnie wpłynąć na środowisko oraz na obejmujące obszary chronione. Decyzje są złącznikiem nr 21 do wniosku o wybór LSR.

WYKAZ WYKORZYSTANEJ LITERATURY:

Poradnik dla Lokalnych Grup Działania w zakresie opracowania Lokalnych Strategii Rozwoju na lata 2014-2020. Warszawa 2015. Wydanie III uzupełnione i zaktualizowane.

Partycypacja Publiczna Krok Po Kroku. Antologia Tekstów. Wybór i Opracowanie Oktawiusz Chrzanowski. Fundacja Inicjatyw Społeczno– Ekonomicznych. Warszawa 2014

Jak osiągnąć lepszy rozwój społeczności. Podręcznik do planowania w ewaluacji Model ABCD. Alan Barr, Stuart Hashagen. *Podręcznik do nauki ewaluacji i planowania w rozwoju społeczności LEAP*. Alan Barr, Jane Dailly. Centrum Wspierania Aktywności Lokalnej CAL. Warszawa 2013

Baza dobrych praktyk partycypacji prowadzona w ramach projektu Decydujmy Razem, www. dobrepraktyki.decydujmyrazem.pl

ZAŁĄCZNIKI

ZAŁĄCZNIK: PROCEDURA AKTUALIZACJI LSR

Aktualizacja Strategii wykonywana jest w momencie, gdy takie działanie jest niezbędne dla zapewnienia skutecznej realizacji i możliwości osiągnięcia głównych założeń. Aktualizacja może zostać przeprowadzona w okresie obowiązywania dotychczasowej Strategii, gdy na obszarze LGD lub w bezpośrednim otoczeniu zajdą zmiany, które spowodują dezaktualizację części lub większości zapisów. Aktualizacja LSR przygotowywana będzie z wykorzystaniem metod partycypacyjnych, zakładających szeroki udział społeczności lokalnej w opracowaniu zmian. Dostosowanie zapisów powinno zostać poprzedzone ewaluacją, dostarczającą aktualnych wniosków i rekomendacji. Procedura aktualizacji Lokalnej Strategii Działania może zostać zainicjowana przez Zarząd Biuro, Zarząd lub komisję rewizyjną w okresach co najmniej dwuletnich.
Procedura aktualizacji LSR może również zostać zapoczątkowana na podstawie zaleceń organów nadzoru i instytucji zarządzających, wówczas Zarząd LGD, na mocy pełnomocnictwa Walnego Zebrania członków, może dokonywać stosownych korekt, które nie powodują istotnych zmian co do celów i przedsięwzięć.

Cel procedury: dostosowanie zapisów LSR do wymogów prawno-administracyjnych, weryfikacja i aktualizacja danych dotyczących obszaru LGD, a także dostosowanie treści w oparciu o wnioski z ewaluacji.
Na podstawie wniosków wypływających z doświadczeń we wdrażaniu LSR, zdiagnozowaniu nowych potrzeb i wyzwań – wszyscy członkowie LGD, mieszkańcy obszaru, przedstawiciele lokalnych organizacji i instytucji mają możliwość formułowania propozycji zmian i usprawnień w treści zapisów obowiązującej Strategii. Wnioski te w formie pisemnej mogą zostać przekazane za pośrednictwem poczty elektronicznej lub tradycyjnej do Biura LGD, gdzie są zbierane i opracowywane. W miarę potrzeb Zarząd LGD może podjąć decyzję o organizowaniu spotkań ze społecznością lokalną na terenie poszczególnych gmin z obszaru wdrażania LSR, celem bezpośredniego zebrania informacji i propozycji dotyczących aktualizacji. Przebieg procedury, w zależności od zaistniałej sytuacji:

Ścieżka A.

1. Zbieranie, analiza i opracowanie wniosków, uwag i rekomendacji zgłaszanych LGD, prowadzona przez pracowników Biura LGD i Zarząd.
2. Podjęcie decyzji o wprowadzeniu zmian do zapisów Strategii.
3. Przyjęte uchwałą Zarządu zmiany rekomendowane są Walnemu Zebraniu Członków LGD.
4. Przyjęcie Uchwały Walnego Zebrania Członków dot. aktualizacji LSR.

Ścieżka B.

1. Przeprowadzenie i opracowanie wniosków z ewaluacji wewnętrznej – prowadzonej przez Biuro LGD.
2. Przeprowadzenie i opracowanie rekomendacji dot. wdrażania LSR – prowadzonej przez podmiot zewnętrzny.
3. Przyjęte uchwałą Zarządu zmiany rekomendowane są Walnemu Zebraniu Członków LGD.
4. Przyjęcie Uchwały Walnego Zebrania Członków dot. aktualizacji LSR.

Ścieżka C.

1. Zbieranie, analiza i opracowanie danych na podstawie monitoringu przez pracowników Biura LGD.
2. Powołanie zespołu ds. aktualizacji LSR.
3. Organizacja spotkań lokalnych dotyczących aktualizacji zapisów LSR.
4. Opracowanie wniosków ze spotkań przez zespół d.s. aktualizacji LSR.
5. Opracowanie rekomendacji i przedstawienie ich Zarządowi LGD.
6. Przyjęte uchwałą Zarządu zmiany rekomendowane są Walnemu Zebraniu Członków LGD.
7. Przyjęcie Uchwały Walnego Zebrania Członków dot. aktualizacji LSR.

ZAŁĄCZNIK: PROCEDURA DOKONYWANIA EWALUACJI I MONITORINGU

Elementy podlegające badaniu	Realizator badania	Sposób pomiaru	Częstotliwość i czas pomiaru	Ocena danych
MONITORING				
(1) Plan Komunikacji	Biuro LGD (ocena własna)	Analiza: - licznika odwiedzin strony internetowej LGD, - liczby artykułów, notek i informacji - list obecności ze spotkań informacyjno-promocyjnych, - rozmowy indywidualne pracowników Biura z beneficjentami - stron internetowych gmin tworzących LGD - ankiet ze spotkań, szkoleń warsztatów i innych wydarzeń	Tryb ciągły, zbiorcze zestawienie w okresie sprawozdawczym.	Prawidłowa realizacja zaplanowanych celów i zadań komunikacyjnych.
(2) Realizacja celów, wskaźników oraz przedsięwzięć	Biuro LGD (ocena własna)	Gromadzenie i analiza: - danych LGD - sprawozdań - list obecności - dokumentacji bieżącej - wizytacje w miejscu realizacji działań.	Kwartalnie (kwartał poprzedzający)	Stopień osiągnięcia założonych celów, wskaźników i zrealizowanych przedsięwzięć w odniesieniu do Planu Działania.
(3) Harmonogram	Biuro LGD (ocena własna)	Analiza harmonogramu	Tryb ciągły, zbiorcze zestawienie w okresie sprawozdawczym (kwartał poprzedzający).	Stopień zgodności realizowanych i planowanych działań z harmonogramem LSR
(4) Wydatkowanie środków finansowych w ramach budżetu	Biuro LGD (ocena własna)	Analiza budżetu Analiza sprawozdań Analiza danych księgowych	Tryb ciągły, zbiorcze zestawienie w okresie sprawozdawczym.	Weryfikacja zgodności wydatkowanych środków z budżetem
(5) Funkcjonowanie Biura LGD	Zarząd LGD; Biuro LGD (ocena własna)	Analiza: - anonimowych ankiet - spotkania wewnętrzne	Tryb ciągły, zbiorcze zestawienie w okresie sprawozdawczym.	Ocena efektów pracy pracowników.
EWALUACJA				
Obszar badania: Funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania				
(1) Funkcjonowanie Zarządu LGD	Komisja rewizyjna	- sprawozdanie komisji rewizyjnej - anonimowe ankiety wśród pracowników Biura i Rady	Częstotliwość: badanie realizowane co roku	Ocena skuteczności Zarządu.

			Czas badania: I kwartał roku następującego po roku ocenianym. W ostatnim roku realizacji IV kwartał 2023 roku.	
(2) Funkcjonowanie Rady	Komisja rewizyjna	- sprawozdanie komisji rewizyjnej - anonimowe ankiety wśród pracowników Biura i Zarządu	Częstotliwość: badanie realizowane co roku Czas badania: I kwartał roku następującego po roku ocenianym. W ostatnim roku realizacji IV kwartał 2023 roku.	Ocena jakości podejmowanych działań
(3) Funkcjonowanie Biura	Ocena własna: Zarząd LGD Biuro LGD	- wywiad grupowy z zespołem pracowników LGD - spotkanie ewaluacyjne przedstawicieli Biura i organów decyzyjnych - analiza ankiet i opinii zebranych od beneficjentów	Częstotliwość: badanie realizowane co roku Czas badania: kwartał roku następującego po roku ocenianym. W ostatnim roku realizacji IV kwartał 2023 roku.	Ocena działalności biura w wymiarze - skuteczności, efektywności i jakości podejmowanych działań. Ocena jakości współpracy wewnętrznej – w tym przepływu informacji.
(4)Plan komunikacji	Biuro LGD (ocena własna)	- Analiza danych z monitoringu - Indywidualne rozmowy pracowników Biura z Beneficjentami	Tryb ciągły, zbiorcze zestawienie w okresie sprawozdawczym.	Efektywność i zasięg prowadzonych działań komunikacyjnych.
EWALUACJA				
Obszar badania: Elementy wdrażania LSR				
(1) Stopień realizacji celów i rezultatów	Podmiot zewnętrzny	- badanie z udziałem społeczności lokalnej (zgodnie z planem ewaluacji) - wywiady grupowe i indywidualne - analiza ekspercka	Częstotliwość: badanie realizowane w połowie okresu realizacji LSR i w ostatnim roku realizacji. Czas badania:	Ocena stopnia osiągnięcia zakładanych celów i trafności podejmowanych działań.

			I kwartał roku następującego po zakończeniu roku bazowego.	
(2) Stopień realizacji celów rezultatów	Biuro LGD (ocena własna)	-zbieranie i analizowanie danych statystycznych - gromadzenie i analiza ankiet	Częstotliwość: badanie realizowane co roku Czas badania: I kwartał roku następującego po roku ocenianym. W ostatnim roku realizacji IV kwartał 2023 roku	Ocena stopnia osiągnięcia zakładanych celów i trafności podejmowanych działań
(3) Procedury i kryteria wyboru	Biuro LGD (ocena własna)	- analiza doświadczeń pracowników Biura (spotkanie robocze) - analiza ankiet i sprawozdań przygotowanych przez beneficjentów - wywiady grupowe z beneficjentami	Częstotliwość: badanie co dwa lata Czas badania: ocena dwuletnia. W ostatnim roku realizacji IV kwartał 2023 roku	Ocena wpływu przyjętych rozwiązań na stopień osiągania założonych celów i rezultatów.
(4) Współpraca międzyregionalna i międzynarodowa.	Ocena własna: Biuro LGD	- wywiad grupowy z zespołem pracowników LGD - analiza sprawozdań - spotkania z partnerami - badania ankietowe - wywiady indywidualne i grupowe	Częstotliwość: badanie realizowane co roku Czas badania: kwartał roku następującego po roku ocenianym. W ostatnim roku realizacji IV kwartał 2023 roku.	Ocena jakości współpracy i jej efektów.

ZAŁĄCZNIK: PLAN DZIAŁANIA

CEL OGÓLNY	Lata	2016 - 2018			2019-2021			2022-2023			RAZEM 2016-2023		Poddziałanie /zakres Programu
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Razem wartość wskaźników	Razem planowane wsparcie w PLN	
Cel szczegółowy 1													
Przedsięwzięcie 1.1	Liczba szkoleń	**14 szkoleń**	**100%**	**100 000**	0	0	0	0	0	0	**14**	**100 000**	Pr. Granto wy
	Liczba spotkań/ wydarzeń adresowanych do mieszkańców – szkolenia aktywizacyjne	**3 szkol.**	**50%**	**9 000**	**3 szkol.**	**100%**	**9 000**	0	0	0	**6**	**18 000**	Aktywi zacja
	Liczba kampanii informacyjno-promocyjnych	**1 szt.**	**60%**	**60 000**	**1 szt.**	**90%**	**30 000**	**1 szt.**	**100%**	**10 000**	**3**	**100 000**	Aktywi zacja
	Liczba spotkań/ wydarzeń adresowanych do mieszkańców – wyjazdy szkoleniowe	**1 szt.**	**40%**	**20 000**	**2 szt.**	**100%**	**30 000**	0	0	0	**3**	**50 000**	Aktywi zacja
Przedsięwzięcie 1.2	Liczba wydarzeń/imprez	**14szt.**	**70%**	**100 000**	**6 szt.**	**100%**	**50 000**	**0**	**0**	**0**	**20**	**150 000**	Pr. Granto wy
	Liczba spotkań/ wydarzeń adresowanych do mieszkańców - kulturalno-edukacyjnych	**3 szt.**	**33,33%**	**10 000**	**2szt.**	**66,66%**	**10 000**	**1szt.**	**100%**	**10 000**	**6**	**30 000**	Aktywi zacja

Przedsięwzięcie 1.3	Liczba wydarzeń/imprez – wydarzenia animacyjne	**14 szt.**	**50%**	**50 000**	**14 szt.**	**100%**	**50 000**	0	0	0	**28**	**100 000**	Operacja własna
	Liczba spotkań/ wydarzeń adresowanych do mieszkańców	**14 szt.**	**33,33%**	**14 000**	**14 szt.**	**66,66%**	**14 000**	**14 szt.**	**100%**	**14 000**	**42**	**42 000**	Aktywizacja
Przedsięwzięcie 1.4	Liczba wydarzeń/imprez	**14 szt.**	**50%**	**50 000**	**14 szt.**	**100%**	**50 000**	0	0	0	**28**	**100 000**	Operacja własna
Razem cel szczegółowy 1				**413 000**			**243 000**			**34 000**		**690 000**	
Cel szczegółowy 2													
Przedsięwzięcie 2.1	Liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	**9szt.**	**81,82%**	**900 000**	**1szt.**	**90,90%**	**100 000**	**1 szt.**	**100%**	**100 000**	**11**	**1 100 000**	Konkurs podejmowanie działalności gosp.
Przedsięwzięcie 2.2	Liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	**5 szt.**	**71,43%**	**1 500 000**	**2 szt.**	**100%**	**200 000**	**0**	**0**	**0**	**7**	**1 700 000**	Konkurs rozwój działalności gosp.
	Liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa (z rozszerzeniem na branżę turystyczną)	**8 szt.**	**72,73%**	**2 200 000**	**3 szt.**	**90,90%**	**800 000**	**1szt.**	**100%**	**300 000**	**12**	**3 300 000**	Konkurs rozwój działalności gosp.

Przedsięwzięcie 2.3	Liczba spotkań/wydarzeń adresowanych do mieszkańców	**5 szkoleń**	**100%**	**10 000**	0	0	0	0	0	0	**5**	**10 000**	Aktywizacja
Razem cel szczegółowy 2				**4 610 000**			**1 100 000**			**400 000**		**6 110 000**	
Cel szczegółowy 3													
Przedsięwzięcie 3.1	Liczba nowych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	**16**	**90,32 %**	**2 800 000**	**6**	**100 %**	**300 000**	0	0	0	**28**	**3 100 000**	Konkurs –inne
	Liczba przebudowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	**2**	**100%**										
	Liczba zrealizowanych operacji obejmujących wyposażenie mające na celu szerzenie lokalnej kultury i dziedzictwa lokalnego	**4**	**100%**										
	Liczba zrealizowanych projektów współpracy międzyregionalnej	0	0	0	**1**	**100%**	**150 000**	0	0	0	**1**	**150 000**	Projekt współpracy
Przedsięwzięcie 3.2	Liczba operacji związanych z zachowaniem dziedzictwa przyrodniczego i/lub sprzyjających	0	0	0	**5**	**100%**	**125 000**	0	0	0	**5**	**125 000**	Projekt grantowy

	ochronie środowiska lub klimatu												
	Liczba inicjatyw służących zachowaniu dziedzictwa kulturowego	0	0	0	**5**	**100%**	**125 000**	0	0	0	**5**	**125 000**	Projekt grantowy
	Liczba zabytków poddanych pracom konserwatorskim lub restauratorskim	**8**	**100%**	**800 000**	0	0	0	0	0	0	**8**	**800 000**	Konkurs - inne
Przedsięwzięcie 3.3	Inwentaryzacja i publikacja baz danych zasobów lokalnych	0	0	0	**2**	**100%**	**50 000**	0	0	0	**2**	**50 000**	Operacja własna
Przedsięwzięcie 3.4	Liczba zrealizowanych projektów współpracy, w tym projektów współpracy międzynarodowej	0	0	0	**1**	**100%**	**250 000**	0	0	0	**1**	**250 000**	Projekt współpracy
Przedsięwzięcie 3.5	Liczba inicjatyw	**1**	**50 %**	**50 000**	**1**	**100 %**	**50 000**	0	0	0	**2**	**100 000**	Konkurs-inne
	Liczba zrealizowanych operacji ukierunkowanych na innowacje	**1**	**100 %**	**100 000**				0	0	0	**1**	**100 000**	Konkurs-inne
	Liczba nowych produktów i usług wykreowanych w ramach podjętych działań	**5**	**100%**	**100 000**	0	0	0	0	0	0	**5**	**100 000**	Projekt grantowy
	Udział w targach i imprezach zewnętrznych	**1**	**20%**	**10 000**	**3**	**80%**	**30 000**	1	**100%**	**10 000**	**5**	**50 000**	Aktywizacja

	Liczba materiałów promocyjnych	0	0	0	**10000 szt.**	**100%**	**50 000**	0	0	0	**10 000**	**50 000**	Operacja własna
Razem cel szczegółowy 3				**3 860 000**			**1 130 000**			**10 000**		**5 000 000**	
Razem cel ogólny				**8 883 000**			**2 473 000**			**444 000**		**11 800 000**	
Koszty bieżące				**750 000**			**800 000**			**400 000**		**1 950 000**	
Razem LSR				**9 633 000**			**3 273 000**			**844 000**		**13 750 000**	
Razem planowanie wsparcie na przedsięwzięcia dedykowane tworzeniu i utrzymaniu miejsc pracy w ramach realizacji LSR w PROW 2014-2020												**6 100 000,00**	

ZAŁĄCZNIK: BUDŻET LSR

BUDŻET LSR	
Zakres wsparcia	**Wsparcie finansowe PROW (PLN)**
Realizacja LSR (art. 35 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 1303/2013)	**11 100 000,00**
Współpraca (art. 35 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 1303/2013)	**400 000,00**
Koszty bieżące (art. 35 ust. 1 lit. d rozporządzenia nr 1303/2013)	**1 950 000,00**
Aktywizacja (art. 35 ust. 1 lit. e rozporządzenia nr 1303/2013)	**300 000,00**
Razem	**13 750 000,00**

PLAN FINANSOWY W ZAKRESIE PODDZIAŁANIA 19.2 PROW 2014-2020				
	Wkład EFRROW (PLN)	**Budżet państwa (PLN)**	**Wkład własny będący wkładem krajowych środków publicznych (PLN)**	**RAZEM (PLN)**
Beneficjenci inni niż jednostki sektora finansów publicznych	**6 426 630,00**	**3 673 370,00**		**10 100 000,00**
Beneficjenci będący jednostkami sektora finansów publicznych	**636 300,00**		**363 700,00**	**1 000 000,00**
RAZEM (PLN)	**7 062 930,00**	**3 673 370,00**	**363 700,00**	**11 100 000,00**

ZAŁĄCZNIK: PLAN KOMUNIKACJI

Termin realizacji	Nazwa działania komunikacyjnego	Zakładany wskaźnik	Adresaci działania komunikacyjnego	Środki/narzędzia komunikacji/przekazu	Planowane efekty	Uzasadnienie adekwatności działań komunikacyjnych i środków przekazu do celów i wskaźników realizacji tych działań	Uzasadnienie adekwatności planowanych efektów działań komunikacyjnych do budżetu tych działań
2016/do końca realizacji LSR	**1.Kampania informacyjno-promocyjna z zakresu rozwijania aktywności społecznej i promocja LSR .**	3 kampanie ,w ramach których zaplanowano: 1. 100 e-maili rocznie do potencjalnych beneficjentów i mieszkańców obszaru. 2. 3 artykuły/ogłoszenia rocznie na stronach 14 gmin i 2 powiatów, LGD, portale społecznościowe. 3. Co najmniej 6 rocznie artykułów/ogłoszeń w lokalnych mediach – prasie , radio, tv, informacyjne portale internetowe. 4. Spotkania informacyjno – konsultacyjne (około 20 osób na każde spotkanie). W 2016 i 2017 r. – łącznie 33 spotkania. W następnych latach po 2	Wszyscy potencjalni wnioskodawcy w szczególności przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe i mieszkańcy obszaru LGD.	- rozsyłanie informacji pocztą elektroniczną - komunikacja za pośrednictwem strony internetowej LGD i partnerów - komunikacja za pomocą ogłoszenia w lokalnej prasie - komunikacja bezpośrednia potencjalnymi beneficjentami - komunikacja z mieszkańcami, potencjalnymi beneficjentami za pomocą strony internetowej - komunikacja	-dotarcie do co najmniej 1000 osób z informacjami o LSR, - wzrost liczby mieszkańców rozpoznających LGD, - podniesienie poziomu wiedzy mieszkańców o głównych założeniach (wyniki ankiet po spotkaniach), - liczba osób odwiedzających stronę internetową LGD, - zwiększenie	- przekazywanie informacji drogą elektroniczną -artykuły/ogłoszenia skierowane do osób, które korzystają z internetu w urządzeniach mobilnych i stacjonarnych - artykuły/ogłoszenia skierowane do osób, które rzadko bądź w ogóle nie korzystają z internetu. - spotkania z osobami planującymi założyć lub rozwijać działalność gospodarczą, NGO, mieszkańcami. - przekazywanie	Część planowanych działań zrealizujemy dzięki współpracy z gminami partnerskimi oraz członkami LGD w związku z tym działania te nie będą generować kosztów. Natomiast zaplanowane wydatki związane z opłaceniem ogłoszeń w prasie lokalnej oraz wykonaniem materiałów promocyjnych w odniesieniu do efektów tych działań, czyli dużej liczby odbiorców informacji są racjonalne i przyniosą wymierne korzyści w postaci ilości złożonych wniosków.

		spotkania rocznie . 5. Zamieszczenie informacji w 40 instytucjach publicznych – przez cały okres realizacji LSR 6. Konferencja na temat założeń LSR na lata 2016-2023 dla ok. 50 osób. 7. Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa – 60. 8. Wykonanie materiałów promocyjnych. 9. Publikacja na temat dobrych praktyk 10. Prowadzenie strony internetowej LGD.		bezpośrednia – doradztwo w biurze LGD -promocja LSR za pomocą dystrybucji materiałów promocyjnych - wysłanie informacji za pomocą poczty elektronicznej z prośbą o zamieszczenie na tablicach informacyjnych.	liczby składanych wniosków do roku 2018.	informacji za pomocą strony internetowej - przekazywanie informacji w ramach ogólnego doradztwa - przekazywanie informacji za pomocą materiałów promocyjnych skierowane dla mieszkańców obszaru korzystających z doradztwa, odwiedzających biuro LGD oraz osób biorących udział w wydarzeniach organizowanych przez LGD - przekazywanie informacji poprzez gminy partnerskie, GOK, GOPS - przekazywanie informacji za pomocą materiałów promocyjnych skierowane dla mieszkańców obszaru korzystających z	

						doradztwa, odwiedzających biuro LGD oraz osób biorących udział w wydarzeniach organizowanych przez LGD.	
2016/do końca realizacji LSR	**2. Szkolenia z zakresu rozwijania aktywności społecznej i promocja dobrych praktyk**	Szkolenia aktywizujące dla liderów wiejskich – 6 szkoleń w całym okresie (około 20 osób każde szkolenie).	Mieszkańcy obszaru LGD w tym grupy defaworyzowane, liderzy wiejscy, członkowie organizacji pozarządowych, samorządy lokalne.	Szkolenia	Zostanie zaktywizowanych około 120 osób.	Szkolenie aktywizacyjne dla grup defaworyzowanych liderów wiejskich członków organizacji pozarządowych, samorządów lokalnych.	Zaplanowane wydatki związane z organizacją szkoleń w odniesieniu do efektów tych działań, czyli dużej liczby odbiorców informacji są racjonalne i przyniosą wymierne korzyści w postaci ilości złożonych wniosków i realizacji założeń LSR.
2016/do końca realizacji LSR	**3. Wyjazdy studyjne w zakresie promowania dobrych praktyk**	Wyjazdy studyjne z zakresu promowania dobrych praktyk– 3x40 osób.	Mieszkańcy obszaru LGD w tym grupy defaworyzowane, liderzy wiejscy, członkowie organizacji pozarządowych, samorządy lokalne.	Wyjazd studyjny.	Około 115 osób weźmie udział w wyjeździe studyjnym.	Wyjazd studyjny dla grup defaworyzowanych liderów wiejskich członków organizacji pozarządowych, samorządów lokalnych.	Zaplanowane wydatki wyjazdu studyjnego w odniesieniu do efektów tych działań, czyli dużej liczby odbiorców informacji są racjonalne i przyniosą wymierne korzyści w postaci ilości złożonych wniosków i realizacji założeń LSR.
2016/do końca	**4.Wydarzenia kulturalno**	6 wydarzeń kulturalno –	Mieszkańcy obszaru LGD,	- Rozsyłanie informacji	Około 300 osób weźmie	Wydarzenia kulturalno – edukacyjne aktywizujące	Zaplanowane wydatki związane z organizacją

realizacji LSR	**edukacyjne**	edukacyjnych.	organizacje pozarządowe, dzieci i młodzież szkolna, pasjonaci regionu, turyści, samorządy lokalne.	drogą mailową, - Informacja na stronie LGD, oraz na stronach internetowych 14 gmin, - ogłoszenia na portalach społecznościowych (Facebook).	udział w wydarzeniach kulturalno - edukacyjnych.	mieszkańców obszaru LGD.	wydarzeń kulturalnych w odniesieniu do efektów tych działań, czyli dużej liczby odbiorców informacji są racjonalne i przyczynią się do promocji obszaru LSR i aktywizacji mieszkańców.
2016/do końca realizacji LSR	**5. Spotkania informacyjno-konsultacyjne LGD z mieszkańcami**	Organizacja 42 spotkań informacyjno – konsultacyjnych w całym okresie.	Mieszkańcy obszaru LGD w tym grupy defaworyzowane, członkowie organizacji pozarządowych, liderzy wiejscy, potencjalni beneficjenci projektów grantowych.	Przekazywanie informacji poprzez organizację spotkań informacyjno – konsultacyjnych.	Około 840 osób zostanie objętych wsparciem informacyjno – konsultacyjnym.	Spotkania organizowane dla organizacji pozarządowych i liderów wiejskich – potencjalnych beneficjentów projektów grantowych.	Zaplanowane wydatki wiązane z organizacją spotkań informacyjno – konsultacyjnych w odniesieniu do efektów tych działań, czyli dużej liczby odbiorców informacji są racjonalne i przyniosą wymierne korzyści w postaci ilości złożonych wniosków i realizacji założeń LSR.
2016/do końca realizacji LSR	**6. Wsparcie szkoleniowo doradcze**	Organizacja 5 szkoleń w całym okresie (około 20 osób każde szkolenie).	Beneficjenci, mieszkańcy, w tym grupy defaworyzowane, przedsiębiorcy.	Komunikacja za pomocą organizowanych szkoleń.	Około 100 osób zostanie objętych wsparciem szkoleniowo-	Szkolenia organizowane dla: - osób fizycznych i przedsiębiorców dla osób	Zaplanowane wydatki wiązane z organizacją szkoleń w odniesieniu do efektów tych działań są racjonalne i przyniosą

					doradczym.	aplikujących o środki.	wymierne korzyści w postaci ilości złożonych wniosków , realizacji oraz prawidłowo realizowanych operacji.
2016/do końca realizacji LSR	**7. Udział w targach i imprezach zewnętrznych**	Udział w 5 targach w całym okresie.	Turyści, mieszkańcy innych obszarów.	Komunikacja bezpośrednia z potencjonalnymi turystami mogącymi odwiedzić nasz region. Komunikacja za pomocą rozdawanych ulotek i folderów.	Promocja obszaru na zewnątrz.	Promocja działań i obszaru LGD na zewnątrz poprzez udział przedstawicieli LGD w Targach.	Zaplanowane wydatki wiązane z wyjazdem na Targi w odniesieniu do efektów tych działań pozwolą na wypromowanie obszaru LGD .

SPIS TABEL

Tabela 1. Zestawienie podstawowych charakterystyk gmin tworzących obszar LGD 2
Tabela 2. Struktura członków Stowarzyszenia „LGD Partnerstwo Kaczawskie”..... 4
Tabela 3.Struktura członków Rady Stowarzyszenia „LGD Partnerstwo Kaczawskie” 5
Tabela 4. Podsumowanie procesu konsultacji społecznych służących angażowaniu społeczności lokalnej w przygotowanie LSR. 9
Tabela 5. Liczba ludności w gminach objętych LSR w latach 2007 - 2014 16
Tabela 6. Przyrost naturalny w gminach objętych LSR w latach 2007 – 2014..... 16
Tabela 7. Liczba ludności gmin objętych LSR w podziale na kategorie wieku w latach 2007 - 2014. 17
Tabela 8. Gęstość zaludnienia na obszarze LGD Partnerstwo Kaczawskie, w woj. Dolnośląskim i w Polsce w 2013 r. 17
Tabela 9. : Liczba organizacji pozarządowych na terenie LGD Partnerstwo Kaczawskie w latach 2007-2013..... 18
Tabela 10. Ilość podmiotów Gospodarki Narodowej wpisanych do rejestru REGON wg klas wielkości Partnerstwie Kaczawskim w latach 2007 – 2014 21
Tabela 11. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON wg sekcji PKD2007 oraz sektorów własnościowych na terenie Partnerstwa Kaczawskiego na koniec 2014 r..... 21
Tabela 12. Osoby prowadzące działalność gospodarczą wg sekcji PKD 2007 w Partnerstwie Kaczawskim w latach 2012 - 2014 r. 22
Tabela 13. Ilość gospodarstw agroturystycznych na terenie LGD Partnerstwo Kaczawskie w latach 2007-2013..... 23
Tabela 14. Stopa bezrobocia zarejestrowanego na terenie Partnerstwa Kaczawskiego wg powiatów w latach 2007-2014. 24
Tabela 15. Liczba osób bezrobotnych ogółem na terenie Partnerstwa Kaczawskiego na koniec 2007 r. i na koniec 2013 r. z wyodrębnieniem bezrobotnych kobiet. 25
Tabela 16. Liczba osób objętych pomocą społeczną na obszarze LGD w roku 2013 i 2014..... 26
Tabela 17. Analiza SWOT LGD Partnerstwo Kaczawskie 28
Tabela 18. Matryca logicznych powiązań diagnozy obszaru i ludności. Analizy SWOT oraz celów i wskaźników 36
Tabela 19. Cele i wskaźniki 39
Tabela 20. Powiązanie budżetu z poszczególnymi celami LSR 49
Tabela 21. Działania generujące koszty, które w części zaplanowano w planie działań 52
Tabela 22. Zgodność celów i przedsięwzięć Lokalnej Strategii Rozwoju i Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020 53
Tabela 23. Zgodność celów i przedsięwzięć Lokalnej Strategii Rozwoju ze Strategiami Rozwoju Powiatów: jaworskiego 2014-2020, legnickiego 2002 – 2017 i Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Złotoryjskiego 2011-2019. 56

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1. Liczba podmiotów gospodarczych według klas wielkości w Partnerstwie Kaczawskim i ich udział procentowy w ogóle podmiotów gospodarczych na koniec 2007r. 20
Wykres 2. Liczba podmiotów gospodarczych według klas wielkości w Partnerstwie Kaczawskim i ich udział procentowy w ogóle podmiotów gospodarczych na koniec 2014 r. 20
Wykres 3 Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym [%] w 2013 r. 25

Wykres 4. Bezrobotni zarejestrowani wg szczególnych grup do osób bezrobotnych ogółem [%] w 2013 r..... 26

SPIS RYSUNKÓW I MAP

Rysunek 1. Najważniejsze rodzaje zabytków na obszarze działania LGD „Partnerstwo Kaczawskie” 15

Mapa 1. Obszar objęty LSR 3

Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność na lata 2016-2023 dla Partnerstwa Kaczawskiego została przygotowana przez społeczność lokalną – przedstawicieli wszystkich sektorów i 14 gmin, którzy włączyli się w opracowanie dokumentu w ramach Planu Włączenia Społecznego realizowanego ze środków poddziałania 19.1 „Wsparcie przygotowawcze” w ramach działania M19 „Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach Inicjatywy Leader” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, zgodnie z umową nr 00015-6934-UM0100011/15 podpisaną przez Stowarzyszenie „Lokalna Grupa Działania Partnerstwo Kaczawskie” z Zarządem Województwa Dolnośląskiego w dn. 4 września 2015r.